

Miejski
Program
Rewitalizacji
POZNAŃ

Wielkopolski Regionalny
Program Operacyjny
2007 - 2013

POZnań*
*Miasto know-how

MIEJSKI PROGRAM REWITALIZACJI

dla Obszarów
Przemysłowych
i Powojkowych

miasta
POZNANIA

LUTY 2010

KOORDYNACJA PRAC NAD MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Ryszard GROBELNY	Prezydent Miasta Poznania
Tomasz Jerzy KAYSER	Zastępca Prezydenta Miasta ds. strategii rozwoju miasta
Piotr WIŚNIEWSKI	Dyrektor Biura Koordynacji Projektów

KOMISJA OCHRONY ŚRODOWISKA I REWITALIZACJI RADY MIASTA POZNANIA

Barbara NOWACZYK-GAJDZIŃSKA, Przewodnicząca	
Przemysław MARKOWSKI, Wiceprzewodniczący	
Wojciech KRĘGLEWSKI	Krzysztof MĄCZKOWSKI
Andrzej NOWAKOWSKI	Maria NOWICKA
Magdalena PAUSZEK	Mariusz WIŚNIEWSKI

OPRACOWANIE I REDAKCJA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Lech PODBREZ	Kierownik Oddziału Rewitalizacji
Natalia SZWARC-GOSIEWSKA	Oddział Rewitalizacji
Marzena WALASZEK	Oddział Rewitalizacji
Joanna ŚPIKOWSKA	Oddział Rewitalizacji
Paulina IDCZAK	Oddział Rewitalizacji
Anna RYBARCZYK-ROBAK	Oddział Rewitalizacji
Mieszko LADORSKI	Oddział Rewitalizacji

KONSULTACJE I WSPÓŁPRACA MERYTORYCZNA

Grażyna SWOREK	Kierownik Oddziału Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta (Oddział SAS)
Katarzyna BUDZYŃSKA	Oddział SAS
Leszek ŁODYGA	Oddział SAS
Ewa MAJEWSKA	Oddział SAS
Hanna SKRZYPCZAK	Oddział SAS
Jerzy SKRZYPCZAK	Oddział SAS
Andrzej STACHOWIAK	Oddział SAS
Anna WAWDYSZ	Oddział SAS

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	9
1.1. OGÓLNE INFORMACJE NT. DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	9
1.2. CEL OPRACOWANIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA.....	12
2. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE POZNANIA ..	14
2.1. CHARAKTERYSTYKA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNA MIASTA POZNANIA.....	15
2.1.1. Położenie	15
2.1.2. Usytuowanie w systemie ponadlokalnym	16
2.1.3. Historyczno – kulturowe wartości przestrzeni miasta	16
2.1.4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna i strefy przestrzeni miasta.....	23
2.1.5. Struktura i system transportu	26
2.1.6. Środowisko przyrodnicze, tereny zielone.....	33
2.2. DEMOGRAFIA	44
2.2.1. Trendy demograficzne	44
2.2.2. Wpływ tendencji demograficznych na procesy społeczno - ekonomiczne	47
2.3. GOSPODARKA.....	48
2.3.1. Profil gospodarczy miasta	48
2.3.2. Podmioty gospodarcze	49
2.3.3. Rozwój przedsiębiorczości, małe i średnie przedsiębiorstwa	52
2.3.4. Dochodowość przedsiębiorstw	54
2.3.5. Innowacyjność przedsiębiorstw i relacja nauki i produkcji	55
2.3.6. Bariery dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności.....	58
2.4. BUDOWNICTWO	58
2.5. HANDEL.....	59

2.6.	SYTUACJA SPOŁECZNA.....	60
2.6.1.	Rynek pracy i jego trendy	60
2.6.2.	Dochody społeczeństwa	62
2.6.3.	Problemy bezrobocia.....	65
2.6.4.	Ubóstwo.....	67
2.6.5.	Poziom życia mieszkańców w odczuciu społecznym	67
2.6.6.	Poziom przestępczości i społeczne poczucie bezpieczeństwa.....	69
2.7.	MIESZKALNICTWO	72
2.7.1.	Zasoby mieszkaniowe i ich standard	72
2.7.2.	Stan techniczny powierzchni mieszkaniowych	73
2.7.3.	Zapotrzebowania na mieszkania	73
2.7.4.	Działania w zasobach komunalnych.....	74
2.7.5.	Działania w zasobach prywatnych.....	75
2.7.6.	Sytuacja mieszkaniowa w odczuciu społecznym.....	76
2.8.	OCHRONA ZDROWIA	78
2.8.1.	Infrastruktura	78
2.8.2.	Społeczna ocena służby zdrowia.....	78
2.9.	SZKOLNICTWO I UCZELNIE WYŻSZE	80
2.9.1.	System i poziom kształcenia szkolnego.....	80
2.9.2.	Edukacja i instytucje edukacyjne w ocenie społecznej	81
2.9.3.	Szkolnictwo wyższe	81
2.9.4.	Rynek pracy dla absolwentów szkół wyższych.....	82
2.9.5.	Poziom szkolnictwa wyższego.....	82
2.9.6.	Bariery dla rozwoju szkolnictwa wyższego	83
2.10.	KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	83
2.10.1.	Rynek kultury	83
2.10.2.	Możliwości i potencjały sportu i rekreacji	88

2.10.3.	Turystyka	89
2.11.	ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ I DZIAŁALNOŚĆ URZĘDÓW W OCENIE MIESZKAŃCÓW	91
3.	POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	94
3.1.	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DO ROKU 2020	94
3.2.	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego na lata 2007-2013.....	96
3.3.	Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania.....	97
3.4.	Plan Rozwoju Miasta na lata 2005-2010	98
3.5.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego.....	100
3.6.	Miejska Strategia Polityki Społecznej	102
3.7.	Polityka Transportowa Miasta Poznania	103
3.8.	Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego na lata 2007-2015 (Poznański Obszar Metropolitalny).....	105
3.9.	Program Rowerowy Miasta Poznania na lata 2007-2015.....	105
3.10.	Polityka Parkingowa Miasta Poznania.....	106
3.11.	Program Drogowy Miasta Poznania na lata 2008-2015	107
3.12.	Program Ochrony Środowiska dla Miasta Poznania na lata 2009-2012.....	108
3.13.	Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu	110
3.14.	Miejski Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego	111
3.15.	Karta Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi.....	113
3.16.	Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Poznania na lata 2009-2013.....	114
3.17.	Strategia Rozwoju Produktu Turystycznego Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu.....	115
3.18.	Plan Gospodarki Odpadami dla miasta Poznania	116
3.19.	Raport o stanie zabytków i założeń programu ochrony zabytków na terenie miasta Poznania.....	117
4.	ZAŁOŻENIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA.....	119
4.1.	WSTĘPNE ZASADY PROGRAMOWANIA I FINANSOWANIA.....	119
4.2.	KRYTERIA I ZASADY WYBORU OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA DO OBJĘCIA MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI	120

4.2.1	Ogólna sytuacja miasta	120
4.2.2	Ocena sytuacji społeczno – ekonomicznej	121
4.2.3	Potencjały i zagrożenia rozwoju miasta	123
4.2.4	Konsultacje społeczne	124
4.2.5	Stany kryzysowe	126
4.2.6	Sytuacja demograficzna	128
4.2.7	Sytuacja społeczno – gospodarcza	129
4.2.8	Czynniki funkcjonalno – przestrzenne	130
4.3.	CELE I ZADANIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	130
5.	OBSZARY POPRZEMYSŁOWE I POWOJSKOWE OBJĘTE MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI.....	134
6.	ORGANIZACJA I PRZEWIDYWANE SKUTKI WDROŻENIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA	136
6.1.	UCZESTNICY PROCESU REWITALIZACJI	137
6.2.	ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO.....	139
6.3.	FINANSOWANIE.....	140
6.4.	MONITORING WDRAŻANIA.....	140
7.	BIBLIOGRAFIA.....	142
8.	ZAŁĄCZNIKI	143

1. WPROWADZENIE

1.1. OGÓLNE INFORMACJE NT. DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Miejski Program Rewitalizacji dla Miasta Poznania¹ jako lokalny program rewitalizacji, stanowi element realizacji działań, których zasadniczym celem jest ożywienie gospodarcze i społeczne, a także zwiększenie potencjału kulturalnego i turystycznego, w tym także nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno – gospodarczych.

Dotychczasowe formalne projekty rewitalizacyjne w krajach UE były przedmiotem specjalnego programu URBAN. Od 2004 r. rewitalizacja stała się częścią głównego nurtu priorytetów i działań programów Funduszy Strukturalnych. W Polsce działania z zakresu rewitalizacji w latach 2004-2006 stanowiły element realizacji działania 3.3 ZPORR „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojсковые” w ramach priorytetu 3: „Rozwój lokalny”. Od roku 2007 r. W województwie wielkopolskim obowiązuje **Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 (WRPO)**. Obszar interwencji WRPO wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. Jego zakres ograniczony jest listą priorytetów Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Działania realizowane w ramach programu finansowane będą przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz przez środki krajowe, zarówno publiczne, jak i prywatne. Pomoc Wspólnoty przeznaczona będzie na priorytetowe działania mające na celu promocję konkurencyjności i tworzenie miejsc pracy. Miejski Program Rewitalizacji będzie stanowił element realizacji działań w ramach Priorytetu IV WRPO *Rewitalizacja obszarów problemowych*, działanie 4.1. Rewitalizacja obszarów miejskich oraz działanie 4.2. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów przemysłowych i powojсковych.

Podstawowe definicje używane w dokumentach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz w Miejskim Programie Rewitalizacji:

Rewitalizacja - proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych, mający na celu wyprowadzenie terenu ze stanu kryzysowego i prowadzący do

¹ Ileż w dokumencie jest mowa o Miejskim Programie Rewitalizacji dla miasta Poznania lub Miejskim Programie Rewitalizacji bez określenia tytułu, dotyczy to całości programu bez względu na czas i przedmiot jego sporządzenia.

rozwoju, w tym do poprawy jakości życia lokalnej wspólnoty. Często pojęcie rewitalizacji mylone jest z pojęciami wchodzącymi w jego skład tj. rewaloryzacją, modernizacją, renowacją, konserwacją, adaptacją

Stan kryzysowy - zespół niepożądanych, destrukcyjnych procesów w sferze przestrzennej, społecznej i ekonomicznej, który spowodował trwałą degradację obszaru.

Miejski Program Rewitalizacji (MPR) - wieloletni, interdyscyplinarny, zintegrowany program operacyjny bazujący na współpracy różnych podmiotów podczas przygotowania, opracowania i realizacji. Określenie prawidłowych kierunków działań w MPR, stanowi podstawę do pozyskania środków z funduszy europejskich w ramach WRPO. W ramach MPR realizowane są projekty rewitalizacyjne.

Obszary programu rewitalizacji - tereny, dla których opracowuje się i realizuje program rewitalizacji, obejmujący całość lub część terenów znajdujących się w stanie kryzysowym.

Główne kryteria wyznaczania obszarów kryzysowych i obszarów rewitalizacji: - oznaczają kryteria wyboru obszarów, które będą uprawnione do ubiegania się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz w ramach działania 4.2 WRPO. W wytycznych WRPO wskazuje się trzy sposoby wyznaczania obszarów dysfunkcyjnych, w tym m.in. wybór obszarów w oparciu o przynajmniej trzy spośród kryteriów stosowanych w ramach programu ZPORR tj. m.in. wysoka stopa bezrobocia, wysoki poziom ubóstwa, trudne warunki mieszkaniowe, wysoki poziom przestępczości, niski poziom przedsiębiorczości, niski poziom wykształcenia mieszkańców, wysoki poziom degradacji technicznej infrastruktury i budynków.

Pozostałe istotne kryteria, które powinny być wzięte pod uwagę to m.in.: duża liczba obiektów lub przestrzeni o wartościach kulturowych i historycznych lub objętych ochroną konserwatorską, obiekty lub przestrzenie stwarzające możliwości inwestycyjne, adaptacyjne, jak również dynamika zmian liczby ludności.

Projekt rewitalizacji - realizowany na określonym terenie zespół przedsięwzięć, będących częścią programu rewitalizacji, w ramach których realizowane są zadania inwestycyjne, społeczne i ekonomiczne.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 - jest dokumentem, o którym mowa w artykule 2. Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006, str. 25-78). Program obejmuje okres od 1 stycznia 2007 do 31 grudnia 2013 roku. Jest instrumentem realizującym działania prowadzące do zmniejszenia dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych na terenie Wspólnoty. Realizuje jeden z trzech celów określonych w art. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia, jakim jest „konwergencja”.

Interes publiczny - oznacza ogólny cel przedsięwzięć i działań, którego celem jest zaspokojenie obiektywnych potrzeb ludności lub społeczności lokalnych, poprzez przywrócenie dawnych funkcji obszarom zdegradowanym i stworzenie warunków ich dalszego rozwoju.

Obszar przestrzeni publicznej – jest obszarem o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjającym nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określonym w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy - o którym mowa w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, art. 2 pkt 6).

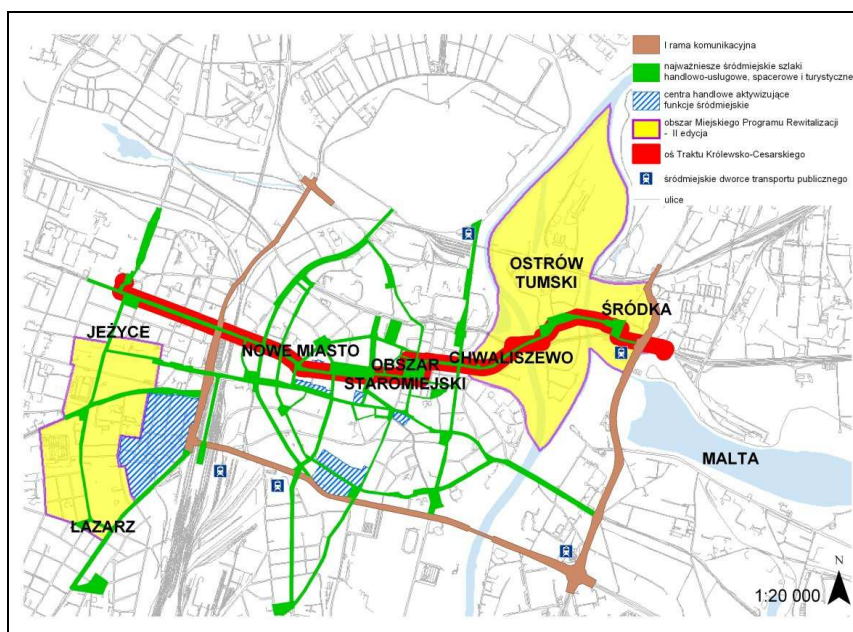
Tereny poprzemysłowe - zdegradowane, nie użytkowane lub nie w pełni wykorzystane tereny przeznaczone pierwotnie pod działalność gospodarczą, która została zakończona. W programie założono, że obszarami poprzemysłowymi są tereny, na których istnieją elementy zagospodarowania lub zabudowy związane z pierwotną funkcją.

Tereny powojkowe – zdegradowane, nie użytkowane lub nie w pełni wykorzystane tereny pierwotnie przeznaczone na cele wojskowe i stacjonowania sił zbrojnych, na których działalność wojskowa została zakończona.

1.2. CEL OPRACOWANIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA

Proces rewitalizacji ujęty w ramy programowe rozpoczął się w Poznaniu na początku 2005 roku, gdy władze miasta przystąpiły do opracowania i wdrożenia Miejskiego Programu Rewitalizacji (MPR).

W pierwszym etapie Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Poznania, wybrano jako pilotażowy, obszar historycznej dzielnicy Śródka. W aktualnej, drugiej edycji programu, obszar ten powiększono o Ostrów Tumski i Chwaliszewo oraz o obszar położony poza ścisłym centrum, w bezpośrednim sąsiedztwie Międzynarodowych Targów Poznańskich, w dwóch śródmiejskich dzielnicach przyłączonych do miasta w XIX wieku, tj. Jeźycach i Łazarzu, na osi ważnych ulic o znaczeniu centrotwórczym dla tych dzielnic.

Celem opracowania niniejszego dokumentu jest uzupełnienie *Miejskiego Programu Rewitalizacji druga edycja*² o obszary przemysłowe i powojkowe (działania 4.2 WRPO) w związku z ogłoszonym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego konkursem na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju

² Uchwała Nr CVI/1256/IV/2006 RADY MIASTA POZNANIA z dnia 24 października 2006 r. ws. przyjęcia "Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - druga edycja".

Regionalnego ³. Oba dokumenty będą obowiązywały równocześnie do czasu aktualizacji MPR w zakresie obszarów miejskich (działania 4.1 WRPO na lata 2007-2013).

Obecna forma i treść Miejskiego Programu Rewitalizacji zawiera główne kierunki działania i zarys związanych z nim projektów. Oba te elementy będą sukcesywnie rozwijane i precyzowane, zgodnie z aktualnymi uwarunkowaniami sytuacji przestrzennej, społeczno – gospodarczej i finansowych możliwości.

³ Konkurs na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, dla działania 4.2 „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów poprzemysłowych i powojaskowych” w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013, ogłoszony przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego (konkurs nr 01/IV/2009).

2. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE POZNANIA

Przedstawiona w niniejszym rozdziale charakterystyka miasta stanowi skrót i kompilację informacji zawartych w obszernych dokumentach źródłowych opracowanych w różnych wydziałach i jednostkach miejskich, w tym w szczególności w Wydziale Rozwoju Miasta i Miejskiej Pracowni Urbanistycznej.

Dodatkowo – dla zilustrowania społecznego postrzegania i oceny niektórych aspektów funkcjonowania miasta - wykorzystano w analizie wyniki badań jakości życia mieszkańców Poznania, prowadzone systematycznie na zlecenie Miasta przez Centrum Badań Jakości Życia (CBJŻ). W ramach V edycji programu „Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania” Centrum Badania Jakości Życia na zlecenie Miasta przeprowadziło w 2008 r. badania na reprezentatywnej próbie mieszkańców Poznania. Podobnie jak w latach poprzednich, zbadano aspekty życia mieszkańców w następujących dziedzinach:

- warunki życia w mieście
- komunikacja,
- zdrowie i instytucje opieki zdrowotnej,
- poziom życia, bezpieczeństwo socjalne,
- poczucie bezpieczeństwa,
- środowisko,
- czas wolny,
- praca,
- edukacja,
- obywatelski Poznań.

W programie badania jakości życia zastosowano pięciostopniową skalę odpowiedzi, gdzie wartość 5 przyporządkowana jest odpowiedzi „zdecydowanie tak” (bardzo zadowolony), a wartość 1 odpowiedzi „zdecydowanie nie” (bardzo niezadowolony). Wartość wskaźnika (liczona jako średnia arytmetyczna) w następujący sposób przekłada się na ocenę:

- poniżej 2,25 - ocena bardzo zła,
- od 2,25 do 2,75 - ocena raczej zła,
- od 2,76 do 3,25 - ocena neutralna,
- od 3,26 do 3,75 - ocena raczej dobra,
- powyżej 3,75 - ocena bardzo dobra.

Należy podkreślić, że miasto Poznań jest jednym z nielicznych miast w Polsce, które takie badania prowadzi. Wyniki tych badań, uszczegółowione następnie przez lokalne konsultacje społeczne w poszczególnych rejonach miasta, stanowić będą podstawę do planowania zamierzeń rewitalizacyjnych w procesie partnerstwa z mieszkańcami.

2.1. CHARAKTERYSTYKA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNA MIASTA POZNANIA

2.1.1. Położenie

Miasto Poznań, stolica województwa wielkopolskiego, położone jest w makroregionie Pojezierza Wielkopolskiego, w środkowym biegu rzeki Warty, u ujścia jej dopływów: Bogdanki, Cybiny i Główniej. Powierzchnia miasta w jego granicach administracyjnych wynosi 261,8 km². Współrzędne określające położenie geograficzne miasta to: 52°17'34" do 52°30'27" szerokości geograficznej północnej i 16°44'08" do 17°04'28" długości geograficznej wschodniej. Największa odległość w linii prostej w granicach miasta osiąga wartość 26 km - NW-SE (Kiekrz – Sypniewo), a najmniejsza - 10,9 km na kierunku NE-SW (Luboń – Koziegłowy).

Odległość Poznania do wschodniej granicy Polski wynosi 454 km, do granicy zachodniej 161 km oraz południowej 236 km.

2.1.2. Usytuowanie w systemie ponadlokalnym

W Poznaniu krzyżują się szlaki komunikacyjne z zachodu na wschód i z północy na południe. Poznań leży na trasie jednego z czterech przebiegających przez Polskę, należących do europejskiej sieci transportu lądowego, paneuropejskich korytarzy transportowych, korytarza nr 2 (Berlin – Poznań – Warszawa – Mińsk – Moskwa) i na odgałęzieniu korytarza nr VI A (Grudziądz – Świecie – Poznań), biegnącego od Gdańska/Gdyni do Zwardonia (granica polsko-słowacka). Ważne znaczenie tranzytowe posiadają międzynarodowe linie kolejowe E-20 (Bruksela – Berlin – Poznań – Warszawa – Terespol) oraz E-59 (Świnoujście – Poznań – Wrocław – Ostrawa). Najistotniejsze znaczenie mają drogi krajowe: nr 2 Świecko - Poznań - Warszawa, nr 5 Wrocław - Poznań – Bydgoszcz i nr 11 Kołobrzeg – Poznań – Kępno – Kluczbork. Szczególne znaczenie będzie miało zakończenie do 2012 roku budowy zachodniego odcinka autostrady A2 z Nowego Tomyśla do Świecka. Poznań posiada także regionalny port lotniczy, który zapewnia regularne połączenia z miastami europejskimi. Miasto położone jest na szlaku wodnym rzeki Warty, która wpadając do Odry, łączy Poznań z portami morskimi w Szczecinie i Świnoujściu, a poprzez system kanałów i rzekę Łabę, z portami śródlądowymi w Niemczech i w innych krajach Unii Europejskiej.

Usytuowanie Poznania w ramach regionalnych i ponadregionalnych systemów transportu kolejowego, drogowego i wodnego stanowi istotny walor i potencjał rozwojowy miasta.

2.1.3. Historyczno – kulturowe wartości przestrzeni miasta

2.1.3.1. Przestrzeń miasta jako wynik procesu rozwoju historycznego

Ponad tysiącletni rozwój miasta przyniósł bogatą, skomplikowaną strukturę przestrzenną, o stosunkowo czytelnym układzie. W historii miasta dominował czynnik harmonijnego rozwoju i narastania, przy stosunkowo małym przekształceniu istniejących struktur. Do końca XIX wieku przemiany przestrzenne zachodziły w sposób naturalny z pozostawieniem czytelnych śladów przeszłości.

Proces ewolucji przestrzennej rozpoczął się w momencie przełamania ograniczeń, wyznaczonych przez obrys pruskich fortyfikacji i był wynikiem zaistnienia współzależnego układu, na który składały się różnorodne uwarunkowania procesu rozwoju.

Ostatnie dziesięciolecia XX wieku, a szczególnie lata 70-te, przyniosły zjawisko totalnego przekształcenia krajobrazu miejskiego. Sylwetę Poznania zasadniczo kształtowały dwa kierunki działań: pionowy i poziomy.

Nadbudowywaniu terenów nisko położonych towarzyszyło obniżenie lokalnych wyniesień.

Następował proces oddalania się od rzeki i zajmowania przez zabudowę coraz wyższych pozycji terenowych. Rzeka Warta do końca osiemnastego stulecia stanowiła główny element planistyczny miasta.

Charakterystyczną cechą dla Poznania jest przenikanie się krajobrazów historycznych różnych epok. Miasto średniowieczne zostało wchłonięte przez miasto XIX-wieczne, tak jak parę wieków przedtem miasto lokacyjne wtopiło się w układ osad – bez zachowywania sztywnych granic.

Wytwarzanie przestrzeni miejskiej było pełnym konfliktów procesem społecznym, warunkowanym przez czynniki przyrodnicze, ekonomiczne, polityczne i kulturowe, tworzące łańcuch przemian krajobrazowych.

Fragmenty krajobrazu kolejno przechodziły poprzez szereg form kulturowych, aż do swej współczesnej postaci, zachowując ślady historycznej ewolucji, które uzasadniają oraz wyznaczają zakres możliwości jego zagospodarowania i przekształcenia.

W wyniku analizy kolejnych etapów rozwoju Poznania wyodrębniono następujące rodzaje krajobrazów kulturowych:

- krajobraz naturalny,
- krajobraz wczesnego osadnictwa,
- lokacja miasta,
- miasto w murach,
- krajobraz po likwidacji umocnień,

- miasto twierdza,
- krajobraz po defortyfikacji,
- dwudziestolecie międzywojenne,
- krajobraz powojenny.

2.1.3.2. Elementy przestrzeni historyczno – kulturowej

Dzielnice wielkomiejskie Poznania

Centrum, Wilda, Jeżyce, Łazarz (będący częścią dużej dzielnicy Grunwald powstałej po II wojnie światowej), powstałe od XIII (do końca XIX wieku), tworzące śródmieście zwarte, intensywnie zabudowane, o jednolitym wyrazie i wybitnych walorach architektoniczno-przestrzennych.

Obszary nowej zwartej zabudowy mieszkaniowej tworzą Piątkowo, Naramowice od północy i Nowe Miasto od południa.

Pas poforteczny wewnętrzny

Założenie urbanistyczne tzw. Ring Stübgena, powstałe w wyniku likwidacji pruskich umocnień wewnętrznych. Stanowi pierścień zieleni, składający się z rozległych parków i skwerów, usytuowanych wzdłuż szerokich bulwarów, wzbogacony reprezentacyjną architekturą. W strukturze miasta wyróżnia się walorami urbanistycznymi w skali ponadkrajowej. Ułatwia identyfikację miasta. Największym zagrożeniem dla tego założenia jest drastyczne odchodzenie od projektu Josefa Stübgena, szczególnie w zakresie gabarytu zabudowy.

Zewnętrzny pas fortów

System elementów struktury urbanistycznej, w formie pasa rozproszonych fortów, powstały w końcu XIX wieku, stanowi składową koncentrycznego modelu miasta oraz wartościowy przykład pruskiego budownictwa militarnego. Miasto w formie wielkogabarytowej przekroczyło pierścień forteczny w kilku miejscach, najczęściej go „przełamując”. Kształtowanie otoczenia poszczególnych elementów pierścienia odbywa się obecnie bez uwzględniania kontekstu fortecznego. Brak dobrych ekspozycji poszczególnych elementów systemu. Niewłaściwe użytkowanie fortów,

czasem wręcz brak jakiegokolwiek użytkownika powoduje ich niszczenie. Propozycje zagospodarowania i wykorzystania fortów na ogół nie są zgodne z ich walorami historycznymi, prowadzą do zniszczenia substancji zabytkowej. Istnieje presja na zabudowę terenów przylegających bezpośrednio do fortów. Wskutek tych wszystkich działań obserwuje się postępującą dezintegrację całości.

Strukturalne kliny zieleni

System zieleni krajobrazowej, opartej na sieci wodnej miasta, polegający na wyodrębnieniu ciągów zieleni, prowadzonych wzdłuż rzeki Warty i jej dopływów do granic śródmieścia i tworzących enklawy wśród terenów zabudowanych. Kliny są ułożone krzyżowo, dzielą miasto na cztery segmenty wypełnione funkcjami mieszkalno - usługowymi. Plan kształtowania struktury miasta w oparciu o system zieleni powstał w dwudziestoleciu międzywojennym. Obecnie pojawia się duże zagrożenie dla ciągłości klinów. Nacisk na intensyfikację użytkowania terenów wchodzących w skład klinów oraz wprowadzanie w zbyt dużym zakresie zabudowy i innych elementów zagospodarowania, słabo związanych z funkcją rekreacyjną, są sprzeczne z ekologiczną rolą klinów. Szczególnie niebezpieczne dla ich charakteru i krajobrazu są tendencje do wprowadzania elementów liniowych (linie wysokiego napięcia, drogi itp.), zwłaszcza prowadzonych wzdłużnie. Brak jest również sprecyzowanych granic klinów.

Przestrzenie historyczno – kulturowe

(obszary dokumentujące kolejne fazy rozwoju miasta).

Miasta historyczne i przedmieścia

Obszary o odległej metryce historycznej (od X wieku) i bardzo dużych walorach historyczno – przestrzennych (Ostrów Tumski, Śródka z Ostrówkiem i Komandorią, miasto lokacyjne w murach) stanowią trzon obecnego miasta.

Niezabliżnione uszkodzenia tkanki urbanistycznej tego obszaru pochodzą z okresu wojennego i z powojennych prób nowych regulacji, lekceważących nawarstwienia kulturowe. Występuje tu silna dekapitalizacja substancji zabytkowej.

Układy dawnych wsi i osad

Układy osadnicze często o średniowiecznym rodowodzie, włączone w obszar miasta na przestrzeni ostatnich stu lat. Zachowane wsie i osady stanowią o tradycji historyczno-kulturowej miasta Poznania.

Struktura nieruchomości na tych obszarach przystosowana do dawnej produkcji rolnej nie odpowiada zapotrzebowaniu współczesnego miasta. Korzystna lokalizacja w stosunku do centrum miasta lub ciągów komunikacyjnych wpływa na podniesienie wartości terenu, co powoduje silną presję na powstawanie zabudowy nie liczącej się z realiami historycznymi.

Istnieje groźba całkowitego zatarcia historycznej struktury. Migracje ludnościowe sprawiają, że społeczności lokalne słabo identyfikują się z zachowanym dziedzictwem i generalnie nie popierają działań dotyczących jego ochrony.

Zespoły zabudowy jedno i wielorodzinnej

Historyczne zespoły zabudowy o podwyższonych walorach przestrzennych, pochodzące głównie z okresu dwudziestolecia międzywojennego. Obecnie dość powszechnie występuje zjawisko obciążania tych zespołów funkcjami usługowymi, co często wiąże się z modernizacją i przebudową nie nawiązującą do historycznej formy.

Zespoły parkowe

Są to zespoły pałacowo - dworsko - folwarczne, a także ogrodowe i willowe, rekreacyjno - sportowe oraz cmentarze, które stanowią często ciekawe założenia architektoniczno - krajobrazowe, urozmaicają przestrzeń miasta, stanowią pamiątki historyczne. Tylko 6 najstarszych cmentarzy parafialnych wpisanych jest do rejestru zabytków, na pozostałych jedynie niektóre pomniki i grobowce posiadają wpisy w postaci kart do ewidencji konserwatorskiej. Tereny poza cmentarzami, jako przestrzenie łatwo dostępne, często są zajmowane pod współczesne inwestycje, co nierzadko związane jest z wypieraniem zabytkowej zieleni oraz przebudową zachowanych obiektów architektonicznych.

Zespoły poprzemysłowe

Powstałe głównie w XIX-w. Niektóre z obiektów nadal pełną swoje funkcje, inne stanowią atrakcyjne zespoły poprzemysłowe, o dużych walorach historycznych i artystycznych.

Obecnie często podlegają znacznym przekształceniom związanym z przystosowaniem ich do nowych funkcji. Traktowane są jako potencjalne tereny inwestycyjne bez konieczności zachowania istniejącej substancji zabytkowej.

Zespoły militarne

Zespoły wojskowe-koszarowe stanowią głównie pozostałość po pruskiej twierdzy jaką był Poznań w XIX wieku. Tworzą one jeszcze do chwili obecnej zwarte kompleksy o wyróżniającej architekturze, choć dzielone tracą swoją zwartość przestrzenną. Obecnie tylko w niewielkiej części obiekty te wykorzystywane są przez wojsko. Przejęcie obiektów koszarowych przez różnych użytkowników powoduje ich przebudowę, z pominięciem kontekstu historycznego, co prowadzi do utraty charakterystycznych walorów architektonicznych.

Historyczna sieć komunikacyjna

Historyczna sieć drogowa zachowała się częściowo w terenie (istniejące ulice), jednak w większości przypadków tylko w formie podziałów geodezyjnych. Obrazuje ona przebieg historycznych traktów wychodzących z obszaru staromiejskiego Poznania oraz relacje przestrzenne jakie występowały lub nadal występują między poszczególnymi jednostkami przestrzennymi – wsiami, folwarkami, osadami znajdującymi się w obrębie współczesnego miasta. Współczesne formy zagospodarowania większych obszarów często nie uwzględniały dostatecznie dawnej sieci drogowej szczególnie o lokalnym znaczeniu. Dotyczy to głównie wielkich osiedli zabudowy blokowej (Rataje, Piątkowo), gdzie pozostały tylko ślady powiązań przestrzennych i komunikacyjnych funkcjonujących przez setki lat. Zmiana zagospodarowania ulic – szerokości i nawierzchni jezdni, chodników, zieleni nie pozostawia na ogół śladu

historycznych wartości w przestrzeni ulic z uwagi na obecne wymogi komunikacyjne.

Linie kolejowe

Linie kolejowe wpisują się w krajobraz Poznania od 1848 roku. Infrastruktura kolejowa bardzo rozbudowana przestrzennie i technicznie straciła istotną wartość historyczną. Przemiany ekonomiczne powodowały, że jej część przestała być przydatna. Stąd następował proces usuwania linii kolejowych, dworców i zajmowania terenów pod inne funkcje. Ten naturalny proces odbywał się jednak bez udokumentowania (zapisu) śladów dziedzictwa kolejowego w przestrzeni miasta.

2.1.3.3. Stan ochrony prawnej przestrzeni historyczno – kulturowych miasta

Ochrona dziedzictwa kulturowego realizowana jest w Poznaniu przez Miejskiego Konserwatora Zabytków oraz Archeologa Wojewódzkiego.

Obecnie ochrona konserwatorska w mieście zapewniona jest wyłącznie w formie wpisu do rejestru zabytków. Nie wykorzystana jest możliwość ustalenia ochrony w formie stref ochrony konserwatorskiej w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ochronie podlegają:

- obszar śródmieścia (wpis do rejestru zabytków nr A 239),
- forty zewnętrzne (A 256),
- niektóre zespoły parkowe i cmentarze poza strefą śródmiejską.

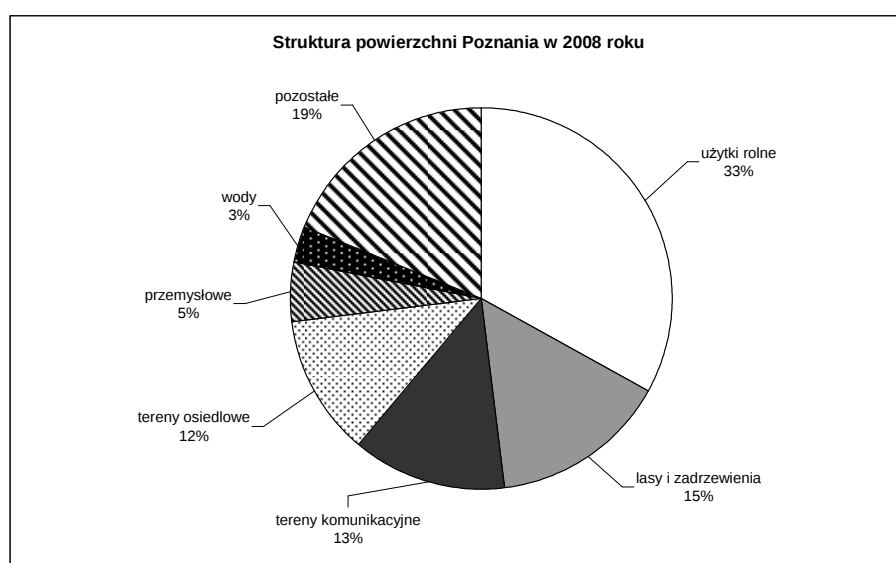
Wiele obszarów wartościowych historycznie i przestrzennie pozbawionych jest ochrony prawnej. Część z nich Miejski Konserwator Zabytków postuluje objąć ochroną poprzez stworzenie odpowiednich zapisów w poszczególnych planach miejscowych.

Na terenie miasta wyznaczone są obszary objęte strefami ochrony archeologicznej oraz strefami występowania znalezisk.

2.1.4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna i strefy przestrzeni miasta

Poznań zaliczany jest do miast o wysokim stopniu zurbanizowania. Tereny zabudowane stanowią 11.198 ha, tj. 42,8 % ogółu powierzchni miasta. Większość gruntów miejskich w 2008 r. to grunty komunalne (37%) i tereny prywatne (36%) oraz Skarbu Państwa (27,5%). W strukturze własnościowej gruntów zachodzą niewielkie zmiany, wynikające z prowadzonego procesu uwłaszczeń na gruntach miejskich oraz komunalizacji mienia. Łącznie użytki rolne, tereny leśne oraz tereny zielone stanowią 52,4% powierzchni całego miasta.

Wykres 1. Struktura powierzchni Poznania w 2008 r.

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta ukształtowała się w nawiązaniu do naturalnych warunków dolin rzek: Warty i Cybiny. Doliny tych rzek rozdzielają miasto na część lewo i prawobrzeżną, o nierównomiernym stopniu zurbanizowania. Pierwsze osadnictwo powstało jako warowny gród książęcy z podgrodzem na Ostrowiu Tumskim - w części prawobrzeżnej miasta. Lokacja Poznania w 1253 r. przesunęła gospodarczy punkt ciężkości z prawego na lewy brzeg Warty. Obecnie, na tym obszarze zlokalizowane jest około 60% potencjału współczesnego miasta wraz ze średniowiecznym Starym Miastem oraz XIX-wiecznym Śródmieściem i historycznymi przedmieściami włączonymi do miasta po 1900 roku. Prawobrzeżna część Poznania pozostawała do lat powojennych pod mniejszym naciskiem urbanizacyjnym, do momentu powstania tam nowych osiedli mieszkaniowych. Od północy, wschodu i południa Poznań sąsiaduje

z kompleksami leśnymi, które – wraz z Jeziorem Kierskim z zachodu i od wschodu sąsiadującym Jeziorem Swarzędzkim - stanowią naturalne zakończenie struktur urbanistycznych i cenne tereny rekreacyjne.

Obecnie zaznacza się znaczne ożywienie urbanizacji terenów peryferyjnych. Powstają tam nowe kompleksy mieszkaniowe i handlowo – usługowe np. Franowo, Marcecin, Komorniki, Sady i Swarzędz.

W części lewobrzeżnej koncentruje się większość funkcji administracyjnych, otoczenia biznesu, ośrodka targowego (Międzynarodowych Targów Poznańskich), jak i funkcji naukowo – akademickich i kulturalnych oraz większość obszarów mieszkalnych. W rejonie prawobrzeżnym, głównie w paśmie południowym i północno-wschodnim obszaru miasta: Rataje, Żegrze i lewobrzeżnym: Piątkowo, Winogrody, Grunwald - koncentracją się obszary przemysłowe, w części tracące swą funkcję..

Miasto podzielone jest na 5 dzielnic: Grunwald, Jeżyce, Stare Miasto, Wilda (część lewobrzeżna) oraz w części prawobrzeżnej Nowe Miasto. Dzielnice nie posiadają odrębności administracyjnej.

W przestrzeni Poznania wyróżnia się trzy podstawowe strefy: śródmiejską, pośrednią i peryferyjną:

Strefa śródmiejska (intensywnego zagospodarowania usługowego) jako funkcjonalne centrum miasta pełni funkcję usługową i mieszkaniową ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju usług o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Dotyczy to przede wszystkim Międzynarodowych Targów Poznańskich, siedzib administracji wojewódzkiej i samorządowej, sfery instytucjonalnej otoczenia biznesu, instytucji naukowo – badawczych i kulturalnych. Struktura ta wykazuje w szeregu miejscach znaczne obszary degradacji i dezintegracji, wywołane niefortunnymi przekształceniami lat 70-tych, jak i znaczny stopień dekapitalizacji substancji, szczególnie w odniesieniu do zwartej zabudowy z XIX i pocz. XX wieku.

Strefa pośrednia (intensywnego zagospodarowania mieszkaniowego i produkcyjnego) jest obszarem, w którym przewiduje się największy przyrost mieszkań, w wyniku realizacji budownictwa wielorodzinnego, poprzez zabudowę

istniejących rezerw terenowych i uzupełnianie zabudowy zarówno dużych osiedli mieszkaniowych (Rataje, Winogrody, Piątkowo, Grunwald), jak i budownictwa jednorodzinnego, zwłaszcza na: Podolanach, Strzeszynie, Smochowicach, Ławicy i Junikowie. W strefie tej mamy do czynienia z procesami przestrzennego i funkcjonalnego rozwoju, w wyniku nowych inwestycji handlowych i mieszkaniowych na obszarach nowego budownictwa.

Strefa peryferyjna jest strefą ekstensywnego zagospodarowania rolniczego i mieszkaniowego, głównie jednorodzinnego oraz rekreacyjnego. Jest ona również obszarem, na którym występują rejony aktywności gospodarczej. W strefie trzeciej wydzielone są obszary, na których lokalizowana jest działalność usługowo-produkcyjna. Przykładem tego są największe w Poznaniu kompleksy handlowo - usługowe w rejonie Franowa i Marcelina. Dynamiczny rozwój tej strefy prowadzi sukcesywnie do procesów suburbanizacji i presji antropogenicznej na obszary zieleni.

Generalnie, sytuacja przestrzenno – funkcjonalna charakteryzuje się koncentracją istotnych dla miasta przestrzeni zurbanizowanych i istotnych funkcji miasta w części lewobrzeżnej. W coraz większym stopniu zaczyna dominować rozwój lokalizacji peryferyjnych. Zagroza on stabilizacji i konsolidacji obszarów śródmiejskich, które obejmują jednak w dalszym ciągu najistotniejsze dla Poznania potencjały miastotwórcze.

Z punktu widzenia współczesnych poglądów na zrównoważony i trwały rozwój przestrzeni zurbanizowanych, uznaje się stabilizację oraz rozwój jakościowy obszarów centralnych i śródmiejskich, za podstawowy warunek rozwoju lokalnego.

Wskazuje się równocześnie na konieczność powściągliwego rozwoju obszarów peryferyjnych, szczególnie tych, zagrażających rozwojowi obszarów centralnych i ingerujących w środowisko naturalne.

Z tej racji, polityka rozwoju przestrzennego miasta Poznania, winna zwrócić szczególną uwagę na jakościowy rozwój obszarów centralnych i śródmiejskich Poznania, uznając je za kluczowe w kontekście realizacji zrównoważonego i trwałego rozwoju miasta i rozwoju lokalnego.

2.1.5. Struktura i system transportu

Jednym z największych, dotąd nierozwiązanych problemów Poznania jest system transportu miejskiego. Obecny układ sieci ulic w centrum miasta opiera się na planach przestrzennych z XIX wieku. Podstawowy układ sieci przebiega dookoła części średniowiecznej miasta i pozostaje niezmieniony do dzisiaj.

Największa koncentracja ruchu występuje w śródmieściu, szczególnie w centrum. Statystyczny mieszkaniec Poznania wykonuje około 2,44 podróży dziennie, z tego 1,99 środkami transportu, a pozostałe pieszo. Największy ruch pieszy występuje w centrum miasta, gdzie dojeżdża dziennie około 200 tys. osób. W ciągu doby najwięcej pojazdów osobowych porusza się w centrum miasta na moście Uniwersyteckim (ponad 43,2 tys.), a w strefie peryferyjnej na ul. Niestachowskiej (ponad 62,6 tys.). Maksymalny szczyt poranny na drogach w strefie centralnej miasta przypada między godziną 7.00 a 8.00. Maksymalny szczyt popołudniowy przypada na godzinę 15.00 do 16.00 i wynosi 9,4% standardowego natężenia dobowego. Największy ruch przypada we wtorki. Podstawowym środkiem transportu jest samochód (wykorzystuje go 45% badanych), następnie środki komunikacji miejskiej (41%). Udział ruchu samochodowego w podróżach wynosi w Poznaniu 54,3%. Sprzyja temu wysoki wskaźnik motoryzacji, który wyniósł na koniec 2008 r. 494 samochody osobowe na 1000 mieszkańców. W mieście było zarejestrowanych ponad 355 tys. pojazdów, w tym prawie 277 tys. samochodów osobowych oraz 56,6 tys. ciężarowych. W grupie samochodów osobowych najwyższy udział stanowią samochody wyprodukowane, co najmniej 6 temu (22,5%). Wytyczone na terenie miasta ścieżki rowerowe o łącznej długości 75 km stanowią zaledwie ponad 7% sieci ulic miejskich i nie stanowią alternatywy wobec transportu samochodowego.

2.1.5.1. Infrastruktura drogowa

Sieć drogowo-uliczną miasta stanowią drogi krajowe (nr A2, 5, 11 i 92); wojewódzkie (nr 184, 196, 307 i 430), powiatowe (198 ulic), gminne (1670 ulic) oraz wewnętrzne.

Układ podstawowy oparty jest o niedawno ukończoną autostradę A-2 (docelowo zapewniającą szybkie połączenia z Berlinem i Warszawą); wloty dróg krajowych i wojewódzkich, oraz obwodowe „ramy” uliczne, o kolejno wzrastającej klasie:

Rama I - wokół centrum miasta - ulica klasy głównej, istniejąca (K. Pułaskiego – F. Roosevelta - Królowej Jadwigi - L. Zamenhofa - S. Wyszyńskiego – E. Estkowskiego – Małe Garbary – Solna – F. Nowowiejskiego), przy czym 5 ostatnich ulic „odcina” północne fragmenty centrum, co stanowi jeden z najpoważniejszych deficytów systemu transportu w śródmieściu.

Rama II - wokół śródmieścia - ulica główna o ruchu przyspieszonym, istniejąca (Serbska - Niestachowska – S. Żeromskiego - S. Przybyszewskiego - W. Reymonta - Hetmańska - L. Zamenhofa – Jana Pawła II – Podwale – Zawady – Główna - A. Hlonda – Most Lecha).

Rama III, tzw. obwodnica miejska – aktualnie funkcjonująca jedynie w północnej i fragmentarycznie wschodniej części miasta (ulice Lutycka, Lechicka, Bałtycka i Szwedzka).

Układ podstawowy „ram” uzupełniają inne ulice. W obsłudze centrum, ważną rolę komunikacyjną i strukturalną spełnia układ obwodowych ulic zbiorczych, stanowiących tzw. Ring Stübgena, z brakującym domknięciem w części północnej i wschodniej.

W 2009 r. rozpocznie się budowa pierwszego odcinka zachodniej obwodnicy Poznania, łączącej autostradę A2 z drogą ekspresową S11. Zachodnia obwodnica Poznania skróci czas przejazdu przez Poznań oraz wyprowadzi z miasta ruch tranzytowy z kierunku północ-południe. Planowana jest także budowa wschodniej obwodnicy Poznania, która połączy autostradę A2 z drogą ekspresową S5.

Poznań charakteryzuje się stosunkowo gęstą siecią drogową, która służy wraz z siecią drogową powiatu poznańskiego, zapewnieniu połączenia z aglomeracją. Poznańska infrastruktura drogowa obejmuje 1.410 km dróg (w tym 1296 km o nawierzchni twardej) i 460 obiektów inżynierskich. Podstawowy układ komunikacyjny miasta tworzą 204 drogi, które obejmują 45,9% całej powierzchni ulic miejskich. Blisko połowa dróg układu podstawowego posiada jedynie

zadawalający stan nawierzchni, jedynie 10% dobry. Stan techniczny dróg miejskich i obiektów mostowych jest w wysokim stopniu niezadawalający. Wzrastający ruch samochodowy, powoduje systematyczną degradację stanu technicznego dróg i obniżenie płynności ruchu oraz przepustowości dróg. W Poznaniu dominują prace remontowo-modernizacyjne. Roboty remontowe są realizowane w zbyt małym zakresie. Duże potrzeby występują szczególnie w rejonach peryferyjnych, gdzie część ulic nie jest utwardzona, brak także chodników i oświetlenia. Problemem dla miasta jest nadmierne zatłoczenie ulic, szczególnie w centrum, na trasach dojazdowych do dużych osiedli mieszkaniowych i na drogach tranzytowych oraz brak wystarczającej liczby bezkolizyjnych skrzyżowań i obwodnic. Uruchomione pod koniec lat 90. dwa centralne systemy sterowania ruchem, nie obejmują całego układu komunikacyjnego i powinny nadal być rozbudowywane.

W celu poprawy komfortu jazdy w ciągu dróg ekspresowych S5 i S11 przebudowano 4 obiekty inżynierskie (most Przemysła I, wiadukty: górczyński, Franowo, Dolna Wilda) oraz odcinek ul. Głogowskiej od autostrady A2 do wiaduktu górczyńskiego. Poznań, jako gospodarz rozgrywek w czasie Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej Euro 2012, zobowiązał się do wykonania dużych inwestycji drogowo-komunikacyjnych, umożliwiających łatwe skomunikowanie stadionu miejskiego przy ul. Bułgarskiej z lotniskiem Poznań – Ławica, autostradą A2 oraz dworcem kolejowym. Część z nich została zakończona, inne są w realizacji lub rozpoczną się w tym roku. Należą do nich m.in.: przebudowa ul. Bukowskiej – trasy dojazdowej do portu lotniczego Poznań – Ławica, ul. Bułgarskiej, przy której znajduje się stadion miejski, Ronda Kaponiera w centrum miasta.

2.1.5.2. System parkowania

W mieście brak jest wystarczającej liczby miejsc parkingowych, szczególnie w centrum miasta. Poznań posiada około 60 tys. naziemnych miejsc parkingowych, wyznaczonych na wydzielonych parkingach oraz przy ulicach. W czerwcu 2006 r. oddano do użytku duży parking podziemny w centrum miasta na pl. Wolności, który posiada 544 miejsca postojowe na trzech poziomach.

W celu złagodzenia problemu parkowania w centrum miasta, w 1993 roku wprowadzono Strefę Parkowania. Obecnie Płatna Strefa Parkowania obejmuje 5.898 miejsc. Jest ona podzielona na 3 podstrefy: A, B, C o zróżnicowanych opłatach za postój pojazdu. Wypełnienie strefy wynosi: w podstrefie A – około 132%, podstrefie B – około 92%, podstrefie C – około 66%. Na obrzeżach strefy funkcjonuje 8 parkingów buforowych o łącznej liczbie 1.070 miejsc i 6 parkingów stałych o pojemności 912 miejsc. W ciągu 3 lat Miasto Poznań planuje budowę nowych parkingów modułowych typu park&ride oraz park&go na obrzeżach centrum. System ten może zachęcić kierowców do pozostawienia samochodów na parkingach i nie wjeżdżania do ścisłego centrum miasta.

2.1.5.3. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W 2008 r. w Poznaniu zanotowano 5871 kolizji i 1196 wypadków drogowych z ofiarami w ludziach. W wypadkach rannych zostało 1146 osób, a śmierć na miejscu poniosło 12 osób. Najwięcej wypadków drogowych powstało z winy kierujących. Podstawowe przyczyny wypadków to nadmierna prędkość, nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu oraz niezachowanie bezpiecznej odległości. Piesi spowodowali znaczny procent wypadków i były one wynikiem przede wszystkim wejścia przed pojazd w ruchu, wejście na jezdnię przy czerwonym świetle oraz przekraczanie jezdni w niedozwolonym miejscu. Najbardziej niebezpiecznymi ulicami w Poznaniu są odcinki ulic: Głogowskiej, Grunwaldzkiej, Dąbrowskiego, Bałtyckiej, Lechickiej, Hetmańskiej, Lutyckiej, Warszawskiej i Bukowskiej.

2.1.5.4. System komunikacji publicznej

Podstawowymi środkami transportu masowego jest tabor tramwajowy i autobusowy. Transport kolejowy jest wykorzystywany w tym celu w niewielkim stopniu. Długość linii komunikacji miejskiej wynosi 982 km, w tym udział linii autobusowych wynosi ponad 77%. W 2008 r. transport miejski przewiózł 203,9 mln pasażerów, z których prawie 54% skorzystało z komunikacji tramwajowej. W ostatnich latach notuje się zmniejszenie liczby korzystających z komunikacji

miejskiej (w 2007 r. 208,3 mln pasażerów), spowodowane przede wszystkim rozwojem motoryzacji. Tabor komunikacji miejskiej obejmował 336 tramwajów (średni wiek techniczny 29 lat) oraz 309 autobusów (średni wiek techniczny 9 lat). Tabor autobusowy został odnowiony w latach 1996-1997 (Miasto Poznań zakupiło 122 nowoczesne autobusy niskopodłogowe), od 1995 r. rozpoczęto w szerszym zakresie wymianę zużytego technicznie taboru tramwajowego. W 2009 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. otrzymało dofinansowanie ze środków unijnych na zakup 40 nowych tramwajów niskopodłogowych oraz kolejnych 75 nowych niskopodłogowych autobusów. Dzięki środkom unijnym wybudowano także nową linię tramwajową łączącą ul. Paderewskiego z ul. Jana Pawła II. Poza tą inwestycją układ torowy, jak i sieć trakcyjna i zasilająca pozostaje od lat na niezmiennym poziomie. Ich stan techniczny wymaga ciągłych remontów. Infrastruktura komunikacyjna oraz tabor ulegają przyspieszonej dekapitalizacji. Sytuacja zmieni się do 2012 r. Powstanie wtedy m.in. nowa trasa tramwajowa z os. Lecha do Franowa wraz z pętlą tramwajową na Franowie. Planowane jest także wydłużenie linii tramwajowej z pętli Zawady do stacji kolejowej Poznań Wschód oraz przebudowa tramwajowej infrastruktury torowo-sieciowej w ciągu ulic: Grunwaldzka, Przybyszewskiego, Dąbrowskiego, łączących centrum oraz główny dworzec kolejowy ze stadionem miejskim wraz z budową zintegrowanej pętli tramwajowo - autobusowej "Junikowo".

W 1997 roku w Poznaniu oddano do użytku linię tramwajową – Poznański Szybki Tramwaj. Wydzielona trasa o długości 6,1 km łączy centrum miasta z osiedlem mieszkaniowym Piątkowo. Rocznie z PST korzysta prawie 25,6 mln pasażerów. Średniodobowe wypełnienie linii na trasie PST wynosi 17,33%. Do 2012 r. planuje się przedłużenie trasy Poznańskiego Szybkiego Tramwaju do Dworca Zachodniego.

Plany rozwoju Poznania zakładają objęcie preferencjami komunikację zbiorową oraz ruch rowerowy i pieszy, przy jednoczesnym wprowadzeniu ograniczeń dla ruchu samochodowego, szczególnie w centrum miasta.

2.1.5.5. System transportu w ocenie społeczności lokalnej

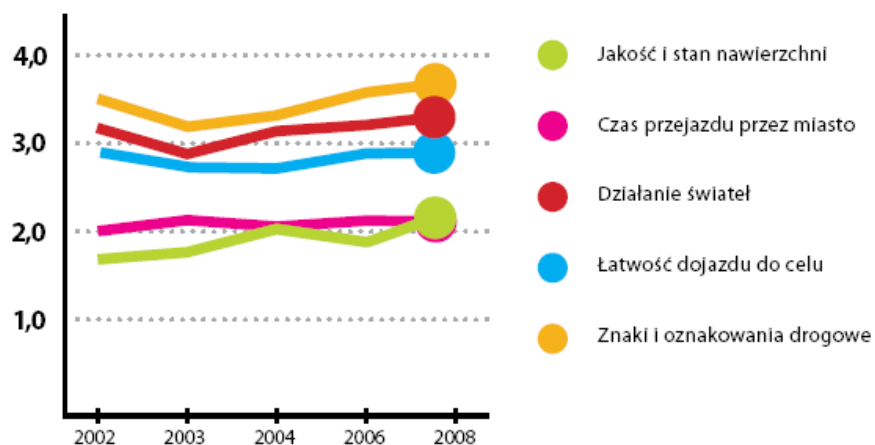
We wszystkich pomiarach poczynając od 2002 r. widoczne było dość wysokie zadowolenie mieszkańców z warunków funkcjonowania komunikacji miejskiej. W 2008 r. wyjątkowo korzystne opinie padały na temat sieci połączeń - ponad 80% poznaniaków wypowiedziało się o nich dobrze lub bardzo dobrze (średnia ocena 3,95). Bardzo wysoko oceniono również częstotliwość kursowania (3,78) i punktualność (3,77) pojazdów MPK. Prawie 2/3 mieszkańców wypowiedziało się negatywnie na temat cen biletów (2,39).

Warunki jazdy po mieście samochodem poznaniacy ocenili jako przeciętne (2,82). Mieszkańcy raczej dobrze ocenili oznakowanie drogowe (3,61) oraz działanie świateł (3,28). Na poziomie przeciętnym kształtowała się ocena łatwości dojazdu do celu (2,91). Bardzo negatywnie oceniono natomiast czas przejazdu przez miasto (średnia 2,04 i ponad 2/3 ocen negatywnych). Niewiele lepiej oceniono jakość i stan nawierzchni dróg - ponad połowa mieszkańców oceniła te aspekty źle lub bardzo źle (2,25).

Należy jednak podkreślić, że poczynając od 2003 r. systematycznie rośnie ocena warunków jazdy samochodem po Poznaniu.

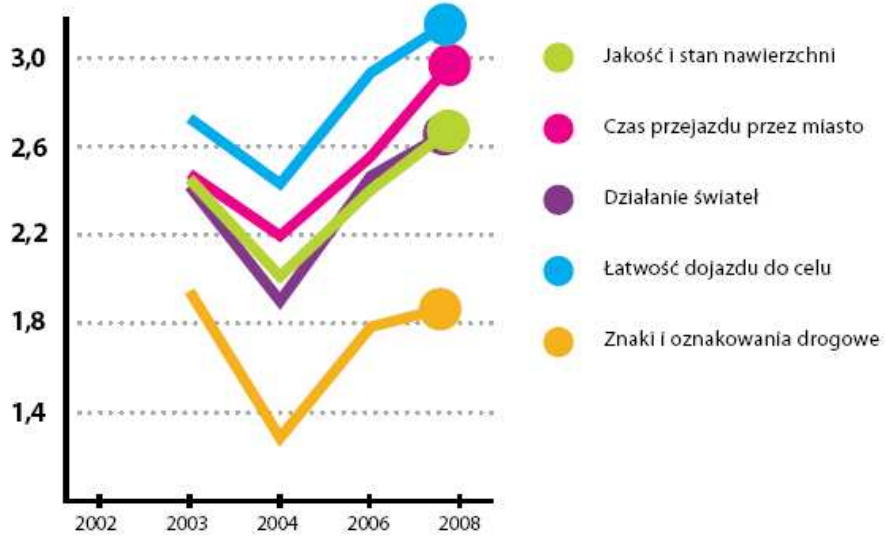
Trzeci element diagnozy w dziedzinie komunikacji - ocena warunków komunikacji rowerowej - uzyskał w 2008 r. ocenę wyższą – choć nadal negatywną – niż w poprzednich edycjach badań. Rowerzyści najmniej zadowoleni byli z bezpieczeństwa ruchu, długości tras rowerowych i parkingów rowerowych (ocena zdecydowanie negatywna). Na wyższym poziomie ocenili jakość dróg rowerowych oraz sygnalizacji świetlnej dla rowerzystów.

Wykres 2. Ocena aspektów komunikacji miejskiej

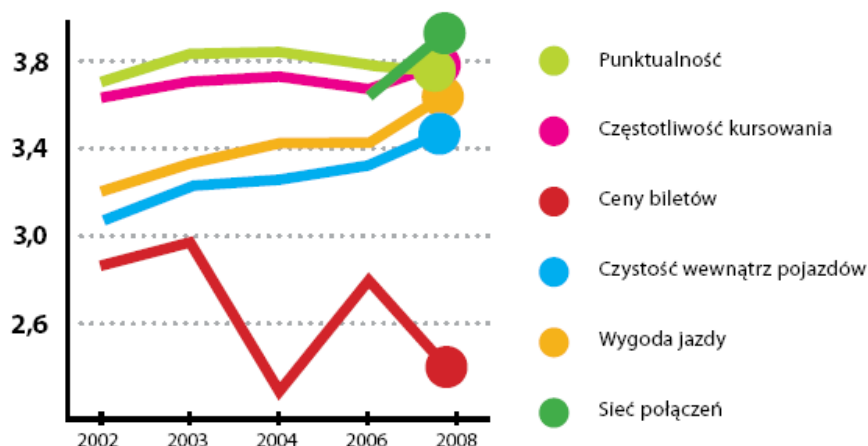
Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 3. Ocena aspektów komunikacji indywidualnej (samochodowej)

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 4. Ogólna ocena komunikacji rowerowej

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

2.1.6. Środowisko przyrodnicze, tereny zielone

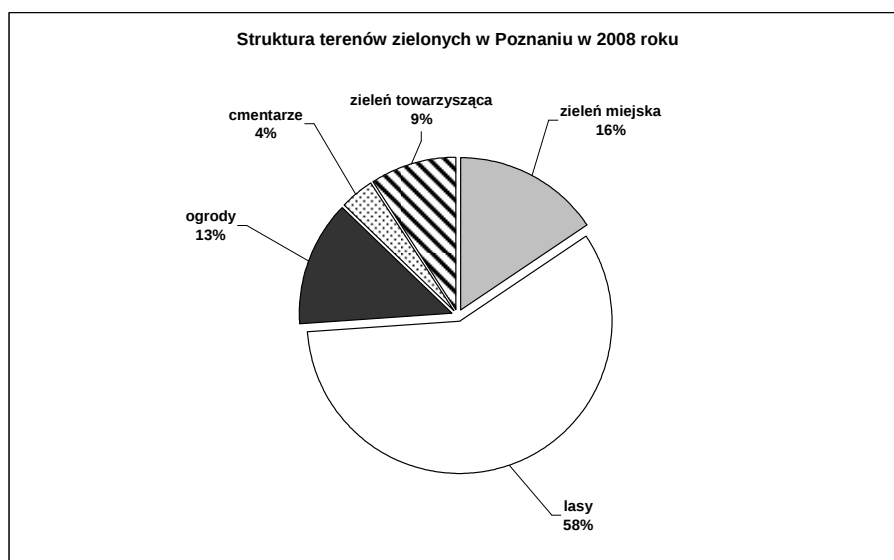
Poznań należy do miast o dużym udziale terenów zielonych. Zajmują one prawie 73 km², tj. 27% powierzchni miasta. Największy udział w strukturze terenów zielonych mają lasy (59%) oraz zieleń miejska (16%). Około 60% obszaru jest własnością Miasta Poznania, a pozostała część należy do właścicieli prywatnych, Skarbu Państwa oraz Polskiego Związku Działkowców. Poznańskie tereny zielone mają układ przestrzenny klinowo-pierścieniowy, oparty na naturalnej konfiguracji terenu. Tworzą go cztery kliny zieleni (gołęciński, cybiński, dębiński i naramowicki) o charakterze parkowo-leśnym, rozłożone w dolinach rzek, oraz rozproszone tereny śródmiejsko-osiedlowe. Na terenach zielonych znajdują się liczne pomniki przyrody, kilkanaście zespołów zieleni zabytkowej, objętych opieką konserwatorską, dwa rezerваты przyrody, oraz ponad 20 obszarów przyrodniczo-cennych, użytki ekologiczne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Poznań, oprócz terenów leśnych i zieleni osiedlowej, posiada blisko 260 wydzielonych obiektów zielonych, w tym: 43 parki, 112 zieleńców, 90 ogrodów działkowych, 3 parki naukowo-badawcze, 2 ogrody zoologiczne, Palmiarnię oraz 24 cmentarze. Na ulicach miasta rośnie ponad 25 tys. drzew. Powierzchnia trawników wynosi ponad 300 ha. Obiektami zielonymi o największej powierzchni są: Park Cykada (100 ha), Nowe ZOO na Białej Górze (177 ha) oraz cmentarz komunalny Miłostowo (98 ha). Wszystkie obiekty zielone, poza ogrodami

zoologicznymi i Palmiarnią, są udostępniane mieszkańcom nieodpłatnie. Ogrody zoologiczne odwiedza rocznie około 320 tys. osób, a Palmiarnię – około 190 tys. W ogrodach zoologicznych znajduje się 3,1 tys. zwierząt ponad 495 gatunków, w tym 150 przedstawicieli gatunków ginących. Palmiarnia posiada bogatą kolekcję roślin tropikalnych (ponad 17 tys. sztuk 1,4 tys. gatunków, w tym 74 gatunki szczególnie cenne) oraz akwaria z rybami tropikalnymi. Bogatą infrastrukturą rekreacyjną dysponują lasy komunalne o powierzchni 2.580 ha.

Stan terenów zielonych jest zróżnicowany, zależy głównie od warunków pogodowych (opady lub długotrwała susza) oraz stanu środowiska naturalnego (obniżanie poziomu wód gruntowych, zasolenie gleby, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego). Rośliny narażone są także na choroby i uszkodzenia powodowane przez grzyby i szkodniki oraz gazy i pyły zanieczyszczające powietrze. Problemem jest także dewastacja terenów zielonych. Bez względu na formę własności, tereny zielone - jako jednolity zespół przyrodniczy oddziałujący na ekorozwój Miasta - wymagają kompleksowego traktowania, a ich dobra kondycja biologiczna i prawidłowe zagospodarowanie podnosi atrakcyjność terenów miejskich.

Wykres 5. Struktura terenów zielonych w Poznaniu w 2008 r.

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Zieleń w Poznaniu ukształtowana została na przestrzeni lat w postaci systemu klinowo - pierścieniowego, gdzie kliny zieleni, wykorzystując naturalne ukształtowanie dolin rzecznych (Warta, Bogdanka, Cybina) wkomponowują się

z czterech stron do wnętrza miasta, w układzie wschód - zachód i północ - południe. Dodatkowo wykształca się w południowej części miasta klin zorientowany na linii pn. zachód – płd. wschód, wykorzystujący naturalne ukształtowanie dolin Strumienia Junikowskiego i Głuszynki (Kopli). Głównym celem kreowania klinów zieleni jest ochrona wód i zapewnienie właściwego nawietrzania. W klinach przeważają tereny zalesione. Uzupełnieniem zieleni klinów są: ogrody działkowe, parki i parki podworskie, łąki i pastwiska (na obszarach peryferyjnych miasta) oraz cmentarze.

W ostatnich kilkunastu latach zauważalny jest nie tylko brak przyrostu zieleni w klinach, ale jej częściowy ubytek.

Najważniejsze czynniki wpływające na degradację terenów zieleni to:

- traktowanie zieleni jako rezerwy terenu pod zabudowę,
- niszczący wpływ transportu na zieleń (eliminacja drzew przy modernizacji dróg),
- zanieczyszczenia powietrza wzdłuż tras komunikacyjnych,
- pogarszanie warunków glebowych z powodu nadmiernego zasolenia oraz z powodu uszczelniania powierzchni,
- niedobór wody i niewystarczające napowietrzanie wgłębne,
- niekorzystne warunki klimatyczne ostatnich lat (susze letnie i mroźne zimy),
- brak środków finansowych na prawidłowe zabiegi konserwacyjne i nowe tereny zieleni miejskiej,
- dewastacja przez mieszkańców.

W granicach miasta znajdują się dwa rezerваты:

- „Żurawiniec” powołany zarządzeniem MLiPD z dnia 20.10.1959 roku, (M.P.59.93.497) powierzchni 1,3 ha,
- „Meteoryt Morasko” powołany zarządzeniem MliPD z dnia 24.05.1976 roku (M.P.76.24.108) o powierzchni 66 ha.

Rezerваты stanowią 79 ha powierzchni, co w skali miasta wynosi 0,3 % terenu. Wymienione rezerваты przyrody nie posiadają planów ochrony oraz wyznaczonych otulin.

2.1.6.1. Stan jakości powietrza i zagrożenia środowiska naturalnego

Poznańskie zakłady przemysłowe emitują rocznie ok. 0,8 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych oraz 1,7 mln ton zanieczyszczeń gazowych, z czego – dzięki działalności urządzeń redukcyjnych – zatrzymuje się ponad 99% pyłów oraz blisko 25% gazów (bez CO₂). W aglomeracji poznańskiej średnioroczne stężenie niemal wszystkich zanieczyszczeń powietrza nie przekraczało obowiązujących norm i wynosiło: 28,4 µg/m³/rok (norma średnioroczna = 40) – pył zawieszony, 22,3 µg/m³/rok (dopuszczalny poziom w okresie 24 godzin = 125) – stężenie dwutlenku siarki, 24,5 µg/m³/dobę (norma średnioroczna = 40) – stężenie dwutlenku azotu, 2900 µg/m³/8 godzin (dopuszczalny poziom w okresie 8 godzin = 10000) – tlenek węgla, 1,2 µg/m³/rok (norma średnioroczna = 5) - benzen. Ponad 99% zanieczyszczeń gazowych emitowanych w mieście stanowi dwutlenek węgla. Stan powietrza atmosferycznego nie spełnia norm obowiązujących w UE wyłącznie w zakresie stężenia pyłu zawieszonego (PM 10), co przyczyniło się do zakwalifikowania aglomeracji poznańskiej do klasy C, objętej koniecznością opracowania programu ochrony powietrza.

W 2007 r. opracowano „Raport z oszacowania bilansu emisji gazów cieplarnianych dla obszaru miasta Poznania, uwzględniającego zmiany i działania poprzednich lat (od 1990r.) wraz ze wskazaniem istotnych obszarów oddziaływania”. Wynika z niego, że sumaryczne zużycie paliw na zaspokojenie potrzeb energetycznych miasta Poznania wynosi ponad 50 mln GJ rocznie, z czego prawie połowę stanowi energia z węgla. Całkowita emisja gazów cieplarnianych w Poznaniu w latach 1990-2005 kształtowała się na poziomie ok. 4,5 miliona ton ekwiwalentnej emisji CO₂, wahając się w granicach +/- 10%. Największym źródłem emisji CO₂, stanowiącym ok. 99% emisji gazów cieplarnianych, było spalanie paliw przy produkcji ciepła i energii elektrycznej w ciepłowniach i elektrociepłowniach miejskich oraz w bezpośrednim zużyciu paliw. Emisja metanu i podtlenku azotu, towarzysząca procesom spalania

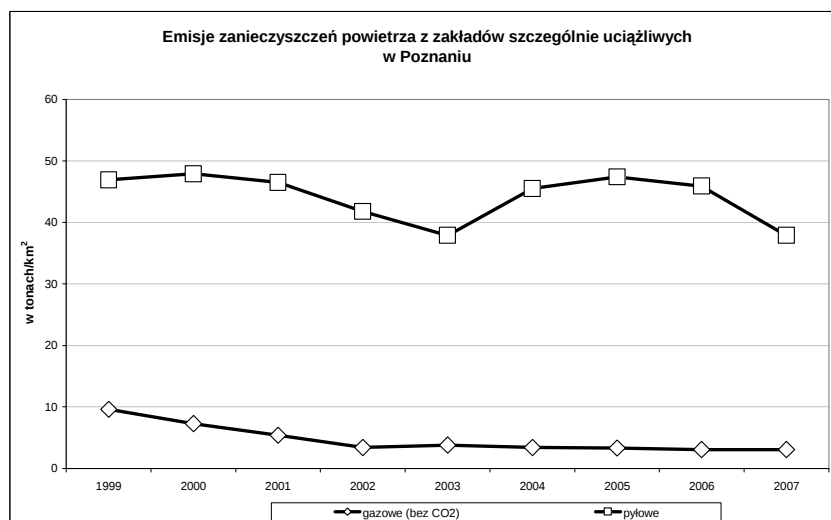
i powierzchniowej emisji ze składowania odpadów komunalnych, oraz tzw. gazów przemysłowych są niewielkie. Wskaźnik emisji gazów cieplarnianych na mieszkańca wyniósł w Poznaniu w 2005 r. 8,1 tony CO₂ekw i był o 2,4 tony CO₂ekw niższy od wskaźnika w Polsce (10,5 tony CO₂ekw/mieszkańca). Niska wartość wskaźnika emisji gazów cieplarnianych na mieszkańca Poznania wynikała z poprawnej gospodarki energetycznej, na którą złożyły się: wzrost produkcji energii elektrycznej w skojarzeniu z ciepłem, eliminacja strat na przesył ciepła, działania termomodernizacyjne i zmniejszenie zużycia węgla przez odbiorcę końcowego.

Obszarami, które najbardziej narażone są na negatywne wpływy zanieczyszczeń ze względu na intensywną zabudowę, ruch komunikacyjny i trudną przewietrzalność są tereny śródmieścia i pozostające w bliskim sąsiedztwie centrum dzielnice takie jak: część Jeżyc, Wildy, Grunwaldu. W wymienionych obszarach przyczyną nagromadzenia negatywnych substancji jest przewaga budynków korzystających z małych kotłowni węglowych lub indywidualnych pieców węglowych. Można przyjąć, że głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza w Poznaniu jest transport samochodowy, a dopiero w następnej kolejności emisja niska związana z sektorem komunalno – bytowym. Emisję ze źródeł mobilnych generuje ruch komunikacyjny szczególnie na głównych kierunkach takich jak Warszawa – Szczecin, Wrocław – Gdańsk. Część zanieczyszczeń pochodzi również spoza granic miasta Poznania. W samym mieście do zakładów przemysłowych wpływających na stan zanieczyszczenia powietrza należą: Dalkia Poznań ZEC SA - ECI Garbary i ECII Karolin.

Stopień zanieczyszczenia gleb oraz poziom degradacji i dewastacji chemicznej gruntów w Poznaniu nie wykazuje przekroczeń norm i wskaźników jakości lub też naruszenia te są nieznaczne, o sporadycznym charakterze i zasięgu, i nie stanowi istotnego zagrożenia.

Wysoki poziom zawartości ołowiu stwierdzono jedynie w glebach obszarów miasta leżących w pobliżu dróg, gdzie występuje duże natężenie ruchu kołowego, jednakże stężenie ołowiu w glebie szybko się zmniejsza, osiągając w odległości do 20 m od jezdni znacznie mniejszą koncentrację.

Wykres 6. Emisje zanieczyszczeń powietrza na km² z zakładów szczególnie uciążliwych w Poznaniu w latach 1999-2007

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Hałas

Środowisko miejskie Poznania cechuje powszechny dyskomfort akustyczny, spowodowany nagminnym przekraczaniem dopuszczalnych wartości równoważnego hałasu. Najgorsza sytuacja występuje w śródmieściu, w sąsiedztwie ulic tranzytowych na trasie dróg krajowych Świecko – Brześć (Nr 2) oraz Wrocław – Bydgoszcz (Nr 5), na drodze wylotowej w kierunku Katowic (Nr 11), w okolicach linii kolejowych do Warszawy, Katowic, Bydgoszczy, Wrocławia, Krzyża i Zbąszynka oraz przy lotniskach na Ławicy i w Krzesinach (wraz z korytarzami powietrznymi). Z dniem 22 lutego 2008 r. weszło w życie rozporządzenie nr 40/07 wojewody wielkopolskiego zmieniające obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego Poznań - Krzesiny. Obszar ograniczonego użytkowania został wytyczony dla natężenia ruchu lotniczego prognozowanego na 2010 r., kiedy osiągnie ono swój szczyt. Specjaliści zakładają, że na ruch lotniczyłoży się około 15.500 operacji lotniczych (startów i lądowań) rocznie (średnio 144 w ciągu dnia i 8 nocną). Nowa strefa obejmuje 224,4 km², sięgając w najdalszych punktach do Suchego Lasu, Mosiny, Środy Wlkp. i Plewisk. Jej obszar został podzielony na trzy strefy o odmiennych możliwościach korzystania przez właścicieli ze znajdujących się na ich terenie nieruchomości. W przypadku najbardziej zagrożonej hałasem I strefy właściciele nieruchomości będą mogli domagać się nawet odkupienia przez wojsko swoich domów. Budowa nowych domów będzie na tym obszarze niemożliwa. Natężenie

hałasu jest tam większe niż 60 decybeli. W dwóch pozostałych strefach ograniczenia dotyczące gospodarowania terenem będą mniejsze. W ostatniej, gdzie hałas przekracza 55 decybeli, budowanie domów będzie możliwe jedynie pod warunkiem zastosowania technologii zapewniających komfort akustyczny wewnątrz domów.

Najbardziej uciążliwy dla mieszkańców jest hałas komunikacyjny, w szczególności drogowy, emitowany przez pojazdy samochodowe i tramwaje. W 2007 r. znacząco zwiększyło się natężenie ruchu na poznańskim odcinku autostrady, które spowodowało przekroczenie dopuszczalnych wartości poziomu hałasu. We wszystkich punktach pomiarowych doszło do przekroczenia norm w porze nocnej (od 3,9 do 13,9 dB), a dodatkowo przy ul. 25 Czerwca 1956 r. w porze dziennej (o 7,8 dB). Obecnie odcinek między węzłem Komorniki a węzłem Krzesiny jest najbardziej obciążonym hałasem fragmentem autostrady A2. W niektórych rejonach miasta notuje się obniżenie rejestrowanych wartości poziomu hałasu. Jest to wynik zmniejszenia liczby pojazdów ciężkich, poprawy stanu technicznego pojazdów, eliminacji bruku, poprawy stanu nawierzchni drogowych, wprowadzania tzw. cichych nawierzchni (m.in. na odcinkach ulic: Głównej, Garbary i Grunwaldzkiej), budowy ekranów akustycznych (przy Trasie Katowickiej, ul. Dolna Wilda i ul. Witosa oraz wzdłuż odcinka miejskiego autostrady A2). W 2008 r. na ulicach Poznania pojawił się pierwszy w Polsce autobus miejski z napędem hybrydowym. Tym samym Poznań stał się ósmym miastem w Europie, wykorzystującym tego typu pojazdy.

W 2007 r. została opracowana akustyczna mapa miasta Poznania. Na jej podstawie dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, Centrum Badań Akustycznych Fundacji UAM opracowało w 2008 r. „Program ochrony środowiska przed hałasem”, którego celem jest dostosowanie poziomu hałasu do poziomu dopuszczalnego. Mapa akustyczna Poznania dokumentuje narażenie mieszkańców na poszczególne rodzaje hałasu: drogowy, kolejowy, tramwajowy, lotniczy (lotnictwo cywilne i wojskowe) oraz przemysłowy. Wynika z niej, że największa grupa mieszkańców miasta jest narażona na uciążliwości, które wynikają z oddziaływania hałasów drogowych.

Gospodarka odpadami

W Poznaniu rocznie wytwarza się prawie 625 tys. ton odpadów (w tym prawie 2/3 to odpady pochodzące z działalności gospodarczej), z których 94% jest wykorzystywanych gospodarczo. Na 1 km² powierzchni miasta przypada 1,5 tys. ton odpadów przemysłowych i 1,1 tys. ton odpadów komunalnych. Na 1 mieszkańca przypadało prawie 1,1 tony odpadów, w tym blisko 700 kg odpadów przemysłowych. Największymi wytwórcami odpadów są: Kompania Piwowarska S.A. (wytloki, odpady moszczowe i pofermentacyjne oraz wywary), Aquanet S.A. (ustabilizowane komunalne osady ściekowe) oraz Dalkia Poznań ZEC S.A., która od 1984 r. składowuje odpady paleniskowe (są one stopniowo przez spółkę rekultywowane).

Około 1,4% wytworzonych odpadów przemysłowych stanowią odpady niebezpieczne, głównie odpady ciekłych paliw i oleje odpadowe (43%) oraz odpady z wyeksploatowanych pojazdów, baterie i akumulatory, zużyte elektrolity, odpady z urządzeń elektrycznych i elektronicznych (34%). Blisko 1/3 z nich jest odzyskiwana (głównie tych pochodzących z procesów termicznych), a 2/3 unieszkodliwiane. Największym wytwórcą odpadów niebezpiecznych jest Exide Technologies S.A.

Odpady szpitalne są wywożone na składowisko odpadów komunalnych, a odpady specyficzne i specjalne są utylizowane w przyszpitalnych piecach centralnego ogrzewania (własny specjalistyczny piec do spalania odpadów posiada szpital im. J. Strusia oraz szpital przy ul. Szwajcarskiej; część poznańskich odpadów jest spalana w spalarni w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Wojewódzkim w Gorzowie Wielkopolskim) i spalarkach odpadów.

W mieście istnieje niedobór zakładów utylizacji odpadów oraz ich wtórnego wykorzystania, w związku z czym większość odpadów utylizowana jest poza Poznaniem. Brakuje także systemu kompostowania odpadów.

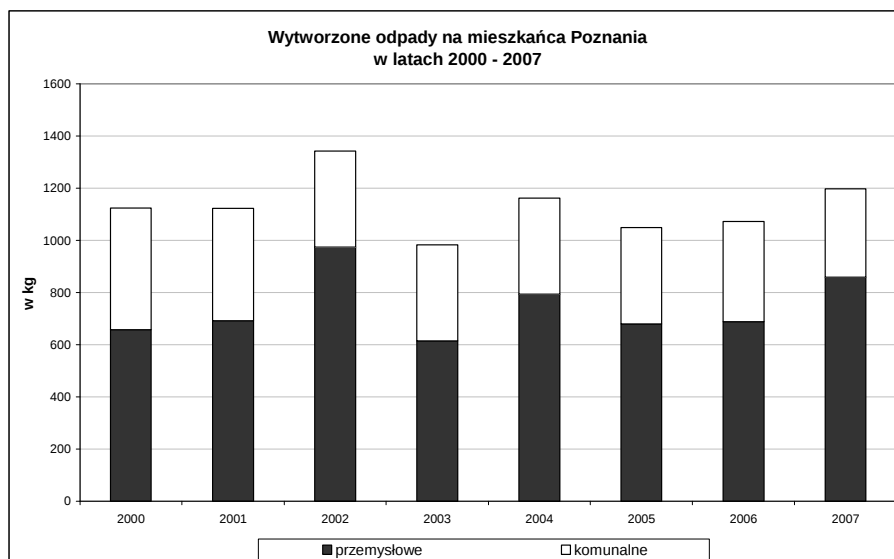
Przeciętny mieszkaniec Poznania wytwarza rocznie prawie 370 kg odpadów komunalnych, czyli ponad 1 kg dziennie. Największy udział w strukturze wytworzonych odpadów posiadają odpady organiczne (43%) i papier (14%). Ponad 94% odpadów komunalnych przyjmują 2 składowiska: w Suchym Lesie (56%) i Czmoniu (38%). Zarządzane przez Miasto Poznań składowisko w Suchym Lesie o powierzchni 33,8 ha (część obecnie eksploatowana wynosi 12,4 ha)

spełnia wszystkie normy ekologiczne. Stopień wypełnienia składowiska wynosi ponad 70% i przewiduje się, że zakończenie jego eksploatacji nastąpi około 2016 r. W Poznaniu wdrożono system usuwania odpadów problemowych (wielkogabarytowych i niebezpiecznych) pochodzących z gospodarstw domowych.

Zgodnie z przepisami unijnymi, od 2013 r. nie będzie można składować większości odpadów. Dlatego też Miasto Poznań planuje budowę nowoczesnej spalarni śmieci, finansowanej częściowo ze środków unijnych. W 2009 r. rozpoczęły się konsultacje społeczne z mieszkańcami wstępnie wytypowanych lokalizacji inwestycji na terenie gminy Koźiegłowy.

Zbyt niski jest poziom odzyskiwania surowców wtórnych z odpadów. Roczny odzysk surowców wtórnych z odpadów komunalnych wynosił 4 tys. ton, czyli nieco ponad 2% ich ogólnej ilości. Połowę z tego stanowiła makulatura. W poznańskich szkołach wdrożono ponadto program zbierania przez uczniów złomu aluminiowego.

Wykres 7. Wytworzone odpady na mieszkańca Poznania w latach 2000-2007

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

2.1.6.2. Ocena społeczna jakości ekologicznych

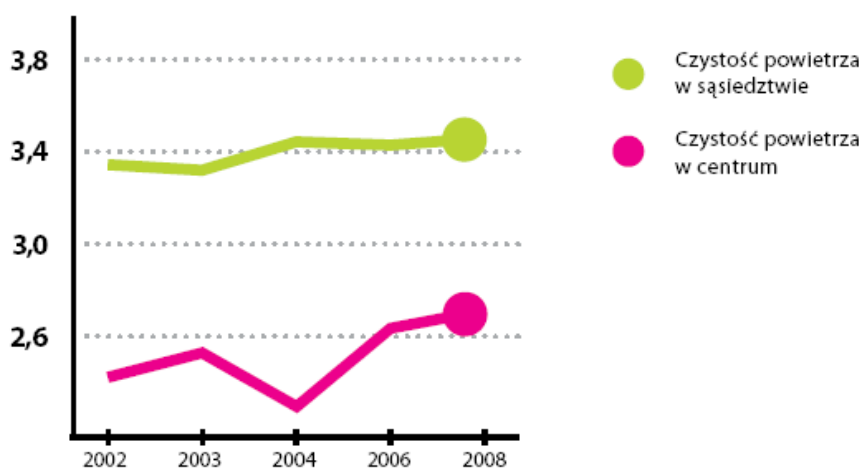
Ocena stanu i zasobów środowiska naturalnego w Poznaniu dokonywana była w oparciu o kilka aspektów diagnozy związanych z czystością powietrza,

poziomem hałasu, czystością i porządkiem w mieście oraz czystością wód powierzchniowych.

We wszystkich badanych aspektach w 2008 r. uzyskano najwyższe z dotychczasowych ocen. Na poziomie dobrym (3,26) mieszkańcy ocenili czystość i porządek w mieście, nieco niżej - na poziomie przeciętnym - czystość powietrza (3,1) i poziom hałasu (3,09), a najniżej - jakość wód powierzchniowych w mieście (2,71).

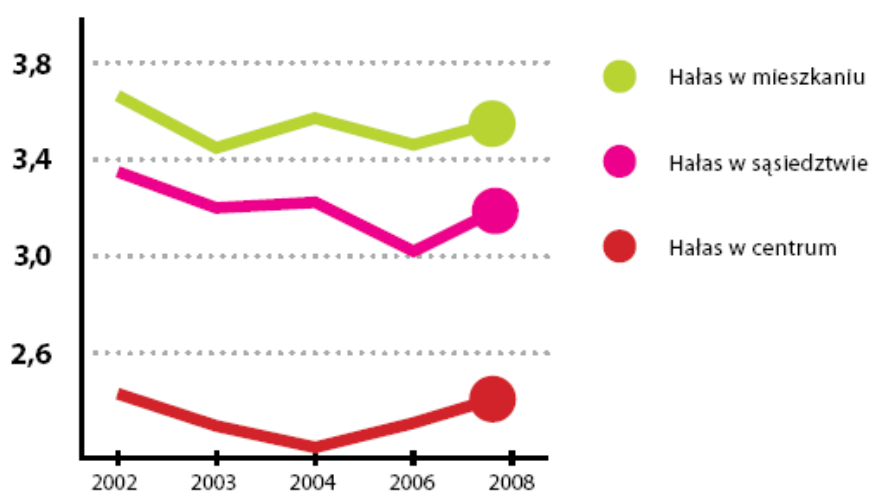
W 2008 r. na wysokim poziomie utrzymała się deklaracja gotowości podejmowania działań na rzecz poprawy stanu środowiska oraz rzeczywista aktywność na rzecz ochrony środowiska. Ponad 3/4 mieszkańców podało, iż segreguje papier, szkło oraz plastikowe butelki i opakowania, a 2/3 - zużyte baterie.

Wykres 8. Ocena czystości powietrza w centrum miasta i okolicy miejsca zamieszkania

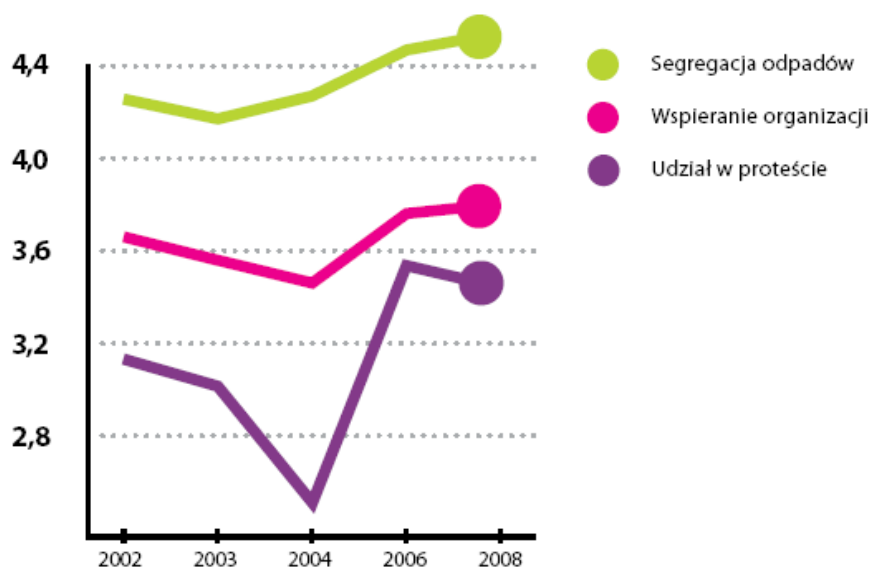
Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 9. Ocena poziomu hałasu

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 10 Gotowość do zaangażowania się w ochronę środowiska

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

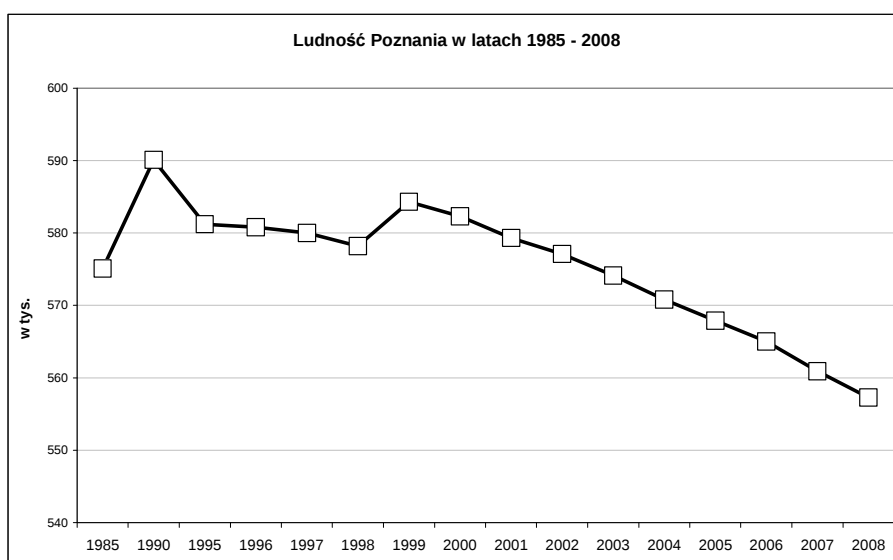
2.2. DEMOGRAFIA

2.2.1. Trendy demograficzne

Poznań zajmuje 5. pozycję wśród miast w Polsce pod względem liczby mieszkańców (po Warszawie, Łodzi, Krakowie i Wrocławiu). Poznaniacy stanowią 1,5% ludności kraju oraz 16,5% mieszkańców woj. wielkopolskiego. Poznań, jako największe miasto i stolica regionu, skupia największy potencjał demograficzny województwa. W grudniu 2008 r. w Poznaniu mieszkało 557,3 tys. osób (o 3,6 mniej niż rok temu), w tym 297,7 tys. kobiet. Wskaźnik feminizacji wynosił 115 i od 1999 r. utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 2.129 osób.

Od początku lat 90. w mieście utrzymuje się, zgodny z tendencją charakterystyczną dla większości dużych miast w Polsce, spadek liczby ludności spowodowany ujemnym saldem migracji oraz - do 2006 r. - ujemnym przyrostem naturalnym (w 2006 r. przyrost naturalny po raz pierwszy od 1989 r. osiągnął wartość dodatnią). W 2008 r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźniki te wyniosły odpowiednio: -5,7 i 0,7. Od 15 lat w Poznaniu notuje się stały wzrost średniej długości życia. W 2007 r. średnia długość życia mężczyzn wynosiła 73,3 lat, a kobiet – 79,8 lat.

Wykres 11. Ludność Poznania w latach 1985-2008

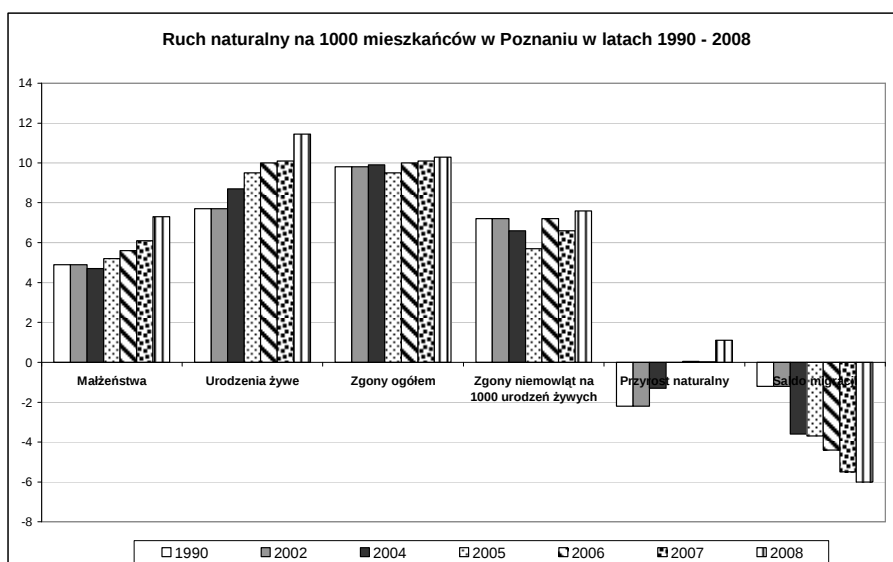
Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Ponad 2/3 mieszkańców Poznania to ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata). W 2008 r., po raz drugi od wielu lat, nastąpiło zmniejszenie się tej grupy ludności, podobnie jak grupy przedprodukcyjnej, przy jednoczesnym wzroście udziału grupy poprodukcyjnej. Jest to spowodowane wydłużeniem życia ludności przy równoczesnym niskim poziomie liczby urodzeń. W następnych latach prognozy przewidują coraz większy wzrost osób w wieku poprodukcyjnym. Niepokojąca, a występująca w skali całego kraju, jest natomiast tendencja do stałego zmniejszania się grupy dzieci i młodzieży poniżej 17 roku życia. Od 2003 r. ujemne saldo migracji osiągnęło większy udział w ubytku ludnościowym miasta niż przyrost naturalny. Większość osób emigrujących z miasta wybiera jako swoje nowe miejsce zamieszkania obszar powiatu poznańskiego, z uwagi na niższe ceny nieruchomości oraz bardziej korzystne warunki zamieszkania. Utrzymanie powyższych tendencji grozi w przyszłości szybkim wyludnianiem się Poznania. Według badań Urzędu Statystycznego w Poznaniu już teraz do Poznania codziennie dojeżdża ponad połowa mieszkańców Czerwonaka, Lubonia i Suchego Lasu. Duży odsetek mieszkańców dojeżdżających do Poznania dotyczy także gmin: Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Mosina, Puszczykowo, Rokietnica i Swarzędz.

Według prognozy demograficznej Centrum Statystyki Regionalnej przy Uniwersytecie Ekonomicznym liczba ludności Poznania w najbliższych latach ulegać będzie systematycznemu zmniejszeniu, by w 2030 r. osiągnąć 506,5 tys. mieszkańców, tj. o 9,7% mniej w stosunku do 2007 r. Ubytek ludności nastąpi, mimo iż w prognozie założono m.in. spadek umieralności oraz wzrost płodności poznanianek. Pod uwagę wzięto także rezerwy inwestycyjne pod budownictwo mieszkaniowe występujące w mieście. W prognozie uwzględniono zróżnicowanie trendów wśród grup wiekowych poniżej 24 roku życia. Obok generalnych spadków liczebności, spodziewać się można przejściowych wzrostów rozmiarów grupy dzieci w wieku 3-6 lat w okresie 2008-2012, grupy w wieku 7-12 lat w latach 2010 – 2017, grupy w wieku 19-24 lat po 2021 r. Zakłada się także znaczny (o 66%) wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym – o 65,5 tys. osób. Spadek ma nastąpić w grupie przedprodukcyjnej (do 17 lat), której liczebność w 2030 r. ma być niższa o 15,5% od liczebności notowanej w 2007 r. Podobna tendencja ma

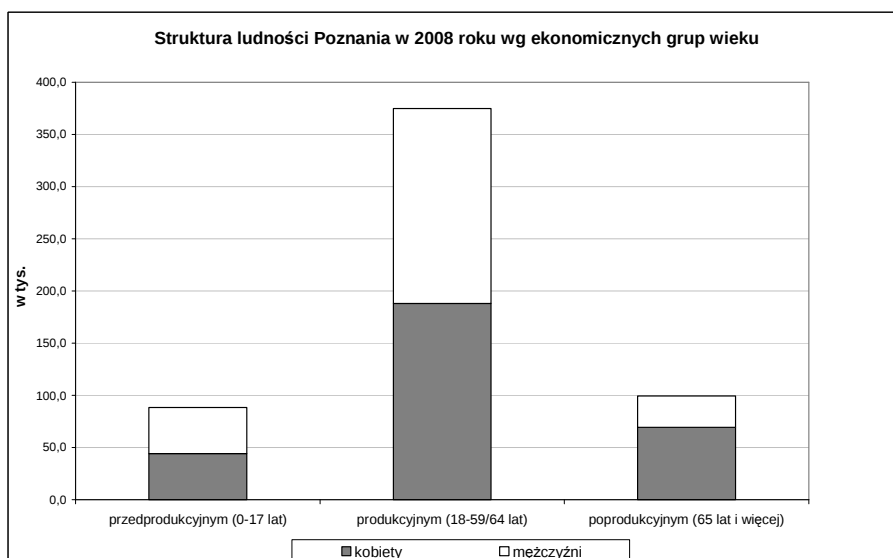
dotyczyć grupy osób w wieku produkcyjnym - CSR prognozuje, iż jej spadek do 2030 r. będzie wynosił 28%.

Wykres 12. Ruch naturalny w Poznaniu w latach 1990-2005

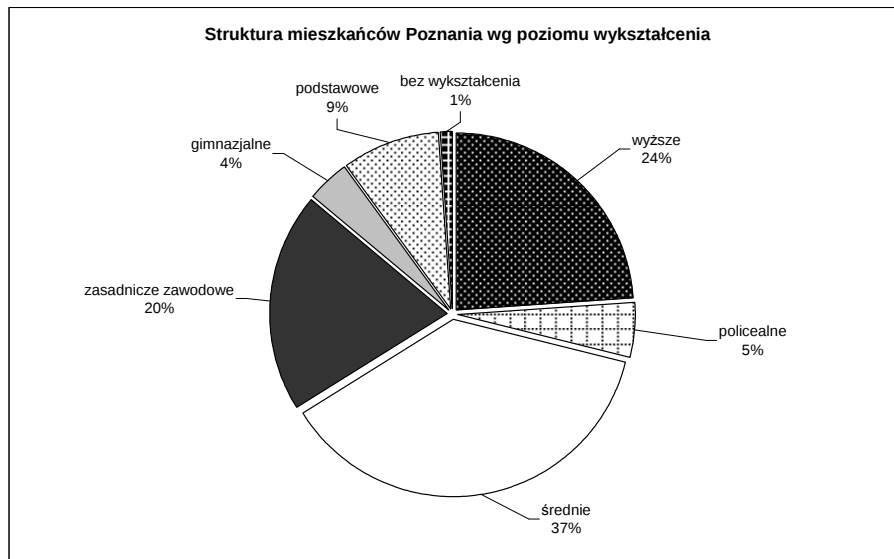
Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Wykres 13. Struktura ludności Poznania wg ekonomicznych grup wieku w 2008 r.

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Wykres 14. Struktura mieszkańców Poznania wg poziomu wykształcenia w 2006r.

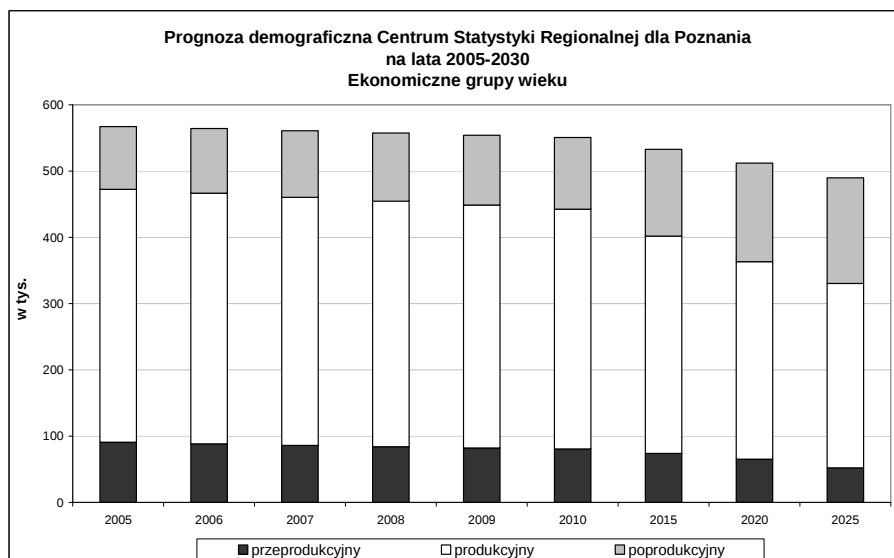

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

2.2.2. Wpływ tendencji demograficznych na procesy społeczno - ekonomiczne

Zmiany demograficzne wywierać będą silny wpływ na rynek pracy (m.in. spadek liczby osób w wieku produkcyjnym), szkolnictwo (stały i szybki ubytek dzieci i młodzieży uczącej się) oraz popyt na usługi dla osób starszych (wzrost liczebności grupy w wieku powyżej 65 lat, szczególnie po 2010 r.). Problemem może także być znaczące zmniejszenie liczby podatników, co spowoduje mniejsze wpływy do budżetu Miasta. W przeciwieństwie do Poznania dynamicznie pod względem demograficznym rozwijać się będą gminy sąsiednie, w których ludności będzie się zwiększać. W rezultacie przewiduje się, iż zaludnienie całej aglomeracji poznańskiej ma utrzymać się w 2030 r. na prawie niezmiennym poziomie.

Wykres 15. Prognoza demograficzna CSR dla Poznania na lata 2005-2030.
Ekonomiczne grupy wieku

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

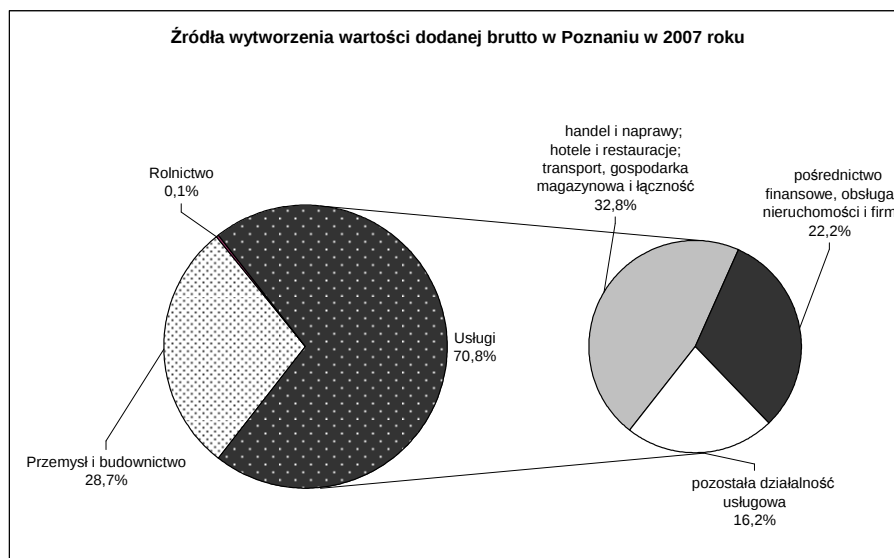
Ogólnomiejskie procesy demograficzne i prognozy rozwoju demograficznego są niekorzystne i stanowią zagrożenie dla rozwoju miasta.

2.3. GOSPODARKA

2.3.1. PROFIL GOSPODARCZY MIASTA

Poznań należy do najsilniejszych gospodarczo miast Polski (po Warszawie). Według szacunków GUS wartość produktu krajowego brutto (PKB) wytworzonego w Poznaniu wyniosła w 2007 r. w przeliczeniu na mieszkańca 62,4 tys. zł – o 19,2 tys. zł więcej niż w 2003 r. (202% średniej krajowej oraz 191,5% średniej dla województwa wielkopolskiego). Udział wartości dodanej brutto (WDB), będącej podstawową wielkością wpływającą na poziom PKB, wytworzonej w Poznaniu stanowi 3% WDB Polski. Zasadniczym źródłem wytworzenia wartości dodanej brutto są jednostki prowadzące działalność usługową (70,8%) oraz przemysłową i budowlaną (29,1%).

Wykres 16. Źródła wytworzenia wartości dodanej brutto w Poznaniu w 2006r.

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

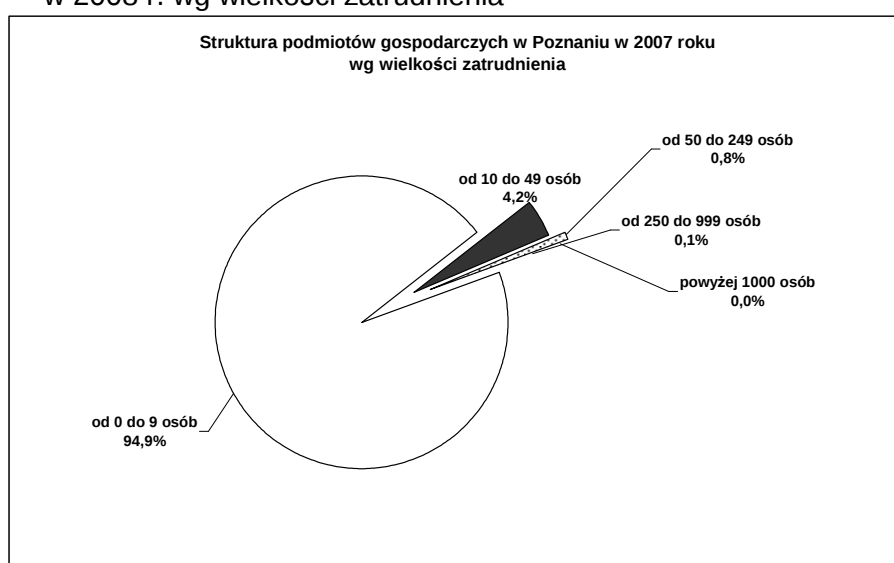
Gospodarka Poznania jest zróżnicowana strukturalnie, z dominacją sektora usług. W gospodarce dominują: handel, usługi finansowe, edukacja i rynek nieruchomości. Zróżnicowany przemysł, dynamicznie rozwijający się sektor usług handlowych i finansowych, znaczny potencjał specjalistycznych przedsiębiorstw budowlanych, zdolnych do konkutowania z firmami zagranicznymi tej branży, powoduje, iż Poznań zaliczany jest do ścisłej krajowej czołówki miast dobrze rozwiniętych gospodarczo.

2.3.2. Podmioty gospodarcze

Najwięcej miejsc pracy utworzyła grupa małych przedsiębiorstw (zatrudniających do 49 osób), które stanowią 99% wszystkich firm zarejestrowanych w systemie REGON. Do największych poznańskich pracodawców, zatrudniających powyżej 1000 osób, należą firmy działające w branży produkcyjnej, budownictwie, transporcie, łączności, pośrednictwie finansowym, edukacji, ochronie zdrowia i administracji. Większość z nich to firmy państwowe. Na koniec 2008 r. największym pracodawcą w przemyśle była fabryka samochodów Volkswagen Poznań Sp. z o.o., a w edukacji Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Każdy z nich zatrudniał ponad 4 tys. osób. Przemysł w Poznaniu stanowi źródło utrzymania dla 22 % ogółu pracujących i dostarcza, drugą po usługach, największą część

wytworzonego w mieście produktu krajowego brutto (29,1% ogółu wartości dla działalności przemysłowej i usługowej). W przemyśle funkcjonuje 8,6 tys. podmiotów gospodarczych (ponad jedna piąta z tej branży w woj. wielkopolskim), które w 99% należą do sektora prywatnego. Uwzględniając kryterium wielkości zatrudnienia do wiodących gałęzi przemysłu należą: produkcja artykułów spożywczych i napojów (17,6%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, gorącą wodę i parę wodną (16,5%), oraz produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep (13,0%).

Wykres 16. Struktura podmiotów gospodarczych w Poznaniu w 2008 r. wg wielkości zatrudnienia

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Sektor prywatny skupia 86% ogółu zatrudnionych w przedsiębiorstwach przemysłowych, wytwarzających 86% produkcji sprzedanej. Cechą charakterystyczną poznańskiego przemysłu jest zdecydowana przewaga przedsiębiorstw małych i średnich, których zaletą jest duża mobilność i elastyczność w dostosowywaniu się do reguł gry rynkowej.

Do największych pracodawców obszaru gospodarczego należą:

W zakresie działalności produkcyjnej:

- Volkswagen Poznań Sp. z o.o.
- H. Cegielski Poznań S.A.
- Kompania Piwowarska S.A.

- Grupa Energetyczna Enea S.A.
- Exide Technologies S.A.
- GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A.
- Nivea Polska Sp. z o.o.

W zakresie transportu i komunikacji:

- Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o.
- Poczta Polska
- Grupa PKP S.A.
- Telekomunikacja Polska S.A.

W zakresie pośrednictwa finansowego:

- Bank Zachodni WBK S.A.

W zakresie edukacji:

- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza.
- Politechnika Poznańska.
- Uniwersytet Medyczny w Poznaniu.
- Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.

W zakresie ochrony zdrowia:

- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 2 AM.
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Poznaniu.
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 AM.
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 5 AM.

W zakresie administracji:

- Urząd Miasta Poznania.
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych.
- Komenda Miejska Policji w Poznaniu.

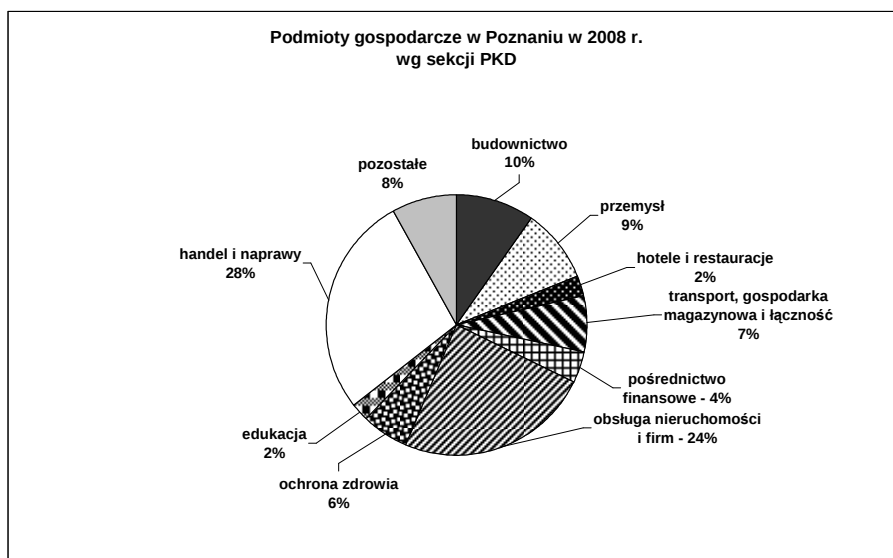
Zachętą do lokowania działalności gospodarczej w mieście jest sprywatyzowana i zróżnicowana strukturalnie poznańska gospodarka, o dużej atrakcyjności dla kapitału zewnętrznego, wysoka jakość lokalnego rynku pracy, szczególnie wysokie kwalifikacje pracowników oraz przedsiębiorstwa i branże o wieloletnich tradycjach.

Gospodarka Poznania jest w znacznym stopniu określona dużą liczbą małych i średnich przedsiębiorstw, powoduje to zwiększony popyt na profesjonalne usługi doradcze. W Poznaniu oprócz komercyjnych firm consultingowych działają nie nastawione na zysk organizacje pozarządowe, które umożliwiają dostęp do informacji gospodarczej oraz profesjonalnego doradztwa licznej grupie odbiorców. Spośród nich warto wyróżnić organizacje skupione w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, którego podstawowym celem jest podniesienie konkurencyjności polskich MSP, poprzez dostarczenie im kompleksowej oferty wysokiej jakości usług szkoleniowych i doradczych. Organizacje działające w tym zakresie to m.in.: Wielkopolska Izba Rzemieślnicza w Poznaniu; Polska Izba Gospodarcza Importerów, Eksporterów i Kooperacji; Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa; Wielkopolski Ośrodek Techniki i Racjonalizacji; Klub Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce oraz jednostki badawcze: Instytut Logistyki i Magazynowania i Instytut Technologii Drewna.

2.3.3. Rozwój przedsiębiorczości, małe i średnie przedsiębiorstwa

Od połowy lat 90. w Poznaniu notuje się dynamiczny rozwój przedsiębiorczości. Przykładowo w latach 2002-2008 przybyło ok. 9,4 tys. podmiotów gospodarczych, głównie w sekcjach: „Obsługa nieruchomości i firm; nauka” (4,6 tys.), „Budownictwo”, „Ochrona zdrowia i pomoc społeczna” oraz „Edukacja” (po 0,8 tys. każda). Większość nowych podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą i firmy mikro.

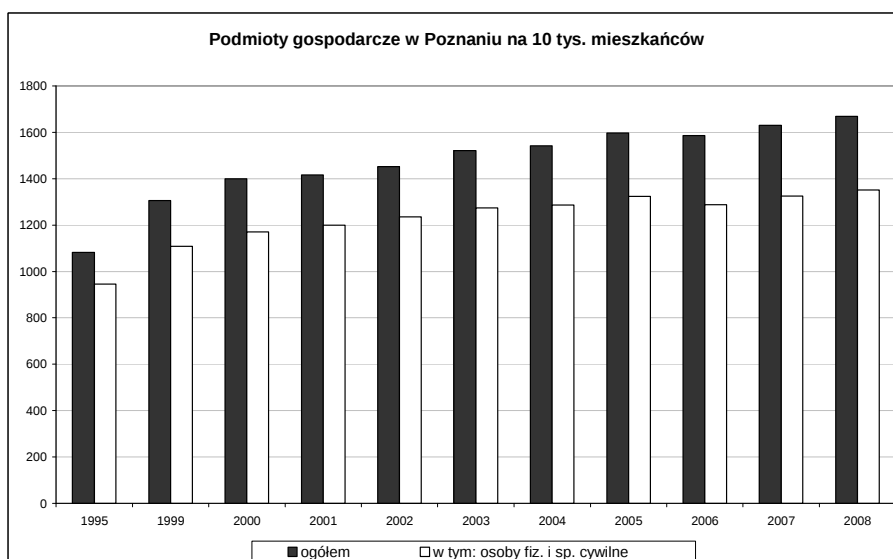
Wykres 17. Podmioty gospodarcze w Poznaniu w 2008r. wg sekcji PKD

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Na koniec 2008 r. w Poznaniu w systemie REGON było zarejestrowanych ogółem 93,3 tys. podmiotów gospodarczych (tj. 25,8% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w woj. wielkopolskim i 2,5% w kraju), z tego 91,7 tys. w sektorze prywatnym i 1,6 tys. w sektorze publicznym. Na 1000 ludności przypadało 167 podmiotów gospodarczych (ponad połowę więcej niż w województwie wielkopolskim).

Wykres 18. Podmioty gospodarcze na 10 tys. mieszkańców Poznania w latach 1999-2008

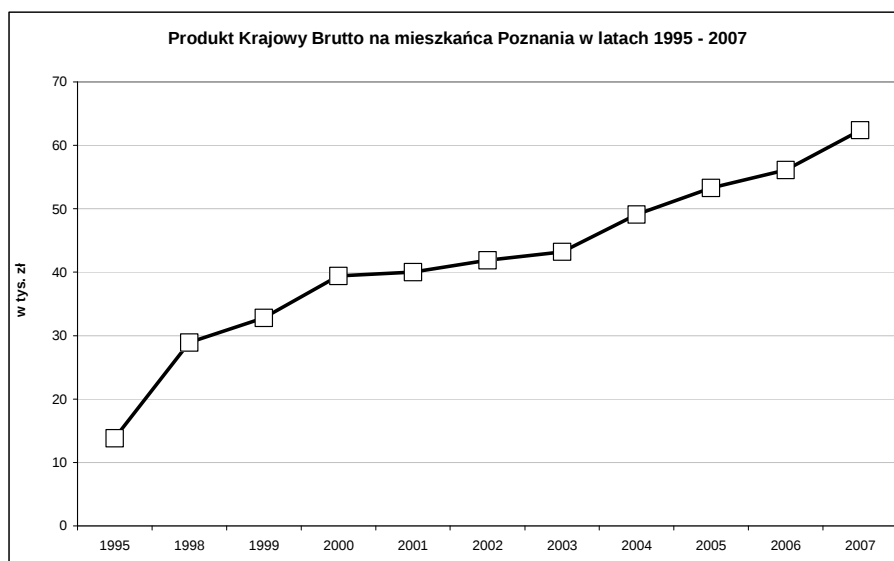
Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Najwięcej firm (72%) stanowi własność osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Znaczącą grupę wśród podmiotów gospodarczych stanowią spółki handlowe i cywilne (21,5%). Najliczniejszą grupę (99%) spośród poznańskich firm stanowią firmy małe, zatrudniające do 49 osób. Wśród nich przeważają firmy mikro, zatrudniające do 9 osób (95%). Blisko ¼ spółek handlowych (23%) to firmy z udziałem kapitału zagranicznego. Na koniec 2008 r. zarejestrowanych było 2,7 tys. takich podmiotów (prawie połowa działających na terenie woj. wielkopolskiego), najwięcej z kapitałem niemieckim (47%), holenderskim (14%) i francuskim (6%).

2.3.4. Dochodowość przedsiębiorstw

W Poznaniu deklarację CIT złożyło w 2007 r. 7,9 tys. prawnych podmiotów gospodarczych, których przeciętny dochód miesięczny wyniósł 69,9 tys. zł. Największy udział (60%) w dochodach opodatkowanych CIT miały podmioty duże (zatrudniające powyżej 250 osób). Dochód jednostek małych, choć stanowiły one aż 94% ich ogólnej liczby, wyniósł zaledwie 20%. Najwyższy dochód wypracowały podmioty prowadzące działalność przemysłową (50%) oraz handel i naprawy (20%). Spośród podatników, którzy zobowiązani byli do złożenia deklaracji podatkowej dotyczącej osób fizycznych (PIT), 18% stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą (74 tys. podatników), rozliczające się głównie na zasadach ogólnych (63%), ryczałtem (30%) oraz kartą podatkową (6%). Ponad 9,4 tys. podatników prowadzących działalność gospodarczą rozliczało się według podatku liniowego. W 2007 r. przeciętny miesięczny dochód w tej grupie wyniósł ponad 14 tys. zł.

Wykres 19. Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca Poznania

w latach 1995-2007

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

2.3.5. Innowacyjność przedsiębiorstw i relacja nauki i produkcji

Potencjał naukowo-badawczy i rozwojowy Poznania tworzyło w 2008 r. – oprócz poznańskich uczelni - ponad 40 jednostek, zatrudniających ponad 11 tys. osób, w tym 5,7 tys. z tytułem przynajmniej doktora. Większość osób (4/5) była zatrudniona na etatach naukowo-badawczych. Wskaźnik liczby zatrudnionych w sektorze badawczo-rozwojowym przeliczony na 1000 mieszkańców wyniósł 19. Większość poznańskich placówek naukowo-badawczych prowadzi prace badawcze i wdrożeniowe (resortowe ośrodki badawczo-rozwojowe i centralne laboratoria, m.in.: Instytut Technologii Drewna, Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich, Instytut Logistyki i Magazynowania, Instytut Pojazdów Szynowych, Centralne Laboratorium Akumulatorów i Ogniw) oraz naukowe (placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk).

Poziom kwalifikacji poznańskiej kadry naukowo – technicznej jest wysoki, w niektórych dyscyplinach jak: biotechnologia, genetyka oraz badania operacyjne i ich zastosowanie w informatyce, nie ustępuje ośrodkom zachodnim. Poznańskie środowisko naukowo-badawcze uczestniczy w przemianach, jakie obejmują europejską i krajową naukę. Wdraża nowe inter- i multidyscyplinarne rozwiązania organizacyjne, jak centra doskonałości, centra zaawansowanych technologii,

platformy technologiczne, które uczestniczą w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych z zakresu biotechnologii, bioinżynierii, technologii informacyjnych, nanotechnologii.

W 2007 r. nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle wyniosły ponad 380 mln zł. Większość, prawie 60%, środków przeznaczono na zakupy inwestycyjne maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi oraz środków transportu. Na działalność badawczą i rozwojową wydano jedynie 5%. Wyniki badań zespołu prof. zw. dr hab. Marka Rekowskiego z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu wskazują, że do najbardziej innowacyjnych pod względem wprowadzania nowych produktów i usług należą: przemysł chemiczny, metalowy i meblarski. Przemysł chemiczny i metalowy charakteryzują się największą liczbą firm prowadzących prace B+R i zgłaszających patenty lub/i znaki towarowe. Najmniejszy zasięg innowacyjności występuje w przemyśle spożywczym oraz maszynowym. Prawie 68% przedsiębiorstw zlokalizowanych w Poznaniu i aglomeracji poznańskiej posiada umowy o współpracy z innymi firmami oraz z uczelniami i jednostkami B+R z regionu, z czego blisko połowa to umowy formalne. Ponad połowa umów dotyczy współpracy w zakresie produkcji i dystrybucji, co trzecia obejmuje kooperację w zakresie B+R. Tak wysokie wskaźniki wskazują, iż dzięki tego rodzaju współpracy w przyszłości można spodziewać się wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw działających w Poznaniu.

Według raportu opublikowanego w 2007 r. przez Polską Akademię Nauk, do firm o najwyższym poziomie innowacyjności należą w Poznaniu: GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A., H. Cegielski – Poznań S.A., Intel S.A., Volkswagen Poznań Sp. z o. o. oraz YES Biżuteria Sp. z o. o.

Ważną rolę w nowoczesnej gospodarce pełnią firmy działające w sektorach kreatywnych, obejmujących – oprócz szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych – technologie informatyczne, usługi w zakresie architektury, sztuki i mediów, rzemiosło, usługi finansowe, biznesowe i prawne. Wyniki badań zrealizowanych w ramach unijnego projektu ACRE (Accommodating Creative Knowledge – Competitiveness of European Metropolitan Regions within the enlarged Union) pokazują, że branża ta rozwija się w Poznaniu bardzo dynamicznie. W ciągu 5 lat liczba tych firm wzrosła o 45%, najwięcej w sektorach związanych z B+R i szkolnictwem wyższym (o ponad 8%), obsługą prawną i firm

(o ponad 70%), usługami IT (o ponad 60%). W 2005 r. co szósta firma zarejestrowana w Poznaniu działała w sektorach kreatywnych, co trzecia firma – w sektorze obsługi prawnej i firm, co szósta – w pośrednictwie finansowym, co ósma – w sektorze architektury, co dziesiąta – w handlu dziełami sztuki i antykami. Większość firm (96%) sektorów kreatywnych stanowiły firmy mikro (zatrudniające do 10 osób), w których pracowało 31% ogółu pracujących.

Według danych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości do największych firm high-tech działających w Poznaniu należą: Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego Poznań Sp. z o. o., Biofarm Sp. z o. o., GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A., Poznańskie Zakłady Zielarskie Herbapol S.A., Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne Ziółolek Sp. z o. o., Przedsiębiorstwo Farmaceutyczno-Chemiczne Synteza Sp. z o. o., Alma S.A., Ever Sp. z o. o., ForCom Sp. z o. o., AFG Elektronika Przemysłowa Andrzej Garczarek, Unitach Sp. z o. o., Zakład Obwodów Drukowanych Plater Sp. z o. o., Eterom Sp. z o. o.

W Poznaniu działa Poznański Park Naukowo-Technologiczny afiliowany przy Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Jest on instytucją zajmującą się pośrednictwem pomiędzy sektorem nauki i badań a praktyką gospodarczą w zakresie komercjalizacji i upowszechniania technologii. W 2007 r. w Parku rozpoczęło działalność pierwsze w Europie laboratorium badawczo-innowacyjne międzynarodowego koncernu W.R.Grace&Co, zajmujące się nowoczesnymi technologiami w dziedzinie badań materiałowych i chemicznych. W 2006 r. rozpoczął działalność utworzony przez prywatnego inwestora (przy wsparciu unijnym) Park Technologiczny Nickel Technology, zlokalizowany w podpoznańskim Suchym Lesie. Także Miasto Poznań utworzyło Poznański Park Technologiczno-Przemysłowy.

W celu wsparcia działalności innowacyjnej środowiska gospodarcze, naukowe i samorządowe zrealizowały szereg przedsięwzięć, takich jak: budowa Wielkopolskiego Systemu Innowacji z Regionalnym Centrum Innowacji, dwie platformy internetowe: Wielkopolska Platforma Innowacyjna i Wielkopolski Portal Innowacji i Wiedzy o Wielkopolsce Winnova oraz europejski projekt transferu technologii B2Europe West Poland (IRC West Poland do końca marca 2008 r.) czy prace nad utworzeniem Wielkopolskiego Centrum Zaawansowanych Technologii, Wielkopolskiego Centrum Zaawansowanych Technologii

Informacyjnych. W grudniu 2008 r. Miasto Poznań oraz siedem poznańskich szkół wyższych rozpoczęło realizację programu wspierania projektów innowacyjnych.

2.3.6. Bariery dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności

Czynniki utrudniające rozwój przedsiębiorczości: słabe powiązania integracyjne pomiędzy lokalnymi firmami, niezadowalający stopień innowacyjności w przedsiębiorstwach i niski poziom współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi, mała liczba przedsiębiorstw wykorzystujących nowe technologie typu high-tech. Niezależnie od tego barierami są także: słaba dostępność kredytów bankowych na rozwój działalności gospodarczej, zniechęcające procedury administracyjne, brak dostępu do pełnej informacji i wiedzy specjalistycznej, niezbędnej do prowadzenia własnej firmy (barierę stanowią przede wszystkim wysokie koszty tych usług, świadczonych przez firmy komercyjne i niektóre banki).

Przedsięwzięcia innowacyjne w poznańskim przemyśle były finansowane głównie ze środków własnych (80%) oraz kredytów bankowych (15%). Główne bariery innowacyjności to przede wszystkim: brak środków finansowych (własnych lub zbyt wysoki koszt uzyskania środków zewnętrznych), nieznan popyt na produkty innowacyjne, niedostateczna własna baza rozwojowa dla innowacyjności, brak informacji na temat nowych technologii, niedoskonałość przepisów prawnych.

2.4. BUDOWNICTWO

Budownictwo zatrudnia 8,7% ogółu pracujących w Poznaniu.

W branży tej funkcjonuje prawie 9,1 tys. podmiotów gospodarczych, które prawie w całości (99,6%) należą do sektora prywatnego. Sektor prywatny skupia 96% zatrudnionych i 9,5% przychodów ze sprzedaży. Na rynku budowlanym panuje bardzo duża konkurencja, w sektorze tym funkcjonują podmioty gospodarcze powstałe z przekształcenia przedsiębiorstw państwowych oraz firmy prywatne, głównie małe firmy zatrudniające od kilku do kilkunastu osób. Poznań jest siedzibą 15 średnich firm budowlanych i ponad 8,2 tys. małych i średnich. Do największych należą: Strabag Sp. z o.o., Kreisel Technika Budowlana Sp. z o.o., Skanska S.A., Hochtief Polska Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno

Budowlane „ATANER”, ALSI Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych i Sanitarnych Aleksander Sierpiński, BUDIMEX Poznań S.A., ELBUD Poznań S.A. Przedsiębiorstwo Budownictwa Elektroenergetycznego, ELEKTROMONTAŻ Poznań S.A., PEKABEX S.A., Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych „WUPRINŻ-POZNAŃ”. Największy wpływ na rozwój tej branży ma budownictwo mieszkaniowe oraz większe inwestycje dotyczą centrów handlowych i powierzchni biurowych. Obszar inwestycji budowlanych obejmuje prawie wyłącznie nowe budownictwo, a w niewielkim tylko stopniu firmy budowlane działają w zakresie odnowy starych zasobów. Inwestycje publiczne – z wyjątkiem stosunkowo niewielu inwestycji w zakresie szkolnictwa wyższego – nie tworzą dla budownictwa znaczącego rynku.

Walorem budownictwa w Poznaniu jest stworzenie po roku 1990 znacznej ilości powierzchni dla chłonnego rynku mieszkaniowego, jak i realizacja kilku znaczących architektonicznie obiektów, podnoszących jakość przestrzeni miejskiej. Równocześnie tworzy rynek budowlany liczne miejsca pracy.

2.5. HANDEL

Szacuje się, że całkowita powierzchnia sprzedaży w Poznaniu wynosi 1 mln m², czyli 1,9 m² na mieszkańca. Średnia powierzchnia sklepu na terenie Poznania wynosi 145 m². Prawie dwie trzecie powierzchni handlowej w mieście zajmują sklepy duże (wielkie centra oraz hiper- i supermarkety). Handel wielkopowierzchniowy (sklepy powyżej 400 m²) zajmuje ponad 60% powierzchni handlowej w mieście, w tym kompleksy handlowe o powierzchni powyżej 2000 m² – blisko połowę powierzchni handlowej. Powierzchnia małych obiektów handlowych (do 50 m²) stanowi 12% całkowitej powierzchni sprzedaży w mieście.

Poznań i sąsiednie gminy – dzięki wejściu na rynek dużych zagranicznych sieci handlowych – należą do krajowej czołówki pod względem koncentracji handlu wielkopowierzchniowego. W mieście działa 15 dużych centrów handlowo-usługowych (wielobranżowe centra handlowe, specjalistyczne centra handlowe, galerie zakupowe, duże domy towarowe), liczących powyżej 8000 m² powierzchni handlowej, oraz duże sieci handlu detalicznego, takie jak: M-1, Kaufland, Lidl z kapitałem niemieckim, Biedronka z kapitałem portugalskim, IKEA z kapitałem

szwedzkim, Castorama, Intermarche, Leroy Merlin, Auchan i Carrefour z kapitałem francuskim, Giant i Netto z kapitałem duńskim oraz Tesco z kapitałem brytyjskim. Inwestorów krajowych reprezentuje sieć supermarketów „Piotr i Paweł” oraz sklepów „Chata Polska” i „Lewiatan”. Największe wielkopowierzchniowe obiekty handlu hurtowego to niemieckie Makro Cash & Carry i Selgros oraz holenderski Eurocash. Ekspansja dużych obiektów handlowych nastąpiła przede wszystkim pod koniec lat 90. Powstanie dużych marketów w istotny sposób zmieniło strukturę placówek handlowych i umożliwiło dokonywanie „pod jednym dachem” zakupów kompleksowych. Ostatnio w Poznaniu powstały nowe obiekty, które oprócz usług handlowych, oferują usługi rekreacyjne i kulturalne (np. King Cross Marcellin, Centrum Plaza, Centrum Handlu, Biznesu i Sztuki „Stary Browar”, Galeria Malta, Galeria Green Point).

W 2003 r. w Poznaniu wyznaczono 15 obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², w tym: 7 w centrum miasta, a także na Franowie, Komandorii, Łacinie, Winogradach, Górczynie, Edwardowie. Większością z nich są już zainteresowani inwestorzy, reprezentujący zarówno kapitał krajowy, jak i zagraniczny.

Brak jest dobrze zlokalizowanych i zintegrowanych, średniej wielkości, wielofunkcyjnych centrów dzielnicowych.

2.6. SYTUACJA SPOŁECZNA

2.6.1. Rynek pracy i jego trendy

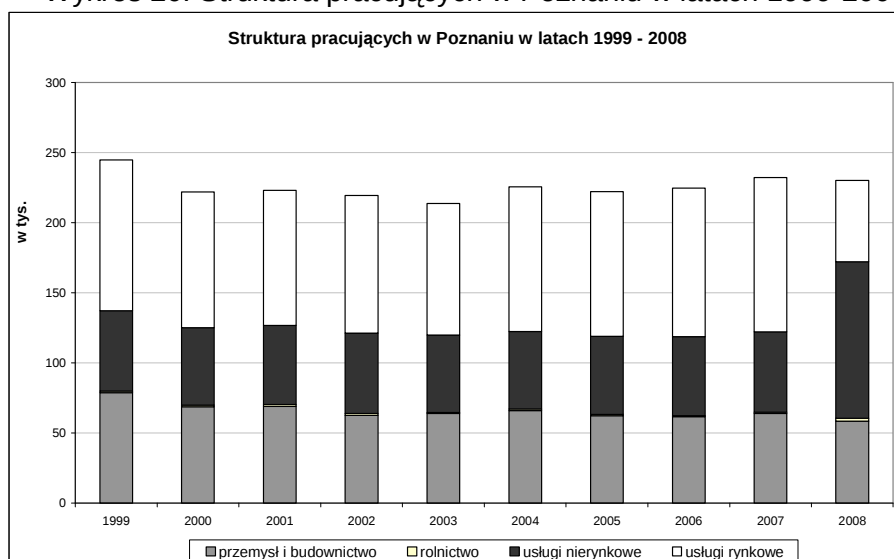
W 2008 r. w Poznaniu pracowało 227,8 tys. osób (w tym 112,2 tys., czyli 4%, kobiet). Na 1000 mieszkańców przypadało 413 pracujących. (w 2007 r. 414 pracujących) Po okresie zmian strukturalnych udział sektora prywatnego ustabilizował się na poziomie ok. 65%. W sektorze usług pracuje, podobnie jak w miastach Europy Zachodniej, 70% mieszkańców Poznania. Wśród usług dominują usługi rynkowe (48% pracujących). W przemyśle i budownictwie pracuje 26% ogółu pracujących.

W ostatnich latach nastąpiły przesunięcia branżowe w ramach sekcji, jednak dominujący udział stanowią nadal pracujący w sekcji „Przemysł” (21% ogółu pracujących). Na drugim miejscu znajduje się sekcja „Handel i naprawy”

z udziałem wynoszącym 19%, a na kolejnych miejscach „Obsługa nieruchomości i firm” (13,5%) i „Edukacja” (12%). W dynamicznie rozwijających się w ostatnich latach centrach usług BPO (należących głównie do przedsiębiorców zagranicznych) pracuje ponad 1% pracujących. Największy wzrost udziału pracujących odnotowano w sekcjach: „Pośrednictwo finansowe” oraz „Obsługa nieruchomości i firm”.

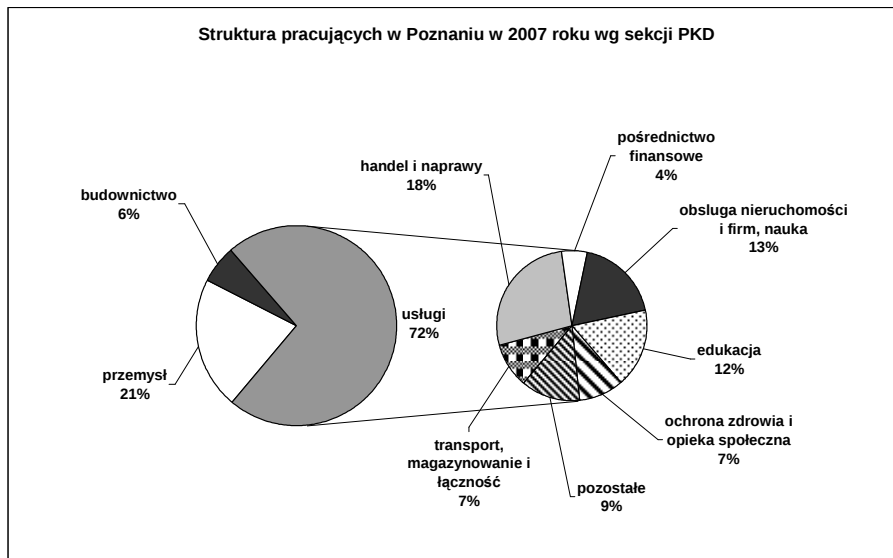
Pracujący w Poznaniu stanowią 27% pracujących w województwie wielkopolskim. W skali województwa szczególnie wysoki udział pracujących w Poznaniu obserwuje się w sekcjach: „Obsługa nieruchomości i firm; nauka” – 56%, „Hotele i Restauracje” – 43%, „Pośrednictwo finansowe” – 49%. Potwierdza to rolę Poznania jako ważnego centrum instytucji otoczenia biznesu dla województwa.

Wykres 20. Struktura pracujących w Poznaniu w latach 1999-2007

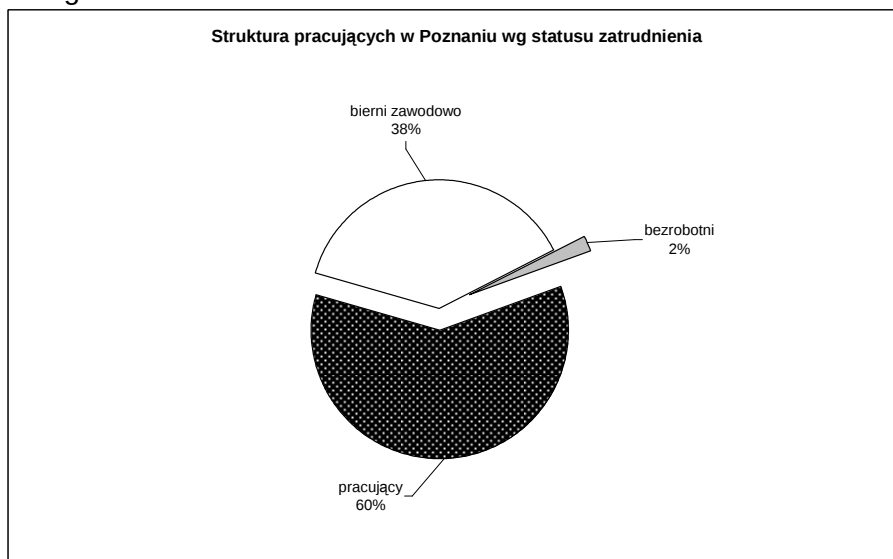
Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Wykres 21. Struktura pracujących w Poznaniu w 2007 r. wg sekcji PKD

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Wykres 21. Struktura pracujących w Poznaniu w 2006 r. wg statusu zatrudnienia

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

2.6.2. Dochody społeczeństwa

2.6.2.1. Struktura dochodów

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, w Poznaniu głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych jest praca najemna poza rolnictwem (43,3%). Z pracy na własny rachunek lub dochodów

z najmu utrzymuje się 8,8% gospodarstw domowych. Dochody z emerytury lub renty inwalidzkiej są głównym źródłem utrzymania dla 31% gospodarstw domowych.

Pozostałe utrzymują się ze źródeł nie zarobkowych lub pozostają na utrzymaniu innych osób.

W 200 r. w Poznaniu roczne deklaracje rozliczeniowe PIT złożyło 396,1 tys. podatników – osób fizycznych. (w 2007 r. 411,1 tys. podatników – osób fizycznych) Przeciętny miesięczny dochód w tej grupie, w przeliczeniu na jednego podatnika, wyniósł 2,4 tys. zł. Najliczniejszą grupę (39%, czyli 217 tys. podatników) stanowiły osoby otrzymujące dochód z wynagrodzeń (ich przeciętny dochód wyniósł 3,0 tys. zł miesięcznie) oraz emerytur i rent (28%, czyli 156,6 tys. podatników). Ich przeciętny dochód wyniósł 1,4 tys. zł.

Ponad 87% podatników składających deklarację PIT osiągnęło dochody objęte I skalą podatkową, głównie z tytułu wynagrodzeń za pracę oraz emerytur i rent. Przeciętny dochód w przeliczeniu na jednego podatnika wyniósł w tej skali 1,8 tys. zł. Jedynie 10% podatników osiągnęło dochody objęte II skalą podatkową. Przeciętny miesięczny dochód w tej grupie wyniósł 5,5 tys. zł. W III skali podatkowej znalazło się jedynie niecałe 3% poznaniaków. Ich przeciętny dochód wynosił w 2008 r. 13,2 tys. zł.

2.6.2.2. Struktura wydatków gospodarstw domowych

Według danych Urzędu Statystycznego w Poznaniu przeciętny poznaniak około 35% wydatków przeznaczał na zakup żywności, a 24% – na opłaty za użytkowanie mieszkania i nośniki energii. W gospodarstwach domowych o najniższych dochodach, tj. utrzymujących się z niezarobkowych źródeł, wydatki te stanowiły blisko 70% wydatków, a w gospodarstwach o najwyższych dochodach, tj. pracujących na własny rachunek, – niewiele ponad połowę ogólnej kwoty wydatków.

W wydatkach gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy (najemnej lub na własny rachunek) przeważały wydatki na odzież i obuwie, transport, łączność, turystykę i rekreację, kulturę i edukację. Mniej wydawano natomiast na: żywność,

zdrowie oraz użytkowanie mieszkania i nośniki energii. Emeryci i utrzymujący się z innych niezarobkowych źródeł więcej wydawali na żywność, użytkowanie mieszkania i nośniki energii, zdrowie, łączność, edukację, a mniej – na odzież i obuwie, transport, turystykę i rekreację, kulturę.

Oszczędności posiadały głównie te gospodarstwa, których sytuacja dochodowa jest najlepsza, tj. gospodarstwa domowe pracujących na własny rachunek oraz pracowników. Co piąte gospodarstwo domowe przeznacza oszczędności na zabezpieczenie na starość i remont domu lub mieszkania, co szóste – na pokrycie wydatków konsumpcyjnych, a co dziesiąte – na zakup domu lub mieszkania, zakup samochodu oraz kształcenie.

Zadłużenie posiadało co drugie poznańskie gospodarstwo domowe. Spośród grup społeczno-ekonomicznych najczęściej z pożyczek i kredytów korzystały gospodarstwa domowe pracowników (ponad 60% gospodarstw), a najrzadziej – emerytów i utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (ok., 30%). Co trzecie gospodarstwo domowe posiadało zadłużenie z tytułu niedostatecznych środków finansowych na pokrycie wydatków konsumpcyjnych, co szóste – z powodu kupna lub remontu domu czy mieszkania, a co siódme - z powodu zakupu samochodu.

2.6.2.3. Wynagrodzenia za pracę

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w poznańskich przedsiębiorstwach wynosiło w 2008 r. 3,6 tys. zł (2007 r. wynosiło 3,2 zł) i było o 23,5% wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie wielkopolskim oraz o 12,5% wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w kraju. Pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach sektora publicznego otrzymywali wynagrodzenia o 15% wyższe niż zatrudnieni w sektorze prywatnym. Najlepiej opłacani byli pracownicy zatrudnieni w przemyśle (4,2 tys. zł) i budownictwie (3,9 tys. zł). Pod względem wysokości wynagrodzeń Poznań zajmuje 4. pozycję wśród miast wojewódzkich, po Katowicach (4,4 tys. zł), Warszawie (4,2 tys. zł) i Gdańsku (4,0 tys. zł).

Spowolnienie gospodarki, które nastąpiło w II połowie 2008 r., spowodowało pod koniec roku wzrost inflacji, cen, a w konsekwencji – spadek wartości realnej płac, który wystąpił w dziedzinach życia ludności, związanych przede wszystkim z utrzymaniem i zakupem mieszkania, edukacją i zdrowiem.

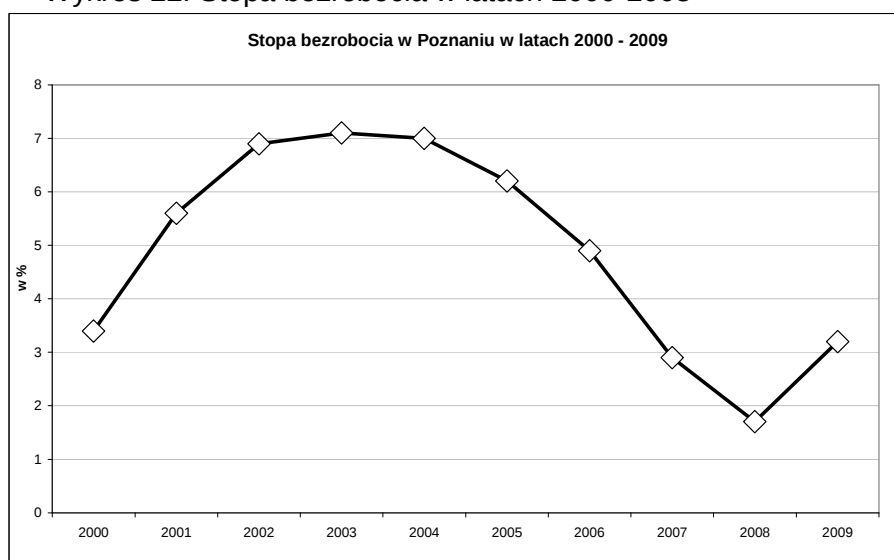
2.6.2.4. Renty i emerytury

Przeciętna emerytura i renta brutto wynosiła w 2008 r. 1,5 tys. zł (w 2007 r. 1,4 zł) i stanowiła ponad 40% przeciętnego wynagrodzenia wypłacanego pracownikom zatrudnionym w sektorze przedsiębiorstw. Poziom świadczeń był zróżnicowany. W 2008 r. ze świadczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skorzystało ponad 140 tys. osób, tj. ok. 25% mieszkańców Poznania. Ponad połowę świadczeniobiorców stanowili emeryci, 15% – osoby utrzymujące się ze świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy, 15% – z tytułu rent rodzinnych.

2.6.3. Problemy bezrobocia

Według rejestru Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu na koniec 2009 r. bez pracy pozostawało 10,2 tys. osób, w tym 5,1 tys. kobiet. Od połowy lat 90. stopa bezrobocia w Poznaniu jest nie tylko najniższą w województwie, ale należy także do najniższych w Polsce. W grudniu 2009 r. wynosiła ona 3,2% i była po Warszawie najniższą w Polsce (prawie 4-krotnie niższa niż stopa bezrobocia dla Polski).

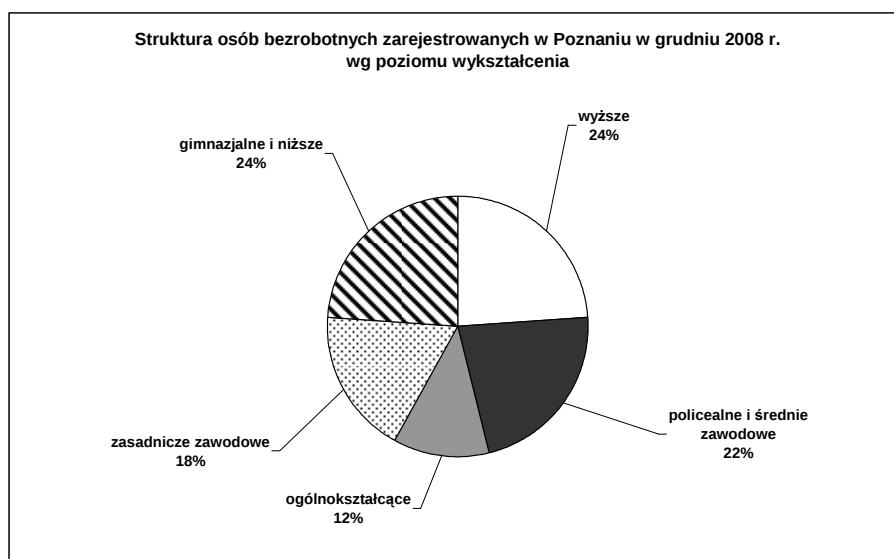
Wykres 22. Stopa bezrobocia w latach 2000-2008

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Wśród bezrobotnych w Poznaniu nieznacznie przeważają kobiety, których udział w grupie bezrobotnych wynosi 50,2%. Najtrudniej znaleźć pracę osobom w wieku od 25 do 34 lat (w grudniu 2009 r. stanowili oni 35% bezrobotnych). Osoby młode, do 25 roku życia stanowiły blisko 16% ogółu bezrobotnych. Ich liczba zwiększyła się znacząco w 2009 r. z uwagi na pogarszającą się koniunkturę gospodarczą w krajach Europy Zachodniej, szczególnie w Wielkiej Brytanii i Irlandii, do których emigrowało w ostatnich latach wielu Polaków. Wśród osób poszukujących pracy 1/3 nie legitymuje się stażem pracy lub pracowała krócej niż rok. Co czwarty bezrobotny posiadał wykształcenie wyższe. Spośród osób kończących studia wyższe najdłużej zatrudnienia poszukują absolwenci kierunków: ochrona środowiska, ogrodnictwo i zootechnika Uniwersytetu Przyrodniczego oraz ochrona środowiska Politechniki Poznańskiej. Stosunkowo długo pozostają bez pracy także absolwenci techników (stanowią oni 1/10 bezrobotnych absolwentów) oraz liceów ogólnokształcących (1/9). Najtrudniej znaleźć pracę absolwentom Technikum Ekonomiczno-Handlowemu oraz IXI Liceum Profilowanemu.

Wykres 23. Struktura zarejestrowanych w Poznaniu w 2008 r. osób bezrobotnych wg wykształcenia

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta.

Wśród bezrobotnych dużo jest osób o niskich kwalifikacjach zawodowych, legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym lub podstawowym (22%). Co dziewiąty bezrobotny nie pracował dłużej niż 1 rok, a co dwudziesta osoba poszukiwała pracy powyżej 2 lat (w woj. wielkopolskim odpowiednio 20% i 18%). Dotyczy to głównie osób w górnych granicach wieku aktywności zawodowej.

W grudniu 2009 r. prawo do zasiłku posiadało jedynie 25,5% ogółu bezrobotnych.

2.6.4. Ubóstwo

W 2008 r. 22 tys. (ok. 4% ogółu mieszkańców) osób objętych było w mieście opieką społeczną. Dotyczyła ona 11,6 tys. rodzin. W stosunku do roku 2007 liczba tych osób zmniejszyła się o 3,8 tys. osób. (0,8% mieszkańców miasta).

Wyznacznikiem osiągnięcia poziomu ubóstwa jest granica dochodu na osobę, nie przekraczająca 351 zł w gospodarstwach wielorodzinnych i 477 zł w gospodarstwach jednoosobowych. Główną przyczyną ubóstwa jest bezrobocie.

Tabela 1. Osoby korzystające z pomocy społecznej w 2005 r.

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
ubóstwo	5.195	11.061
bezrobocie	3.258	7.728
niepełnosprawność	4.052	6.656
długotrwała choroba	6.109	9.949
bezradność	2.845	8.090
przemoc w rodzinie	821	2.984
alkoholizm	588	1.017
bezdomność	586	736
ochrona macierzyństwa	578	2.410
narkomania	42	63
sieroctwo	41	61

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

2.6.5. Poziom życia mieszkańców w odczuciu społecznym

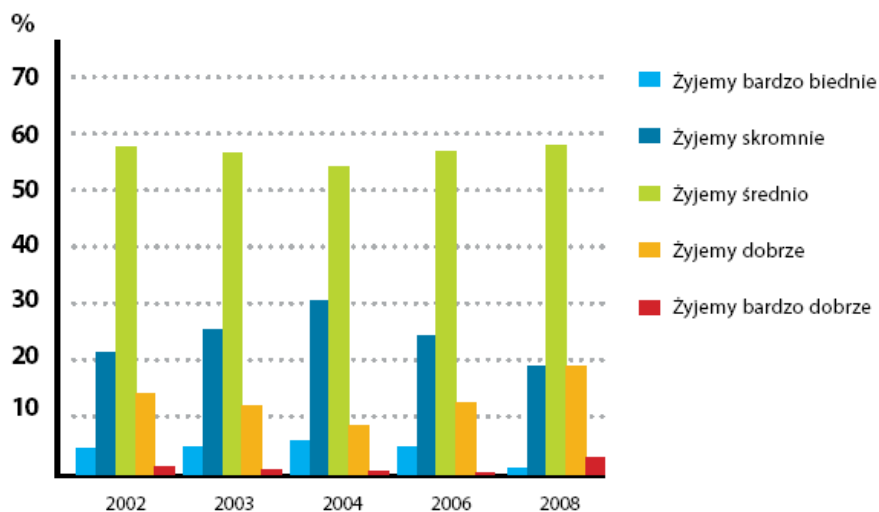
W 2008 r. zanotowano największy spośród wszystkich dotychczasowych pomiarów poziom zadowolenia mieszkańców z ich własnych możliwości finansowych. Po raz pierwszy odsetek poznaniaków oceniających dobrze swoje

warunki finansowe (niecałe 22%) przewyższył odsetek mieszkańców, którzy ocenili je negatywnie (ponad 20%).

Oceny uzyskania wsparcia finansowego w trudnej sytuacji materialnej kształtowały się na różnym poziomie. Wysoko oceniono możliwość otrzymania wsparcia ze strony rodziny, nisko - ze strony instytucji zajmujących się pomocą osobom potrzebującym.

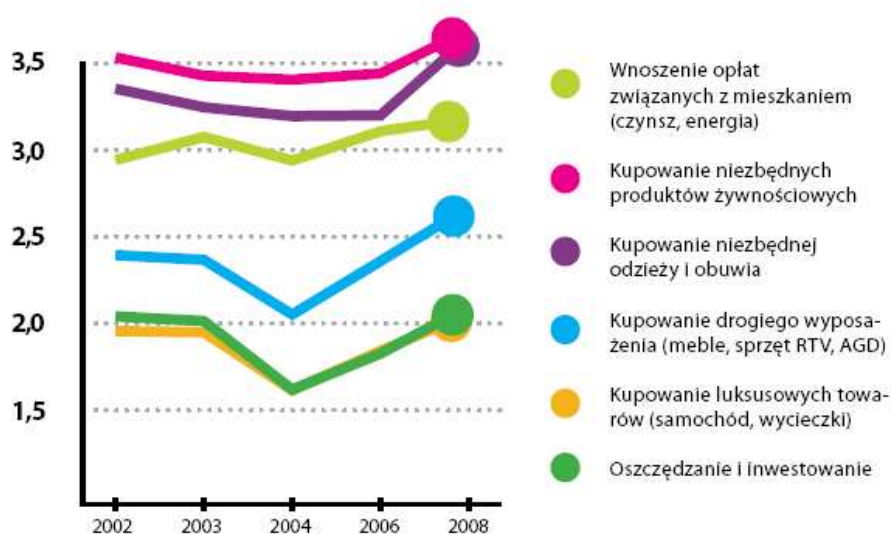
Na przeciętnym poziomie kształtowała się ocena gotowości mieszkańców do uczestniczenia w działaniach na rzecz pomocy osobom potrzebującym (2,90).

Wykres 24. Ocena własnej sytuacji materialnej (procent odpowiedzi)
(Poprzednio możliwości finansowych – poziom życia)

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 25. Ocena własnych możliwości finansowych w różnych obszarach

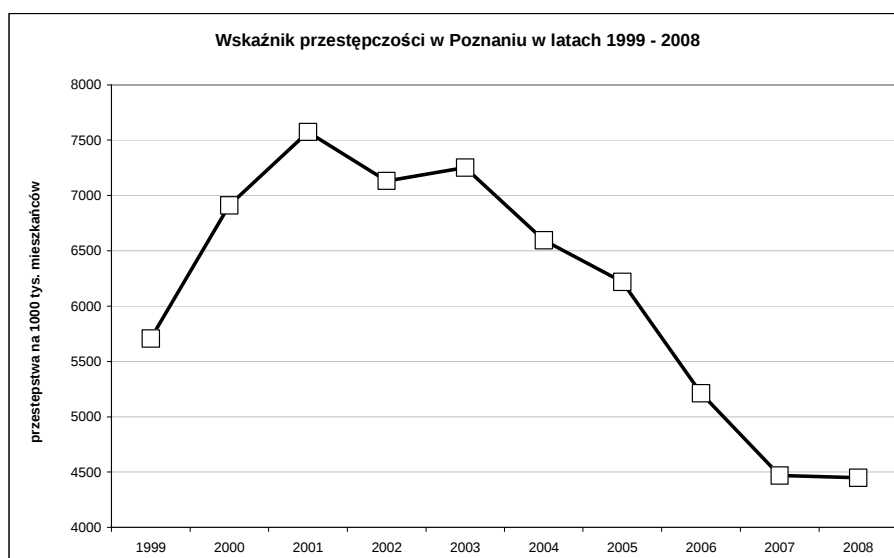

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

2.6.6. Poziom przestępczości i społeczne poczucie bezpieczeństwa

Zagrożenie przestępczością w rejonie Poznania od kilku lat systematycznie się zmniejsza. W Poznaniu rejestrowanych jest rocznie około 25 tys. przestępstw, z których 85% stanowią przestępstwa kryminalne. Dominującym rodzajem przestępstw są kradzieże (prawie 40%). Wskaźnik zagrożenia przestępczością, mierzony liczbą stwierdzonych przestępstw na 100 tys. mieszkańców, wyniósł w 2008 r. 4.454, co oznacza, że od 1995 r. wzrósł blisko dwukrotnie. Wzrost ten spowodowany jest przede wszystkim zwiększającą się corocznie liczbą ujawnianych przez policję przestępstw. Spadek odnotowano natomiast w przypadku przestępstw kryminalnych, głównie w kategoriach najbardziej wpływających na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, tj. zabójstw, gwałtów, kradzieży z włamaniem, rozbojów, uszkodzeń ciała. Jedną z najbardziej uciążliwych dla mieszkańców miasta kategorii przestępstw są kradzieże i włamania do samochodów oraz drobne kradzieże popełniane w miejscach i obiektach publicznych. Kradzieże aut i części samochodowych stanowią ponad połowę wszystkich kradzieży w mieście. Od kilku lat wzrasta natomiast liczba przestępstw narkotykowych. Obecnie stanowią one blisko 16% wszystkich przestępstw kryminalnych. Ogólna wykrywalność sprawców wynosi ponad 50%. Bardzo wysoka jest natomiast wykrywalność przestępstw narkotykowych, gospodarczych i drogowych (ponad 90%).

Wykres 26. Wskaźnik przestępczości w Poznaniu w latach 1999-2008

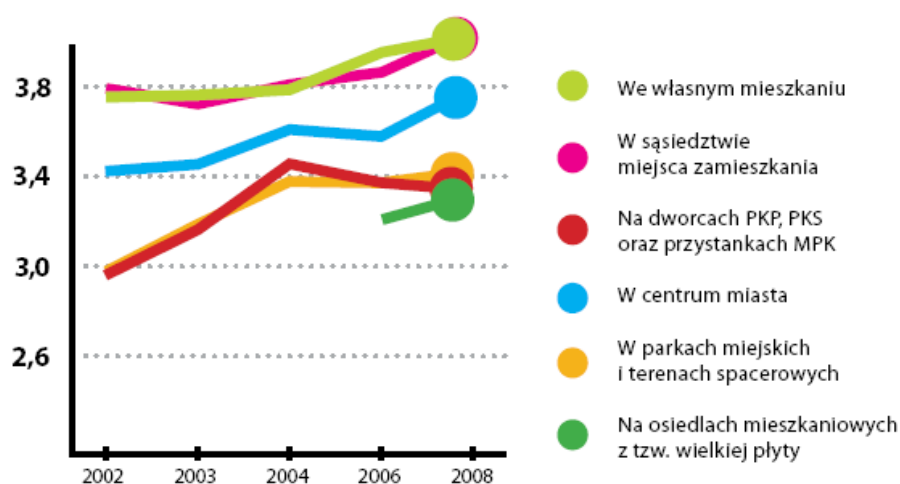
Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

Stwierdzony poziom przestępczości mieszkańcy Poznania odczuwają w zróżnicowany sposób. W ciągu dnia, w różnych częściach miasta, poznaniacy czuli się raczej bezpiecznie (średnia ocena wynosiła 3,67, co stanowi najwyższy jak dotąd wynik). Poczucie bezpieczeństwa wieczorem i w nocy oceniono na poziomie przeciętnym (2,76). Wzrost poziomu poczucia bezpieczeństwa korespondował ze spadkiem odsetka mieszkańców, którzy deklarowali fakt bycia ofiarą przestępstwa oraz pośrednie doświadczenia wiktyimizacyjne poprzez posiadanie w gospodarstwie domowym osoby, która była ofiarą przestępstwa. Przejawem wzrastającego poziomu poczucia bezpieczeństwa był również spadek częstości występowania sytuacji zagrażających bezpieczeństwu w najbliższym sąsiedztwie.

Na uwagę zasługuje również fakt wzrostu w 2008 r. gotowości wzięcia udziału mieszkańców Poznania w akcjach i programach na rzecz poprawy bezpieczeństwa w mieście. Gotowość powiadomienia o zaistniałym przestępstwie oraz niesienia pomocy innej osobie w sytuacji zagrożenia była bardzo wysoka, a gotowość wzięcia udziału w społecznym programie ochrony osiedla lub ulicy – wysoka.

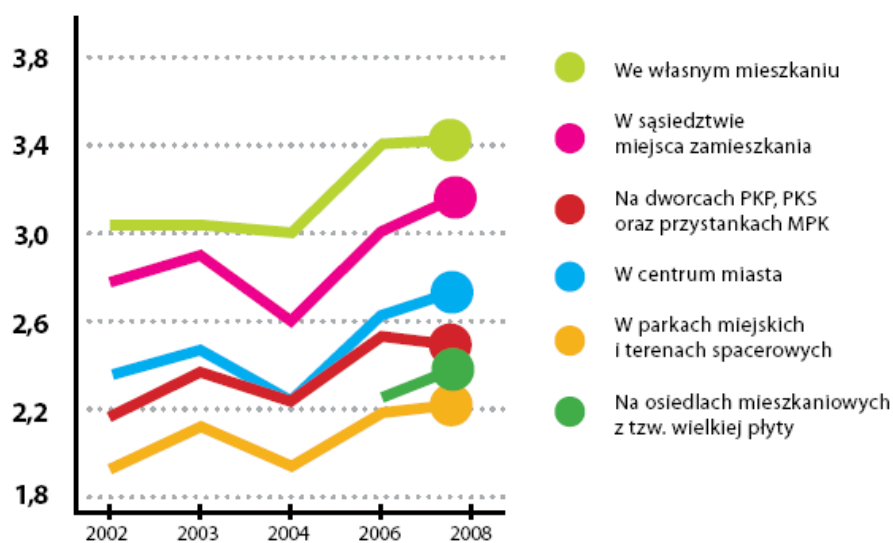
Warto również podkreślić, że w 2008 r. wyraźnie wzrosła ocena, jaką badani mieszkańcy Poznania wystawili Straży Miejskiej i policji.

Wykres 27. Poczucie bezpieczeństwa w dzień w różnych częściach miasta

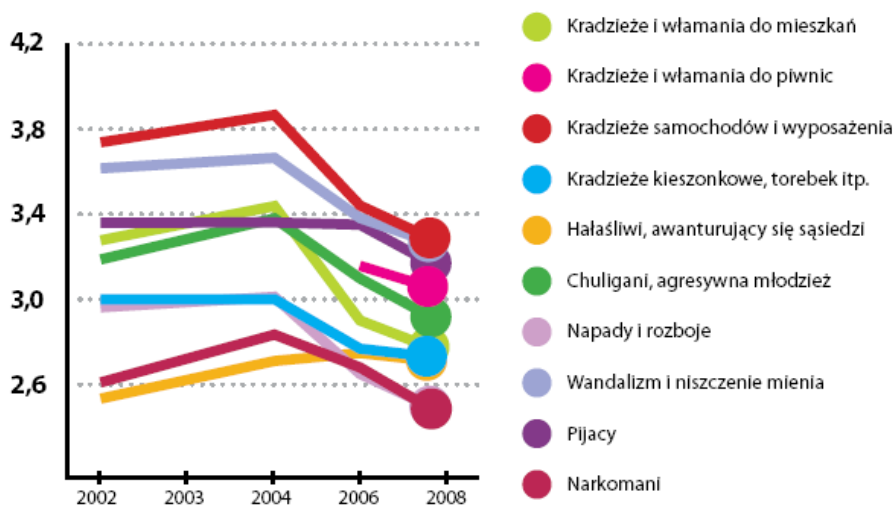
Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 27a. Poczucie bezpieczeństwa wieczorem i w nocy w różnych częściach miasta

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 28. Problemy w okolicy miejsca zamieszkania

Źródło: Centrum Badań Jakości Życia

2.7. MIESZKALNICTWO

2.7.1. Zasoby mieszkaniowe i ich standard

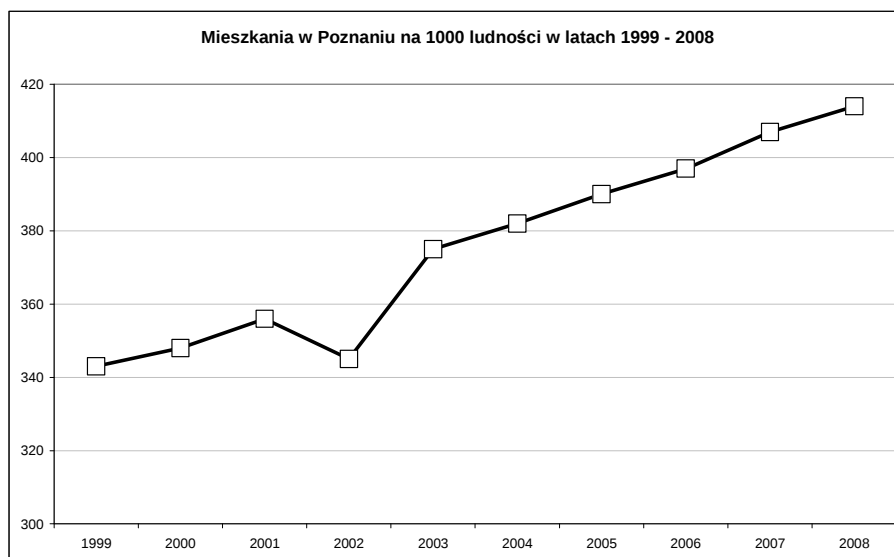
Na koniec grudnia 2008 r. w Poznaniu było 231,5 tys. mieszkań z 802,3 tys. izb, o łącznej powierzchni użytkowej 14,9 mln m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 64,2 m² i zwiększyła się o 5,3 m² w stosunku do 2000 r. W 2008 r. oddano do użytku 3,3 tys. nowych mieszkań o powierzchni użytkowej 301,7 tys. m². W 2007 r. na jedno mieszkanie przypadało średnio 3,5 izby, a przeciętna powierzchnia użytkowa jednej izby wynosiła 18,4 m². W jednym mieszkaniu zamieszkiwało średnio 2,45 osób, a na jedną izbę przypadało 0,71 osób. Ponad 80% mieszkańców mieszkało w zabudowie wielorodzinnej. Blisko połowa mieszkań (45,2%) powstała do 1970 r., 36,4% – w latach 1971-1988, a 18,4% – wybudowano w latach 1989-2006.

Wyposażenie mieszkań jest zróżnicowane, jednak większość posiada łazienkę (95,3%), możliwość korzystania z wody bieżącej (99,7%), ciepłej wody bieżącej (93,2%), gazu sieciowego (88,8%), jest podłączona do kanalizacji (97,1%), posiada centralne ogrzewanie zbiorowe lub indywidualne (84,8%). 8% mieszkań posiada indywidualne ogrzewanie węglowe.

Większość zasobów mieszkaniowych należy do spółdzielni (42%) i osób fizycznych (43%). Zasoby komunalne stanowią niecałe 7,9%. Około 90%

mieszkań w Poznaniu jest własnością prywatną. Znaczący wpływ na to miała prowadzona w ostatnich latach sprzedaż mieszkań komunalnych, Skarbu Państwa, spółdzielczych i zakładowych.

Wykres 29. Mieszkania w Poznaniu na 1000 ludności w latach 1999 – 2008

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

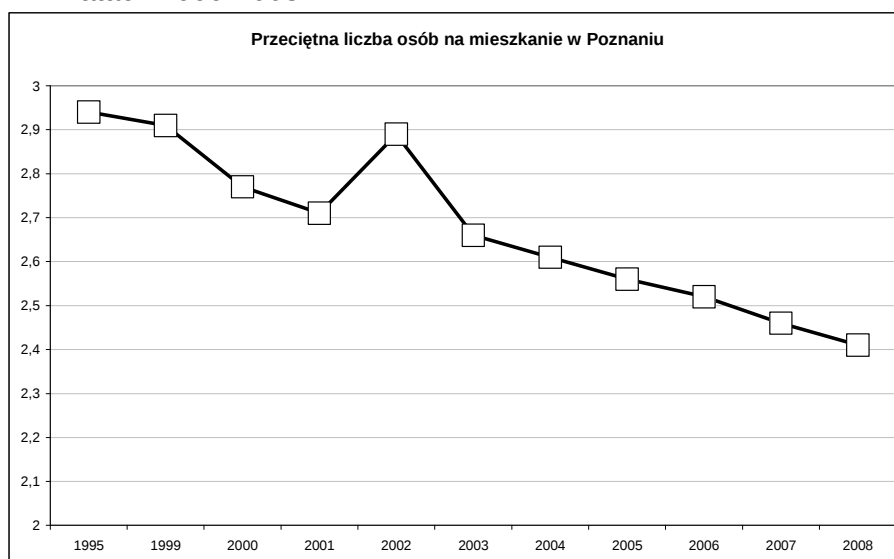
2.7.2 Stan techniczny powierzchni mieszkaniowych

Stan techniczny zasobów mieszkaniowych jest zróżnicowany. Poważnym problemem jest postępująca dekapitalizacja zasobów wybudowanych przed 1945 rokiem (kamienice komunalne i prywatne) oraz wymagające coraz większych nakładów na generalne remonty i modernizacje budynki spółdzielcze wybudowane przed 30 laty z materiałów o niskiej jakości i dużej przenikalności cieplnej.

2.7.3. Zapotrzebowania na mieszkania

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 ujawniły, że część rodzin nadal nie posiada własnego mieszkania (na 1 mieszkanie przypada 1,1 gospodarstw domowych) i to, pomimo, iż 6% zasobów mieszkaniowych stanowią wolne mieszkania przeznaczone do stałego zamieszkania. Szacuje się, że w Poznaniu brakuje od 17 do 22 tys. mieszkań.

Wykres 30. Przeciętna liczba osób na mieszkanie w Poznaniu w latach 1999-2008

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

2.7.4. Działania w zasobach komunalnych

Stopniowo realizowany program remontów i modernizacji kamienic komunalnych uległ znacznemu przyspieszeniu po rozpoczęciu w 2004 r. realizacji przygotowanego przez Miasto projektu renowacji kamienic komunalnych (I etap – 3 kamienice, docelowo – 150 budynków pobudowanych przed 1945 rokiem – część mieszkań zostanie przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych), częściowo finansowana z kredytu Europejskiego Banku Inwestycyjnego. W ciągu ostatnich 6 lat ponad 3% budynków komunalnych zostało poddanych kompleksowemu remontowi lub renowacji, a 80% – było objętych pracami remontowymi, termomodernizacyjnymi lub programem renowacji. Rozwiązania wymaga także problem przyszłości substandardowej zabudowy w rejonie ulic Opolskiej⁴, Sowińskiego (baraki wybudowane w czasie II wojny światowej) oraz Krańcowej.

Miasto może przeznaczyć 7,2 tys. ha pod zabudowę mieszkaniową. Pod większe zespoły zabudowy wielorodzinnej przewiduje się rejon ul. Głównej, Górczyna, Gospody Targowej, Łaciny i ul. Kopanina, a jednorodzinnej Strzeszyn,

⁴ W I kwartale 2008 r. rozpoczęto budowę 90 mieszkań komunalnych przy ul. Opolskiej. Docelowo powstanie tam ponad 3 tys. mieszkań.

Fabianowo, częściowo Szczepankowo, Morasko, rejon ulic Mateckiego, Jasna Rola i Błażeja. Na terenie całego miasta, szczególnie na Piątkowie, Wildzie, Jeżycach, Ratajach, Grunwaldzie oraz Naramowicach, znajdują się tereny na pojedyncze budynki lub niewielkie zespoły mieszkaniowe.

Nierozwiązanym problemem jest zapewnienie mieszkań dla osób niezamożnych w warunkach rosnących kosztów utrzymania mieszkań przy jednoczesnym ubożeniu coraz większej części społeczeństwa. W Poznaniu brak jest tańszych w eksploatacji mieszkań socjalnych o obniżonym standardzie. Miasto nie dysponuje także wystarczającą liczbą wolnych lokali mieszkalnych dla osób nie będących w stanie zapewnić ich sobie samodzielnie: osobom z domów dziecka, mieszkańcom prywatnych kamienic, którym właściciele wypowiedzieli umowy najmu, osobom ubogim i bezdomnym czy eksmitowanym znajdujących się w trudnych warunkach socjalnych.

W celu poprawy sytuacji w 2004 r. rozpoczęto budowę mieszkań komunalnych przy ul. Nadolnik (zrealizowano już 108 mieszkań), z których część jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ponadto Miasto Poznań wspólnie z Fundacją Pomocy Wzajemnej Barka rozpoczęło w 2005 r. realizację projektu budowy budynków socjalnych przy ul. Darzyborskiej (zrealizowano już 32 mieszkania).

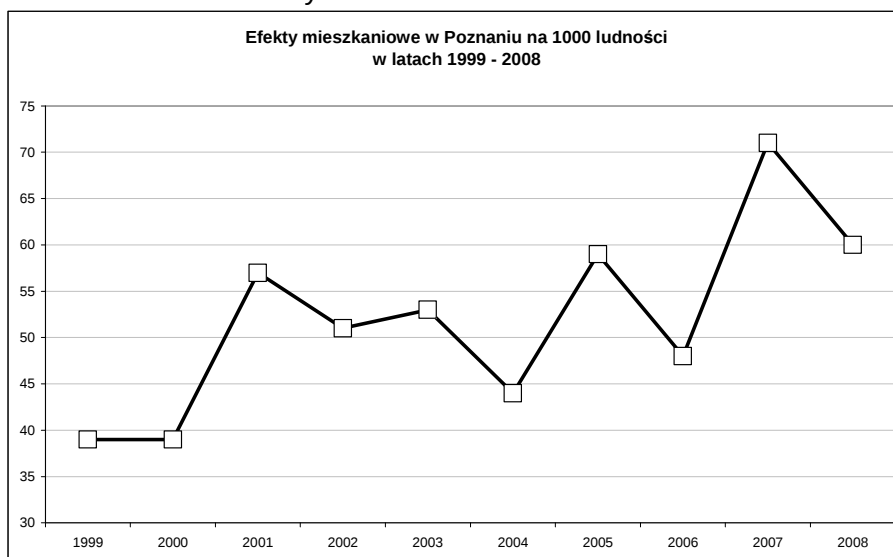
2.7.5. Działania w zasobach prywatnych

Brak danych dotyczących aktywności remontowych i modernizacyjnych w prywatnych zasobach mieszkaniowych starego budownictwa. Obserwować można jednak pojedyncze działania w tym kierunku, rozrzucone na obszarach starych dzielnic miasta.

Rynek inwestorów nowego budownictwa mieszkaniowego tworzy około 40 prywatnych developerów, spółdzielnie mieszkaniowe, Poznańskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego oraz inwestorzy indywidualni. W ostatnich latach najwięcej nowych mieszkań oddają prywatni developerzy, towarzystwa budownictwa społecznego oraz osoby prywatne. Te dwie pierwsze grupy inwestorów pojawiły się na poznańskim rynku w połowie lat 90. Od 1995 r. przybyło 36,4 tys. mieszkań, czyli średnio 2,6 tys. rocznie. Była to jednak

w zdecydowanej większości oferta skierowana do mieszkańców, co najmniej średniozamożnych.

Wykres 31. Efekty mieszkaniowe w Poznaniu w latach 1999 – 2008 na 10 tys. ludności

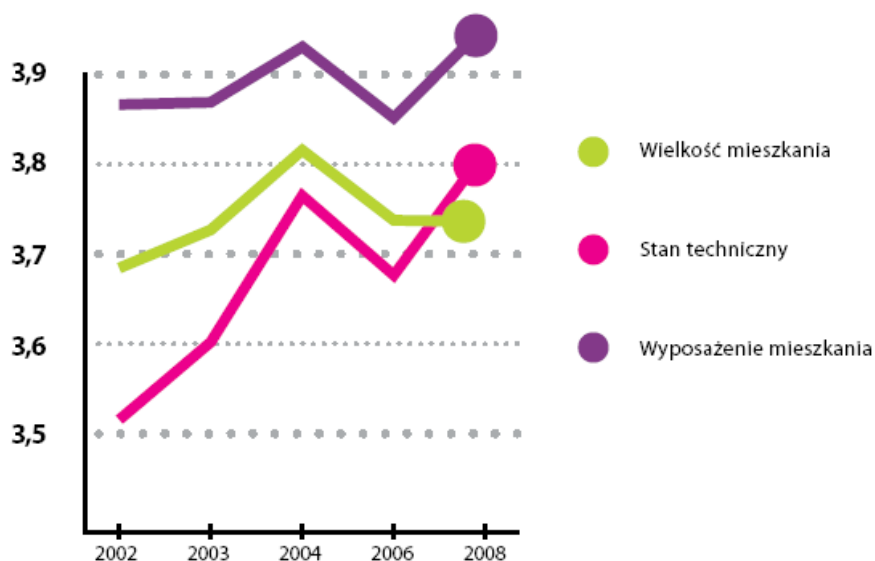

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

2.7.6. Sytuacja mieszkaniowa w odczuciu społecznym

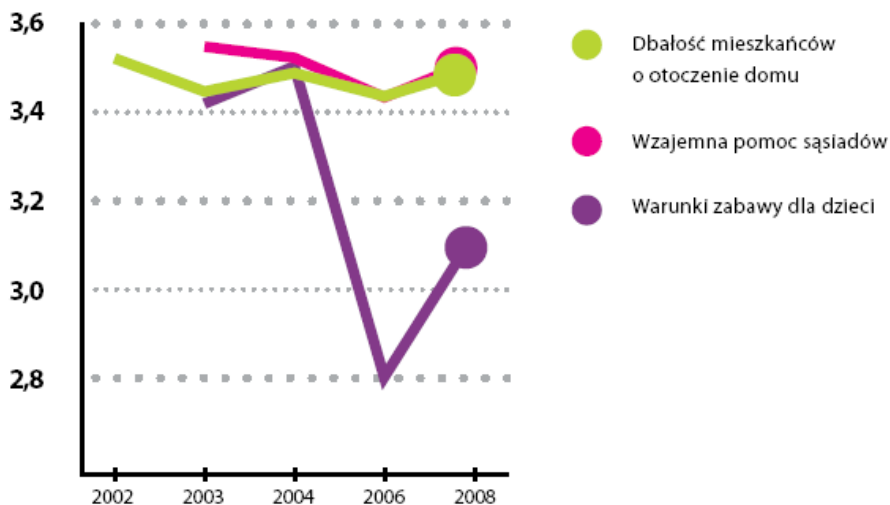
Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Jakości Życia w 2008 r. poznaniacy są bardzo zadowoleni z wyposażenia swoich mieszkań m.in. w urządzenia sanitarne i ogrzewanie (średnia ocena 3,95) oraz stanu technicznego instalacji, ścian, podłóg i okien (średnia ocena 3,81). Te aspekty pozytywnie ocenia ok. 75% mieszkańców. Poznaniacy także dobrze ocenili wielkość swoich mieszkań (ponad 70% pozytywnych odpowiedzi, średnia ocena 3,73). Zadowolenie mieszkańców ze wszystkich elementów zawartych w tym aspekcie przekłada się na bardzo wysoką wartość wskaźnika zintegrowanego, która w porównaniu do poprzedniej edycji badań nie zmieniła się w sposób statystycznie istotny.

Wykres 32. Ocena aspektów mieszkania

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 33. Ocena otoczenia mieszkania i domu (budynku), a było ocena aspektów domu

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Poznaniacy raczej dobrze oceniają swoje sąsiedztwo (ogólna ocena 3,40). O wzajemnej pomocy sąsiadów pozytywnie wypowiada się ponad połowa mieszkańców, a tylko co siódma osoba ocenia ją jako niewystarczającą (średnia ocena 3,55). Z dbałości o otoczenie domu przez współmieszkańców zadowolonych jest trzech na pięciu, a niezadowolony jest co piąty poznaniak

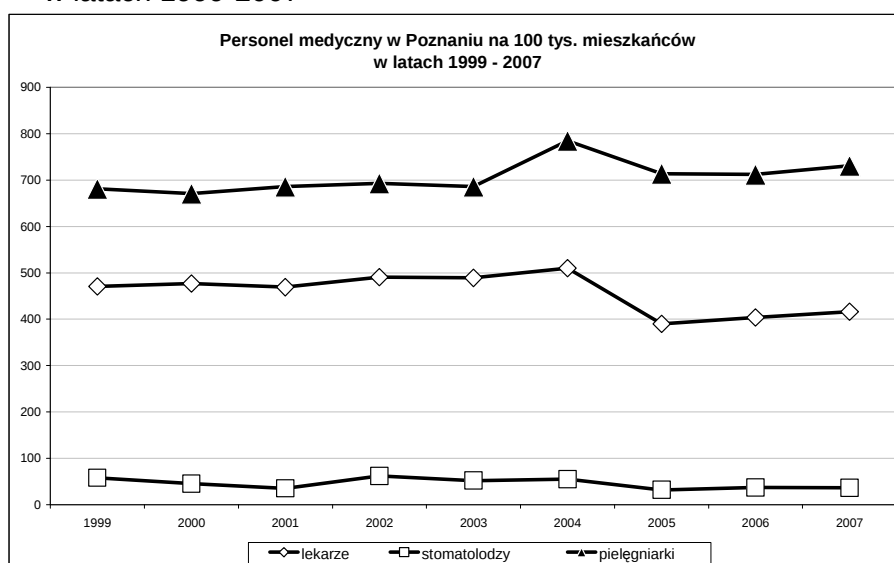
(średnia 3,5). Niżej, na poziomie oceny przeciętnej (średnia 3,16), mieszkańcy oceniają warunki zabawy dla dzieci w pobliżu swojego domu. Z tego aspektu zadowolona jest prawie połowa mieszkańców, zaś 1/2 ocenia go negatywnie.

2.8. OCHRONA ZDROWIA

2.8.1. Infrastruktura

Infrastruktura ochrony zdrowia podstawowej opieki zdrowotnej jest wystarczająca i rozłożona równomiernie na terenie miasta. Większość placówek znajduje się w odległości poniżej 1 km od miejsca zamieszkania pacjenta. Postępujący w Poznaniu trend starzenia się społeczeństwa powoduje konieczność zorganizowania większej liczby oddziałów i szpitali dziennych, opieki długoterminowej, zakładów opiekuńczo -pielęgnacyjnych i opieki paliatywnej.

Wykres 34. Personel medyczny na 100 tys. mieszkańców w Poznaniu w latach 1999-2007

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta

2.8.2. Społeczna ocena służby zdrowia

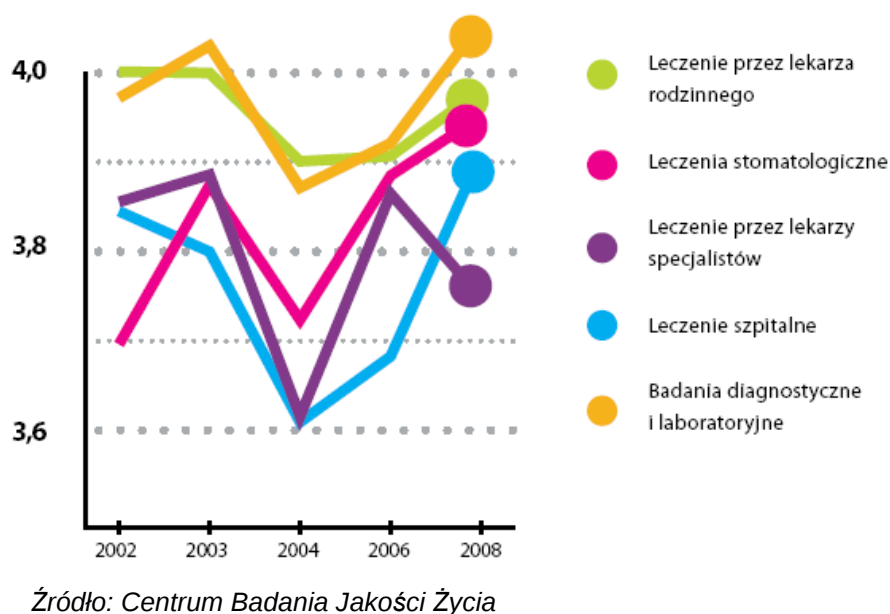
Ogólna samoocena stanu zdrowia dokonana przez mieszkańców Poznania oscylował wokół poziomu raczej dobrego (3,70). Liczba poznanianów, którzy dobrze ocenili swój stan zdrowia, była ponad dwukrotnie większa od liczby tych, którzy ocenili go negatywnie.

Oceny opieki zdrowotnej oferowanej w ramach ubezpieczenia zdrowotnego były zróżnicowane. Na poziomie przeciętnym oceniono możliwości leczenia w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. Wysoko oceniono natomiast indywidualne doświadczenia z rzeczywistą pomocą otrzymaną w ramach leczenia publicznego od lekarzy rodzinnych, stomatologów czy lekarzy specjalistów.

Wykres 35. Ocena dostępności usług medycznych

Wykres 36. Ocena świadczeń medycznych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego

2.9. SZKOLNICTWO I UCZELNIE WYŻSZE

2.9.1. System i poziom kształcenia szkolnego

System edukacji szkolnej w Poznaniu obejmuje 362 szkoły na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i średnim, do których uczęszcza 76,7 tys. dzieci, młodzieży i dorosłych oraz 77 szkół policealnych i pomaturalnych, w których naukę pobiera 10,9 tys. osób. Wyniki przeprowadzonych w 2008 r. testów wśród uczniów kończących szkoły podstawowe i gimnazjalne wykazały, że poziom nauczania w poznańskich szkołach, podobnie jak w całej Polsce, obniża się od 2000 r., szczególnie w przedmiotach matematyczno-przyrodniczych. Świadczy to o konieczności weryfikacji programów nauczania i sposobu przekazywania wiedzy przez kadrę nauczycielską. Ważnym problemem w kształceniu, głównie zawodowym, jest brak elastyczności w dostosowaniu kierunków kształcenia do zmian na rynku pracy, pomimo iż poznańskie szkoły zawodowe kształcą młodzież wielostronnie. Wyniki badań Powiatowego Urzędu Pracy wskazują, że największe trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają absolwenci Technikum Budowlanego Nr 1, Technikum Uzupełniającego Nr 28 oraz Technikum Ekonomiczno-Administracyjnego Nr 1, XXII Liceum Profilowanego, VIII Liceum Profilowanego oraz XXI Liceum Profilowanego, a także II Prywatnego Liceum Ogólnokształcącego. Problemem jest także przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy oraz poruszanie się na nim. W 2007 r. zanotowano po raz pierwszy od 5 lat spadek popytu na usługi edukacyjne dla dorosłych. Jest to sygnał świadczący o konieczności poprawy jakości i dostępności ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego, umożliwiającego zdobywanie kwalifikacji przez całe życie, oraz wypracowania nowych metod nauczania w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, koncentrujących się na opracowaniu metod samokształcenia, uwzględniających konkretne potrzeby uczących się poza formalnym systemem kształcenia. Dotyczy to przede wszystkim szkół ponadgimnazjalnych zawodowych, w których w porównaniu z 2002 r. liczba uczniów dorosłych zmniejszyła się aż o 3/4.

2.9.2. Edukacja i instytucje edukacyjne w ocenie społecznej

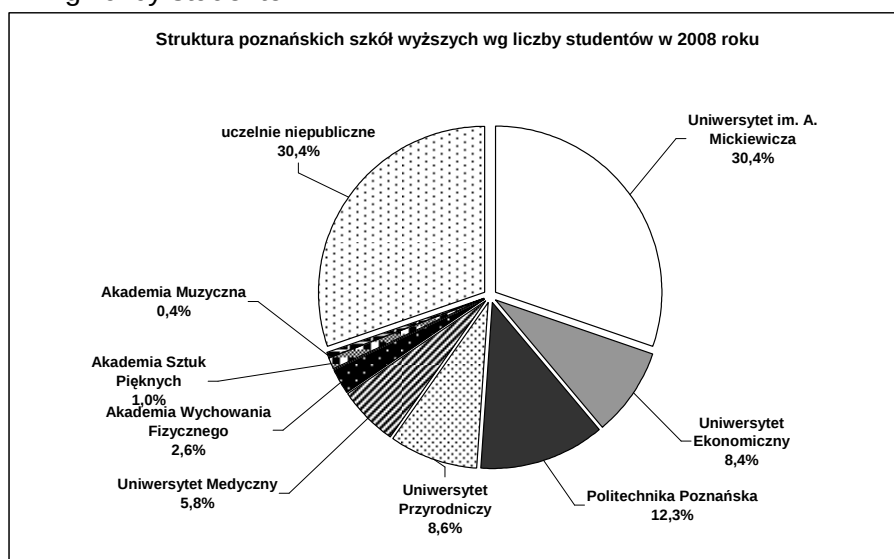
Ogólna ocena poziomu edukacji w poznańskich szkołach dokonana przez mieszkańców Poznania kształtuje się na poziomie dobrym (wartość wskaźnika zintegrowanego dla tego aspektu wynosi 3,39). Najwyżej poznaniacy ocenili poziom kształcenia w szkołach (3,75). Wychowywanie uczniów i poziom opieki ocenili jako dobre, a warunki dla osób niepełnosprawnych w szkołach – jako przeciętne (3,17).

2.9.3. Szkolnictwo wyższe

Poznań jest jednym z głównych ośrodków szkolnictwa wyższego w Polsce. Na 25 uczelniach (w tym 8 państwowych) studiuje 142 tys. studentów. Prawie 3/4 studentów to osoby spoza miasta. Na 1000 mieszkańców przypada 251 studentów (wśród dużych polskich miast Poznań zajmuje pod tym względem 1. miejsce). Kadra akademicka poznańskich uczelni liczy 8 tys. osób, w tym ponad 1 tys. osób to naukowcy z tytułem profesora. Największą uczelnią jest Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, na którym studiuje co trzeci student. Ponad połowa uczelni (16) prowadzi studia na poziomie magisterskim. Uczelnie oferują szeroki profil nauczania obejmujący prawie 190 kierunków: ekonomicznych, humanistycznych, przyrodniczych, inżynierskich, medycznych, rolniczych, artystycznych i sportowych. W ostatnich latach rozwija się szczególnie oferta kształcenia w zakresie kwalifikacji, których oczekuje rynek dynamicznie rozwijających się usług i innowacyjnych technologii, takich jak: akustyka, biotechnologia, inżyniera bezpieczeństwa, mechanotronika, inżynieria chemiczna i procesowa, dietetyka, intermedia, kongwistyka, kosmetologia.

Corocznie poznańskie szkoły wyższe opuszcza ponad 26 tys. absolwentów. Najwięcej z nich kończy: zarządzanie i marketing, finanse i bankowość, pedagogikę, politologię, administrację, filologię obcojęzyczną, turystykę i rekreację, ekonomię, informatykę.

Wykres 37. Struktura poznańskich szkół wyższych w 2008 r.
wg liczby studentów

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta.

2.9.4. Rynek pracy dla absolwentów szkół wyższych

Sytuacja na poznańskim rynku pracy wśród absolwentów szkół wyższych wskazuje na to, że liczba osób z wyższym wykształceniem – absolwentów – jest duża, jednak ich profil kształcenia nie odpowiada w pełni rynkowi pracy. Niezbędna jest także profesjonalna pomoc w przygotowaniu młodych osób do wejścia na rynek pracy, w tym pomoc w odbyciu praktyk studenckich i stażu podyplomowego.

2.9.5. Poziom szkolnictwa wyższego

Wysoka jakość kształcenia poznańskich uczelni jest potwierdzana akredytacją państwową (przyznawaną przez Państwową Komisję Akredytacyjną) i środowiskową (przyznawana przez Uniwersytecką Komisję Akredytacyjną), przyznawaną poszczególnym kierunkom kształcenia przez komisje akredytacyjne, skupiające przedstawicieli tej samej kategorii uczelni wyższych. Obecnie akredytację państwową lub środowiskową, pozytywną lub wyróżniającą, przyznaną na okres 5 lat, posiadają kierunki na różnych poziomach nauczania na wszystkich poznańskich uczelniach publicznych. Wysoka pozycja Poznania wśród ośrodków akademickich w kraju potwierdzają rankingi wyższych uczelni. W przeprowadzanym co cztery lata rankingu naukowym Ministerstwa Nauki

i Szkolnictwa Wyższego poznańskie placówki zajęły czołowe miejsca. II miejsce w skali kraju zajęły w swoich kategoriach: Wydział Chemii UAM (nauki chemiczne), Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Poznańskiej (budownictwo i architektura), Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego (nauki rolnicze i leśne).

2.9.6. Bariery dla rozwoju szkolnictwa wyższego

Barierami w rozwoju uczelni wyższych jest niedostateczna i rozproszona baza lokalowa oraz braki w wyposażeniu w nowoczesny sprzęt niezbędny do pracy naukowej i dydaktycznej. Problemem jest także dostęp studentów niepełnosprawnych do niektórych starszych budynków. Zagrożeniem, perspektywy rozwoju demograficznego (znaczny spadek liczby studentów) i jego konsekwencje dla podaży szkół wyższych i możliwości finansowania kadry naukowo – dydaktycznej i utrzymania zasobów.

2.10. KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

2.10.1. Rynek kultury

Poznań jest jednym z ważniejszych ośrodków kulturalnych kraju, charakteryzującym się dużą dynamiką i różnorodnością życia artystycznego. Rytm działań kulturalnych wyznaczają stałe imprezy, takie jak: Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej „Poznańska Wiosna Muzyczna”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Malta”, Międzynarodowe Biennale Tańca Współczesnego i Warsztaty Tańca Współczesnego, Międzynarodowy Festiwal Chórów Uniwersyteckich „Universitas Cantat”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Maski”, Międzynarodowy Listopad Poetycki, Międzynarodowy Festiwal Sztuki Słowa „Verba Sacra”. Najważniejszą imprezą kulturalną są organizowane co 4 lata Międzynarodowe Konkursy Skrzypcowe oraz Lutnicze im. Henryka Wieniawskiego. Coraz większe znaczenie zaczyna odgrywać w Poznaniu muzyka dawna. W 1998 r. powstał „Festiwal Muzyki Dawnej – Persona Grata”, a w 2005 r. zainicjowano Festiwal Barokowych Smyczków i Strun, którego gospodarzem jest orkiestra festiwalowa „Arte de Sounatori”, będąca jednym z najciekawszych zespołów na europejskiej scenie muzyki dawnej ostatnich lat. Poznań jest również

bardzo prężnym ośrodkiem teatru alternatywnego. Organizuje takie prestiżowe międzynarodowe festiwale teatru alternatywnego, jak: „Malta” i „Maski”. W Poznaniu odbywają się także: Międzynarodowy Festiwal Filmów Młodego Widza „Ale Kino!”, czyli jedyny festiwal w kraju poświęcony sztuce filmowej dla dzieci i młodzieży, oraz Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Off Ciemna”, którego idea jest prezentacja i promocja kina niezależnego. W 2007 r. zapoczątkowano nowe projekty kulturalne: w dziedzinie muzyki – Tzadik Poznań Festiwal, Nostalgia Festiwal, w dziedzinie teatru – Europejskie Spotkania Teatralne „Bliscy Nieznajomi” oraz w dziedzinie plastyki – „Azja – Europa Mediation”.

Rokrocznie organizowane są w Poznaniu także liczne imprezy związane z edukacją kulturalną i artystyczną, m.in. Turniej Pro Sinfoniki, „Zimowe Pogotowie Sztuki”, Alternatywna Szkoła Teatru, Poznańskie Spotkania Targowe „Książka dla Dzieci i Młodzieży”, „Światowy Przegląd Folkloru”, Międzynarodowe Międzyuczelniane Warsztaty Niepokoju Twórczego „Kieszeń Vincenta”, interdyscyplinarny cykl warsztatów twórczych Miejska Straż Wyobraźni, Czwartki Literackie, wystawy w Galerii u Jezuitów, czasowe ekspozycje „Ulice i zaułki dawnego Poznania”, „Spotkania z Kulturą – Lato”, Wakacje z Leonardem, Letnie Pogotowie Sztuki, Staromiejskie Koncerty Jazzowe i Kameralne, Koncerty Sołackie, Festiwal „Muzyka Świata”, koncerty z cyklu „Non omnis moriar”. Co roku w Poznaniu odbywa się ponadto kilkadziesiąt imprez masowych. Do najbardziej popularnych należą: Imieniny Ulicy Św. Marcin, Poznańskie Wianki – Noc Kupały, Dni Pyrlandii, Sylwester Miejski, Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Nieprzerwany ciąg przedsięwzięć kulturalnych zapewnia w Poznaniu ponad 80 instytucji kulturalnych, m.in.: 9 teatrów i instytucji muzycznych dysponujących blisko 4 tys. miejsc, około 50 galerii i 21 placówek muzealnych. Do najważniejszych należą: Teatr Polski, Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego, Teatr Ósmego Dnia, Teatr Animacji, Teatr Wielki, Teatr Muzyczny, Estrada Poznańska, Polski Teatr Tańca, Filharmonia Poznańska im. Tadeusza Szeligowskiego, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Chór Chłopięcy i Męski Poznańskiej Filharmonii w Poznaniu „Poznańskie Słowiki”, Poznański Chór Chłopięcy, Chór Katedralny, Galeria Miejska Arsenał, Centrum Kultury Zamek. Poznańskie teatry i instytucje muzyczne dają rocznie ponad 2 tys. przedstawień i koncertów dla blisko 0,6 mln widzów, a placówki muzealne,

prezentujące łącznie 300 tys. eksponatów, odwiedza rocznie 320 tys. osób. Spośród funkcjonujących w Poznaniu placówek teatralnych nadających miastu teatralny klimat na uwagę zasługują m.in.: Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego, na którego scenach wystawiono w 2008 r. 415 przedstawień dla 70 tys. widzów; Teatr Polski, na deskach którego wystawiono w 2008 r. 236 spektakli dla 25 tys. widzów; Teatr Ósmego Dnia, który w 2008 r. zorganizował 123 imprezy, w tym 76 spektakli własnych; Teatr Animacji, który w 2008 r. zaprezentował 305 spektakli dla 42 tys. widzów oraz Teatr Wielki im. Stanisława Moniuszki, w którym w 2008 r. zaaranżowano 215 spektakli dla 199 tys. osób. Znaczącym problemem Poznania jest brak własnej sceny tak kulturotwórczych zespołów jak: Polski Teatr Tańca i poznańskie teatry alternatywne – Teatr Biuro Podróży, Teatr Strefa Ciszy, Teatr Usta Usta.

Pod koniec 2008 r. funkcjonowało w Poznaniu 12 kin, w tym 4 multipleksy kinowe: Kinopolis, Multikino51 i Multikino Stary Browar oraz Cinema City (dwa ostatnie z trójwymiarowym kinem IMAX). Dysponowały one 15,2 tys. miejsc na widowni. Statystyczny poznanianin odwiedza kino ponad 4 razy w roku, statystyczny Polak – 0,9 raza. W 2009 r. otwarto w Poznaniu dwa kolejne kina: Multikino w Galerii Malta oraz 5D Extreme w galerii Green Point.

Największą biblioteką Poznania, a jednocześnie najstarszą biblioteką publiczną w kraju, jest Biblioteka Raczyńskich, skupiająca 56 placówek miejskich, w tym 49 filii bibliotecznych (19 dla dorosłych, 12 dla dzieci i 18 łączonych). Na koniec 2008 r. stan księgozbioru obejmował 1,7 mln woluminów. W 2008 r. bibliotekę odwiedziło prawie 900 tys. osób, którym udostępniono 2,4 mln pozycji.

W 2003 r. powstał projekt rozbudowy gmachu Biblioteki Raczyńskich przy pl. Wolności, który zakłada powstanie nowej powierzchni magazynowej i czytelniczej placówki. Po uregulowaniu spraw własności gruntu, na początku 2009 r. Miasto Poznań otrzymało na realizację projektu środki unijne.

2.10.2. Zabytki

Poznań posiada liczne zabytki budownictwa świeckiego i sakralnego, reprezentujące wszystkie style i epoki historyczne – od wczesnośredniowiecznych do secesji i modernizmu. Ogółem na terenie Poznania znajdują się 473 zabytki

(m.in.: 35 kościołów i kaplic, 11 klasztorów, 18 fortów zewnętrznych będących pozostałościami fortyfikacji pruskich z XIX w., 11 obiektów stanowiących pozostałości średniowiecznych murów miejskich). W grudniu 2008 r. historyczna część Poznania została uznana za „Pomnik Historii”. Tytułem tym, gwarantującym szczególną ochronę najcenniejszych zabytków, objęto zespoły urbanistyczno-architektoniczne Starego Rynku, Starego Miasta, Ostrowa Tumskiego i Śródki, centrum miasta w obrębie ulic Królowej Jadwigi, Towarowej, mostu Dworcowego, Roosevelta, Pułaskiego, Armii Poznań i koryta rzeki Warty oraz centrum miasta objęte ulicami Hetmańską, Grochowską, Marcelińską, Przybyszewskiego, Żeromskiego, Niestachowską, Wojska Polskiego i Nad Wierzbakiem. Za „Pomnik Historii” uznano także założenie urbanistyczno-architektoniczne ringu poznańskiego powstałe w latach 1903-1910 według projektu Josepha Stübgena.

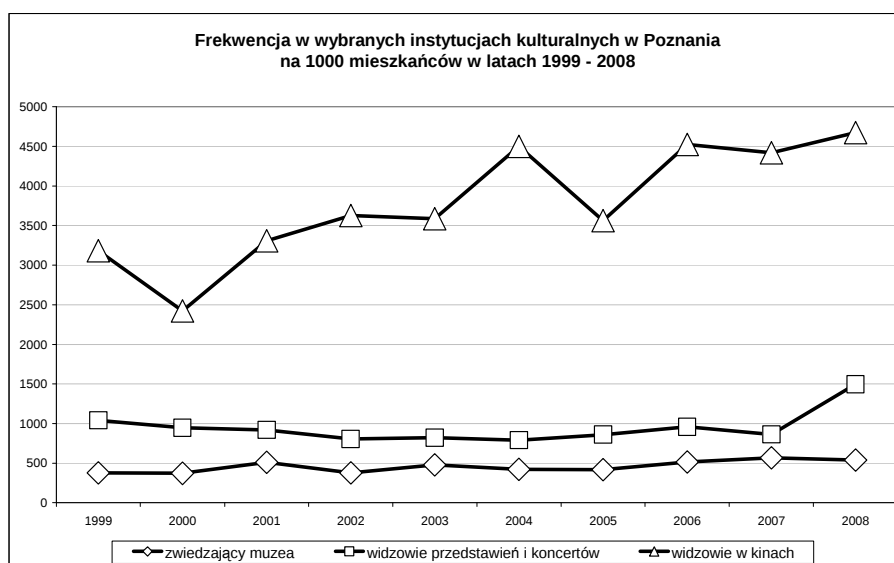
Najbardziej zagrożone i najcenniejsze obiekty zabytkowe Poznania poddawane są corocznym pracom remontowo-konserwatorskim i badaniom archeologicznym (m.in. na Ostrowie Tumskim, gdzie w 2007 r. potwierdzono istnienie zespołu rezydencjalno-sakralnego pierwszych Piastów). Cennymi inicjatywami są: projekt restytucji zamku królewskiego na Wzgórzu Przemysła oraz utworzenie „Traktu Królewsko-Cesarskiego w Poznaniu”, prowadzącego od kościoła św. Jana Jerozolimskiego przez Śródkę, Ostrów Tumski, Chwaliszewo, Stary Rynek, plac Wolności, ulice 27 Grudnia, Fredry i Dąbrowskiego do kościoła św. Floriana przy ul. Kościelnej, prezentującego historię rozwoju miasta od grodu pierwszych Piastów poprzez średniowiecze i nowożytność po współczesność. Kolejną atrakcją turystyczną stanie się Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego. Centrum, ulokowane w budynku nad brzegiem rzeki Cybiny, będzie prezentowało historię Ostrowa Tumskiego w sposób zgodny ze współczesnymi trendami wystawienniczymi – zwiedzający będą poznawać historię kolebki polskiej państwowości i chrześcijaństwa w sposób aktywny.

Mapę turystyczną miasta, obok zabytków historycznych, wyznaczają także dzieła sztuki współczesnej. Są one prezentowane m.in. na dziedzińcu Sztuki Starego Browaru, gdzie wystawiane są zarówno prace młodych lokalnych artystów, jak i wybitnych twórców z Polski i zagranicy. W bezpośrednim sąsiedztwie Centrum Handlu, Biznesu i Sztuki Stary Browar znajduje się Art. Stations, czyli nowoczesne centrum sztuki, łączące funkcje muzealne z mecenatem i sprzedażą

dział sztuki, realizujące program performatywny, wystawienniczy i multimedialny. Dzieła sztuki współczesnej prezentowane są ponadto m.in. w: Galerii AT przy ASP, Galerii EGO, Galerii Miejskiej „Arsenał”, Galerii Sztuki Współczesnej Jarka Cechmanowicza oraz Galerii Sztuki Współczesnej „Profil”. Najbardziej znanym w Poznaniu dziełem sztuki nowoczesnej pozostaje od 2002 r. zainstalowana na Cytadeli wielofiguralna rzeźba „Nierozpoznani” Magdaleny Abakanowicz. Obiekt ten mógłby stać się załącznikiem zbudowania na Cytadeli Centrum Sztuki Nowoczesnej, tym bardziej, że znajdują się tam także rzeźby innych współczesnych artystów, m.in. Bazylego Wojtowicza, Jerzego Sobocińskiego i Józefa Murlewskiego. Są one jednak w bardzo złym stanie technicznym, a program ochrony dzieł sztuki znajdujących się na Cytadeli nie istnieje. Poza rzeźbą Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu można oglądać także dzieła tak znanych współczesnych artystów, jak: Alessandro Mendini, Mr. Kozouzu czy Leon Tarasiewicz. W mieście znajdują się także nowoczesne gmachy o unikalnej architekturze, np. industrialne Centrum Handlu, Biznesu i Sztuki „Stary Browar”, które uzyskało tytuł „Najlepsze Centrum Handlowe na Świecie”, czy Aula Nova, czyli sala koncertowa Akademii Muzycznej. Zapowiadane są ponadto nowe projekty autorstwa światowej klasy architektów, takich jak Claudio Silvestrin i Daniel Liebeskind. Popularność sztuki nowoczesnej w mieście potwierdził sukces zorganizowanego w 2008 r. I Międzynarodowego Biennale Sztuki Współczesnej „Mediations Biennale”, którego ideą jest dialog między kulturami całego świata.

Od 2007 r. Poznań ubiega się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 r. W tym celu przygotowany jest harmonogram imprez kulturalnych, ilustrujących dziedzictwo historyczne i kulturowe miasta. Poznań promuje się ponadto jako miasto wyróżniające się tradycyjną kuchnią wielkopolską, charakterystyczną gwarą i obyczajami, porządkiem, pracowitością, gospodarnością oraz kontynuacją tradycji rzemieślniczej i ludowej.

Wykres 38. Frekwencja w wybranych instytucjach kulturalnych w Poznaniu na 1000 mieszkańców w latach 1999 – 2007

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta.

2.10.2. Możliwości i potencjały sportu i rekreacji

Baza sportowo-rekreacyjna obejmuje ponad 800 obiektów, wśród których znajduje się: 16 pływalni, 10 stadionów, 476 boisk, 187 hal i sal sportowych, 5 kręgielni, 3 tory łucznicze, 9 strzelnic, 13 przystani, 126 kortów tenisowych, 6 kortów do squasha oraz tory: regatowy Malta, żużlowy, samochodowy, narciarski, a także hipodrom, 3 pola golfowe, 3 ściany wspinaczkowe. Część z nich jest przygotowana do rozgrywania dużych imprez międzynarodowych (np.: tor regatowy Malta, hipodrom na Woli). Trwa rozbudowa i modernizacja dwu największych obiektów sportowych: Stadionu Miejskiego użytkowanego przez WKS Lech oraz toru regatowego Malta. Planowana jest budowa kolejnych dużych obiektów, w tym kompleksu Aquapark nad jeziorem Malta (budowa rozpoczęła się w 2009 r.). Powstaje także coraz więcej małych, lokalnych obiektów sportowo-rekreacyjnych, w budowie których partycypują samorządy osiedlowe. Wciąż brak dostatecznej liczby obiektów dostępnych dla mieszkańców niezrzeszonych w klubach sportowych i niekorzystających z oferty zajęć płatnych w prywatnych klubach fitness, pragnących uczestniczyć jedynie w zajęciach rekreacyjnych: pływalni, kortów tenisowych, sal i hal sportowych, lodowisk, pełnowymiarowego pola golfowego. Przeciętnie na 1 pływalnię przypada 35 tys. mieszkańców, na

1 kort tenisowy – 4,4 tys., a na sale i hale sportowe – 3 tys. mieszkańców. Niewystarczająca i nierównomiernie rozłożona jest także sieć dróg rowerowych.

Na terenie Poznania znajduje się 267 klubów sportowych, w tym 70 uczniowskich klubów sportowych i 126 stowarzyszeń kultury fizycznej, które prowadzą różnorodną działalność m.in. w sekcjach: piłki nożnej, piłki ręcznej, rugby, pływania, łucznictwa, jeździectwa, sportów wodnych, judo, tenisa ziemnego. W mieście ulokowane są ponadto siedziby 43 związków sportowych.

W Poznaniu odbywają się liczne imprezy sportowe o zasięgu: lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym (głównie kajakarskie, wioślarskie i hippiczne). Do największych imprez międzynarodowych zorganizowanych w ostatnich latach należały: Puchar Świata w Kajakarstwie, Puchar Świata w Wioślarstwie, Mistrzostwa Europy Seniorów w Kajakarstwie, Mistrzostwa Europy Weteranów w Lekkiej Atletyce, Liga Światowa w Piłce Siatkowej Mężczyzn, Mistrzostwa Świata i Europy Łodzi Smocznych, Międzynarodowe Zawody w Skokach Konnych przez Przeszkody. W 2009 r. w Poznaniu odbędą się mecze grupy wstępnej Mistrzostw Europy w Koszykówce EuroBasket 2009. W 2007 r. Polska wraz z Ukrainą uzyskały prawo do organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Część rozgrywek odbędzie się w Poznaniu. Z kolei w 2009 r. Komitet Wykonawczy Międzynarodowej Federacji Hokeja podjął decyzję o przyznaniu Poznaniowi organizacji w 2011 r. Halowych Mistrzostw Świata w Hokeju na Trawie.

2.10.3. Turystyka

Poznań, ze względu na swoje położenie geograficzne, ponad tysiącletnią historię oraz infrastrukturę, posiada potencjał do pełnienia roli ważnego ośrodka turystyki miejskiej, kulturowej i biznesowej. Atutami Poznania są: dogodne położenie geograficzne, dziedzictwo historyczne i wartości kulturowe, różnorodne imprezy kulturalne, rozwinięta baza sportowa i rekreacyjna, dość dobrze rozwinięty sport wyczynowy, duża baza konferencyjna i noclegowa, rozwinięta baza gastronomiczna, a także systematycznie wprowadzany wizualny system informacji miejskiej. Do słabych stron Poznania należą natomiast: zbyt mała oferta rekreacji zimowej, mała liczba dróg rowerowych, mała liczba hoteli luksusowych

(3 hotele pięciogwiazdkowe i 6 czterogwiazdkowych). Brak także wystarczającej liczby tanich i o stosunkowo dobrym standardzie obiektów noclegowych dla turystów mniej zamożnych, szczególnie dla młodzieży (działa jedynie 5 schronisk młodzieżowych, 2 kempingi i 1 motel), co powoduje, że istniejąca baza nie jest w pełni wykorzystywana. Turyści poszukujący takiej oferty korzystają z usług obiektów lokalizowanych coraz częściej na terenie powiatu poznańskiego.

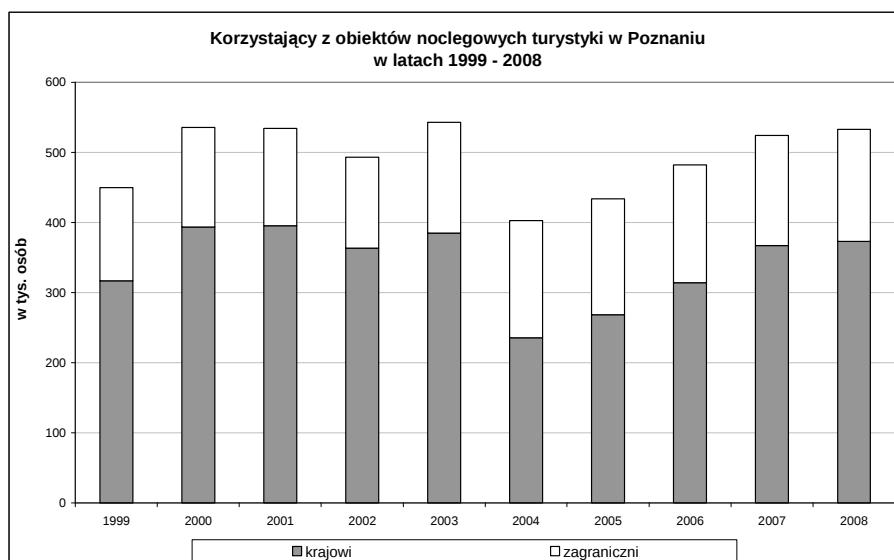
Poznańska baza noclegowa obejmuje 61 obiektów, dysponujących 7,8 tys. miejsc, które w większości (75%) znajdują się w hotelach. W 2008 r. ponad 38% turystów, odwiedzających Wielkopolskę, zatrzymało się w Poznaniu. 63% tej liczby stanowili turyści zagraniczni. Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł 35%. W 2008 r. z miejsc noclegowych skorzystało 533 tys. turystów, w tym 159 tys. turystów zagranicznych. Na terenie miasta znajduje się 41 hoteli. Ponad połowa z nich to obiekty przynajmniej trzygwiazdkowe. W ostatnich latach standard poznańskich hoteli znacznie się podwyższył. Od 1995 r. powstało 10 nowych obiektów, a część już istniejących została zmodernizowana.

W Poznaniu zainwestowało 7 dużych zagranicznych sieci hotelowych: francuska Accor (hotele: Ibis, była sieć Orbisu) i Envergure (hotel Campanile), włoska sieć Domina Prestige (hotel Domina Prestige Poznań), luksemburska Best Eastern Plaza Hotels (Park Hotel), międzynarodowa Stenwood Hotels and Resorts (Hotel Sheraton), hiszpańskie NH Hoteles (Hotel NH Poznań) i IBB Hotels (IBB Andersia Hotel) oraz inwestorzy krajowi: sieć Salvator (hotel System Premium) oraz prywatne Notus City Park Hotel i hotel Blow up Hall. Zapowiadane są ponadto dalsze inwestycje krajowe i zagraniczne, związane przede wszystkim z organizacją rozgrywek Euro 2012.

W Poznaniu odbywają się liczne międzynarodowe i ogólnopolskie imprezy sportowe i kulturalne oraz konferencje naukowe, zwłaszcza medyczne. Miasto posiada 330 sal konferencyjnych, mogących pomieścić ponad 30 tys. osób. Do największych należą sale konferencyjne HWS Arena oraz Międzynarodowych Targów Poznańskich. Większa część bazy konferencyjnej to sale małe i średniej wielkości (średnio 200-300 miejsc) o zróżnicowanym poziomie wyposażenia. W latach 2007 – 2008 nowoczesne sale konferencyjne udostępniono w nowym gmachu Andersia Tower oraz w hotelach: NH Hotel Poznań i Notus City Park Hotel. Pomieszczenia takie posiadają ponadto wszystkie ostatnio wybudowane

obiekty biurowe. Nadal brakuje jednak infrastruktury umożliwiającej organizację dużych kongresów (powyżej 10 tys. uczestników) oraz wyspecjalizowanego centrum kongresowego.

Wykres 39. Korzystający z obiektów noclegowych turystyki w Poznaniu w latach 1999-2008

Źródło: Poznań 2008. Raport o stanie miasta.

2.11. ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ I DZIAŁALNOŚĆ URZĘDÓW W OCENIE MIESZKAŃCÓW

Mieszkańcy organizują się w osiedla - jednostki pomocnicze, powstające jedynie z inicjatywy społeczności lokalnych. Dbają one o zaspokajanie wspólnych potrzeb lokalnych, a w szczególności o ład przestrzenny, porządek i bezpieczeństwo, lokalną infrastrukturę techniczną i drogową, mienie Miasta znajdujące się na terenie osiedla, stan środowiska, zakres usług świadczonych na terenie osiedla, rozwój kultury, sportu i rekreacji. Na koniec grudnia 2008 r. na terenie Poznania funkcjonowało 68 samorządów pomocniczych - osiedli. Poznańskie osiedla zajmują powierzchnię ponad 233 km², tj. 89% powierzchni miasta.

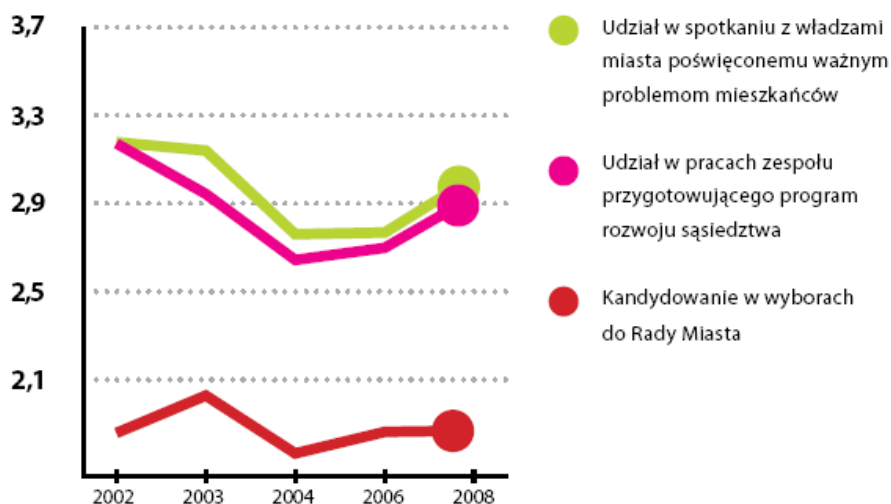
Zamieszkuje je prawie 519 tys. osób, co stanowi 92% ogólnej liczby mieszkańców. W radach osiedli działa blisko 1 tys. radnych osiedlowych, wybranych przez mieszkańców. Według badań CBJŻ niezmiennie wysokie było przywiązanie mieszkańców Poznania do swojego miasta. Ponad połowa poznanianów wyraziła bardzo wysokie poczucie związku z miastem jako całością (w 2008 r. uzyskano najwyższą ocenę ze wszystkich pomiarów). Bardzo niska

była gotowość poznaniaków do wyprowadzenia się z miasta. Tylko 1 na 100 mieszkańców Poznania stwierdził, że czuje się raczej lub zupełnie niezwiązany ze swoim miastem. Relatywnie mniej, lecz wciąż bardzo silnie, poznaniacy związani byli ze swoją dzielnicą (4,02) oraz osiedlem lub ulicą (4,11).

Na niskim poziomie pozostała gotowość zaangażowania się mieszkańców w prace zespołu przygotowującego plany rozwoju sąsiedztwa (2,93) oraz kandydowania do Rady Miasta Poznania (1,89). Na tym tle lepiej kształtowała się gotowość mieszkańców do wzięcia udziału w spotkaniach z lokalnymi władzami poświęconych ważnym problemom mieszkańców (3,13).

W 2008 r. zaobserwowano wyraźny spadek częstości poszukiwania informacji o Poznaniu w lokalnych mediach. Zmiana ta jest znacząca, ponieważ odsetek mieszkańców deklarujących oglądanie lokalnych stacji telewizyjnych przynajmniej 2 – 3 razy w tygodniu spadł w porównaniu z 2006 r. o ponad 15 pkt. proc., deklarujących słuchanie lokalnych rozgłośni radiowych - o 9 pkt. proc., czytanie lokalnych dodatków do gazet - o 30 pkt. proc., a przeglądanie portali internetowych poświęconych Poznaniowi - o 13 pkt. proc. Stabilna pozostała jednak ocena jakości informacji przekazywanych przez lokalne media - kształtuje się ona we wszystkich kolejnych pomiarach na poziomie oceny dobrej.

Wykres 40. Ocena gotowości poznaniaków zaangażowania się w sprawy miejskie

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

W programie aktywności obywatelskiej ważną rolę pełni kilkaset organizacji pozarządowych, współpracujących z jednostkami samorządowymi poprzez współuczestnictwo w organizacji i dofinansowaniu przedsięwzięć z zakresu: pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych; profilaktyki i promocji zdrowia oraz rozwiązywania problemów alkoholowych; kultury fizycznej i sportu; upowszechniania turystyki; realizacji projektów kulturalnych i promocji kultury; edukacji kulturalnej oświaty i wychowania; ochrony zabytków oraz poradnictwa konsumenckiego.

W 2008 r. Miasto, w ramach realizacji Rocznego Programu Współpracy Miasta z Organizacjami Pozarządowymi dofinansowało blisko 350 fundacji, organizacji, towarzystw, stowarzyszeń, kościołów i parafii, klubów sportowych oraz różnych związków. Największą aktywność wykazały organizacje zajmujące się organizacją imprez i zajęć sportowych, pomocą społeczną i ochroną zdrowia oraz kulturą i sztuką.

3. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Nawiązanie do strategicznych dokumentów na poziomie gminy, miasta, powiatu, województwa.

3.1. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DO ROKU 2020

Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005r..

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego jest dokumentem zawierającym zbiór wytycznych odnoszących się do kierunków rozwoju regionalnego na okres do 2020 roku. W Strategii przyjęto podział celów, których realizacja przyczynić ma się do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju województwa wielkopolskiego.

Cel generalny Strategii:

Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.

Działania przewidziane w ramach Miejskiego Programu Rewitalizacji w wysokim stopniu są spójne z następującymi celami Strategii Rozwoju Województwa:

Cel strategiczny 1 – Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku.

W tym cele operacyjne:

- 1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi.
- 1.2. Wzrost spójności komunikacyjnej oraz powiązań z otoczeniem.
- 1.3. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego.
- 1.5. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych.
- 1.6. Wzmocnienie regionotwórczych funkcji aglomeracji poznańskiej jako ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim.
- 1.8. Restrukturyzacja obszarów oraz sektorów o niewłaściwym potencjale rozwojowym.

Cel strategiczny 2 - Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa.

W tym cele operacyjne:

- 2.2. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.
- 2.4. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu.

Cel strategiczny 3 – Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia.

W tym cele operacyjne:

- 3.2. Poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia.
- 3.3. Rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia.

Cel strategiczny 4 – Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego.

W tym cele operacyjne:

- 4.2. Poprawa warunków mieszkaniowych.
- 4.3. Rozwój usług socjalnych.
- 4.4. Wzrost bezpieczeństwa.
- 4.5. Ograniczenie skali patologii oraz wykluczeń społecznych.
- 4.7. Wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu.

Cele horyzontalne:

- 1. Ład przestrzenny.
- 2. Zrównoważony rozwój.
- 3. Społeczeństwo informacyjne.
- 4. Innowacje.
- 5. Integracja województwa z europejską i globalną przestrzenią społeczno-gospodarczą.
- 6. Równe szanse.

Działania wskazane w Miejskim Programie Rewitalizacji powiązane są ściśle z celem operacyjnym Restrukturyzacja obszarów oraz sektorów o niewłaściwym potencjale rozwojowym.

Cel ten realizowany będzie poprzez:

- Wspieranie rozwoju pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich, w tym popegeerowskich
- Rewitalizację dzielnic miast, terenów poprzemysłowych i powojkowych.
- Promocję inwestycji, przedsiębiorczości oraz zatrudnienia na obszarach o wysokiej stopie bezrobocia, o niewłaściwym profilu gospodarki, w tym z przemysłami schyłkowymi

3.2. WIELKOPOLSKI REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA LATA 2007-2013.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego na lata 2007-2013 został przyjęty przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego Uchwałą nr 698/2007 z dnia 14 września 2007.

Program obejmuje okres od 1 stycznia 2007 do 31 grudnia 2013 roku. Jest instrumentem realizującym działania prowadzące do zmniejszenia dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych na terenie Wspólnoty. Realizuje jeden z trzech celów określonych w art. 3 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006), jakim jest „konwergencja”.

Głównym celem realizowanym przez program jest wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia

Wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski skutkujące wzrostem konkurencyjności oraz odpowiednią liczbą nowych miejsc pracy wymaga realizacji następujących celów szczegółowych:

- **Poprawa warunków inwestowania**
- **Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców**

➤ **Wzrost udziału wiedzy i innowacji w gospodarce regionu**

Cele programu realizowane będą poprzez następujące priorytety:

- I. Konkurencyjność przedsiębiorstw
- II. Infrastruktura o komunikacyjna
- III. Środowisko przyrodnicze
- IV. Rewitalizacja obszarów problemowych
- V. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego
- VI. Turystyka i środowisko kulturowe
- VII. Pomoc techniczna.

Jednym z priorytetów jednoznacznie wskazujących na potrzebę realizacji działań rewitalizacyjnych jest Priorytet IV Rewitalizacja obszarów problemowych. Głównym celem priorytetu jest restrukturyzacja obszarów problemowych na rzecz wzrostu i zatrudnienia poprzez wsparcie wybranych obszarów, w których nagromadziło się najwięcej problemów lub ich potencjał jest niewłaściwy, bądź w niewystarczającym stopniu wykorzystany.

Miejski Program Rewitalizacji jest odpowiedzią na działania priorytetowe wskazane w Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym.

3.3. PROGRAM STRATEGICZNEGO ROZWOJU MIASTA POZNANIA

Jest to najważniejszy dokument określający strategiczne cele i kierunki rozwoju miasta Poznania. Program przyjęto: Uchwałą Rady Miasta Poznania z dnia 17 maja 1994 roku w sprawie przyjęcia Deklaracji Misji i Celów Programu Strategicznego Rozwoju miasta Poznania oraz Uchwałą Rady Miasta Poznania z dnia 20 czerwca 1995 roku w sprawie Aprobaty działań zmierzających do realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania.

Cele strategiczne:

- Cel 1 - Poprawienie stanu środowiska przyrodniczego, warunków życia mieszkańców i bezpieczeństwa publicznego.
- Cel 2 - Polepszenie funkcjonowania, unowocześnienie i rozwój organizmu miejskiego.
- Cel 3 - Kreowanie zrównoważonej i nowoczesnej gospodarki, miasta otwartego na inwestorów, partnerów gospodarczych i turystów.

Cel 4 - Stymulowanie rozwoju Poznania jako ośrodka o znaczeniu międzynarodowym poprzez integrowanie potencjałów: naukowego, gospodarczego i kulturalnego.

Cel 5 - Wzmocnienie pozycji Poznania jako usługowego centrum o randze ponadregionalnej.

Zapisy tego dokumentu ukierunkowujące rozwój miasta w większości są nadal aktualne, jednak biorąc pod uwagę materialny i społeczny potencjał miasta w kontekście współczesnych i przewidywanych uwarunkowań i tendencji rozwojowych w wymiarze krajowym i globalnym konieczna stała się zasadnicza modyfikacja i nowe rozłożenie akcentów w strategii rozwoju Poznania.

Opracowywany obecnie projekt Strategii Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030 zakłada realizację czterech kierunków rozwojowych: budowy nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki, zwiększenia znaczenia Poznania jako ośrodka wiedzy, kultury, turystyki i sportu, poprawy jakości życia mieszkańców miasta oraz rozwoju funkcji metropolitalnych Poznania.

Miejski Program Rewitalizacji ze względu na swoją interdyscyplinarność i kompleksowość działań rewitalizacyjnych w znacznym stopniu wiąże się z celami strategicznymi miasta zawartymi także w kolejnej edycji Programu.

3.4. PLAN ROZWOJU MIASTA NA LATA 2005-2010

Dokument przyjęty został Uchwałą Nr LVI/592/IV/2004 Rady Miasta Poznania z dnia 23 listopada 2004 r.

Głównym założeniem Planu Rozwoju Miasta jest zachowanie spójności z dokumentem o podstawowym znaczeniu dla zarządzania strategicznego jakim jest uchwalony Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania.

W Planie Rozwoju Miasta wskazane zostały priorytety rozwoju, projekty przyczyniające się do realizacji założonych priorytetów oraz wskaźniki wspomagające ocenę stopnia zaawansowania realizacji planowanych działań.

Plan Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010 ma charakter średniookresowej strategii rozwoju miasta. W opracowanym Planie Rozwoju Poznania wskazano osiem priorytetów rozwoju. Są to:

- Nowe miejsca pracy

- Inwestowanie w wiedzę
- Dostępny Poznań
- Nowe techniki informacyjno-komunikacyjne
- Wysoka jakość zamieszkania
- Kultura i rekreacja
- Nowa jakość centrum miasta
- Obywatelski Poznań

Priorytet „Nowa jakość centrum miasta” dotyczy szeregu działań mających na celu m.in.: **poprawę sytuacji mieszkaniowej społeczności Poznania. Działania zawarte w tym priorytecie** zmierzać będą do zachowania istniejącego dziedzictwa historycznego w jak najlepszym stanie, ale także do zapewnienia możliwości dalszego rozwoju przestrzennego śródmiejskich obszarów z zachowaniem spójności urbanistyczno-architektonicznej i ożywieniem lokalnej gospodarki.

W ramach tego priorytetu wyróżniono dwa rodzaje zadań:

- związane z poprawą jakości obszarów, które obecnie faktycznie pełnią funkcje centrum
- związane z przywracaniem funkcji śródmiejskiej obszarom, które mimo centralnego położenia, utraciły swoje funkcje centrotwórcze.

Priorytet „Nowa jakość centrum miasta” realizowany jest przez 5 programów:

- Ring Stübkena – rewitalizacja obszarów poprzemysłowych
- Śródka – przywrócenie rzeki miastu
- Trakt Królewsko-Cesarski
- Odbudowa ciągów spacerowo-handlowych
- CITY – wykreowanie nowego centrum miasta

Priorytet „Wysoka jakość zamieszkania” dotyczy **poprawy sytuacji mieszkaniowej społeczności Poznania i realizowany powinien być poprzez :**

- wspomaganie budowy dostępnych mieszkań, w tym rozwój społecznego budownictwa czynszowego,

- tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego w wybranych rejonach miasta,
- usprawnienie zasad zarządzania mieszkaniowym zasobem miasta, a także poprawę stanu technicznego tego zasobu.

Priorytet realizowany jest przez pięć programów:

- Program „Zielony Poznań przyjaznego środowiska”.
- Program „Mieszkajmy w Poznaniu” – program tworzenia warunków mieszkaniowych.
- Program „Mieszkajmy w Poznaniu” – rewitalizacja terenów zdegradowanych.
- Program „Bezpieczny Poznań”.
- Program „Bezpieczeństwo zdrowotne”.

Założenia Miejskiego Programu Rewitalizacji wpisują się w liczne priorytety rozwoju miasta zawarte w Planie Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010.

Z punktu widzenia Miejskiego Programu Rewitalizacji kluczowe znaczenie mają programy zawarte w priorytetach: „Nowa jakość centrum miasta” oraz „Wysoka jakość zamieszkania”.

3.5. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Podstawę sporządzenia niniejszego dokumentu stanowi Uchwała Nr XXXV/291/IV/2003 Rady Miasta Poznania z dnia 16 grudnia 2003 roku w sprawie przystąpienia do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania.

Studium, w swej kreacyjnej roli, jest dokumentem określającym wizję Miasta oraz działania mające doprowadzić do realizacji tej wizji. Z tego względu niezbędna jest analiza wszystkich uwarunkowań, w tym także tych, które wnoszą do realizacji polityki przestrzennej proces integracji z Unią Europejską.

W Studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,

- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, a także wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania udokumentowanych złóż kopalin i zasobów wód podziemnych oraz terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Głównym założeniem Studium jest kontynuacja i rozwinięcie dotychczasowej MISJI, m.in. wynikającej z Programu Strategicznego Rozwoju Miasta, przyjętego przez Radę Miasta Poznania Uchwałą Nr CV/618/94 z dnia 17 maja 1994 r.: **Poznań nowoczesną metropolią JAKO PRZYJAZNE CZŁOWIEKOWI MIASTO MOŻLIWOŚCI**

Tak sformułowana misja wyznacza zasadnicze kierunki w zagospodarowaniu przestrzennym miasta:

1. rozwój funkcji metropolitalnych i podjęcie działań na rzecz podniesienia znaczenia Poznania w kraju i Europie;
2. rozwój funkcji związanych z poprawą jakości życia w mieście, a także podjęcie działań na rzecz tej poprawy, zarówno w odniesieniu do mieszkańców, jak i inwestorów;
3. stworzenie możliwości rozwoju atrakcyjnego i aktywnego centrum miasta;

4. podjęcie działań zmierzających do przywrócenia funkcji śródmiejskich obszarom, które mimo centralnego położenia utraciły swe funkcje centrotwórcze;
5. promowanie nowych potencjalnych miejsc lokalizacji funkcji centrotwórczych, wykorzystujących walory projektowanego układu komunikacyjnego miasta;
6. promowanie pasm aktywizacji usługowo – produkcyjnej (w tym centrów technologiczno - logistycznych), które będą stanowić potencjalne tereny nowych miejsc pracy, głównie na terenach przyautostradowych, a także wzdłuż planowanej III ramy komunikacyjnej;
7. rozwój budownictwa mieszkaniowego - podjęcie działań zapobiegających zwiększaniu się migracji mieszkańców z miasta .

Cele zawarte w Miejskim Programie Rewitalizacji wpisują się w kierunki zagospodarowania przestrzennego Miasta Poznania.

3.6. MIEJSKA STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ

Miejska Strategia Polityki Społecznej została uchwalona przez Radę Miasta Poznania w dniu 18 listopada 2003 r.

Miejska polityka społeczna opiera się na 9 zasadach ogólnych. Należą do nich: zasada pomocniczości (subsydiarności), solidaryzmu, sprawiedliwości i równej dostępności, współodpowiedzialności podmiotów, aktywnego uczestnictwa obywateli i partnerstwa (partycypacji społecznej), uniwersalizmu i selektywności w wyborze celów i działań, promowania profilaktyki przed interwencją, ciągłości działania, jawności i przejrzystości działania podmiotów.

Do celów głównych miejskiej polityki społecznej należą:

- funkcjonalna społeczność-zaradni obywatele;
- poprawa warunków i jakości życia mieszkańców;
- wzmacnianie potencjału społeczności, jej instytucji i zasobów;
- wzmacnianie potencjału jednostek/grup;
- wyprzedzanie zdarzeń i/lub minimalizowanie możliwych do przewidzenia ich skutków;

- przeciwdziałanie dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu społecznemu;
- koordynacja zadań polityki społecznej i ich włączanie w politykę ogólną miejską;

W Miejskiej Strategii Polityki Społecznej określono również priorytet strategiczny, jakim są działania na rzecz dzieci i młodzieży oraz priorytety zadaniowe: ochronę standardu życia i poprawę funkcjonowania seniorów i osób niepełnosprawnych.

Uzupełnieniem wskazanych powyżej priorytetów powinno być podjęcie zadań w ramach programów adresowanych do osób i grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społecznej.

Wskazane w Miejskiej Strategii Polityki Społecznej cele ogólne i strategiczne znajdują swoje odzwierciedlenie w założeniach i działaniach rewitalizacyjnych zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji.

3.7. POLITYKA TRANSPORTOWA MIASTA POZNANIA

Dokument został przyjęty Uchwałą Nr XXIII/269/II/99 Rady Miasta Poznania z dnia 18.11.1999 r.

Polityka Transportowa Miasta Poznania podkreśla fundamentalną rolę transportu dla prawidłowego rozwoju i sprawnego funkcjonowania miasta.

Celem generalnym polityki transportowej miasta jest osiągnięcie zrównoważonego systemu transportowego pod kątem gospodarczym, przestrzennym, ekologicznym i społecznym.

W dokumencie wyznaczone zostały także cele szczegółowe o charakterze transportowym i częściowe o charakterze pozatransportowym, należą do nich m.in.:

- zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego, w szczególności jego transportu zbiorowego;
- przeciwdziałanie zjawiskom i skutkom rosnącego zatłoczenia motoryzacyjnego, dążenie do poprawy standardów podróży;
- zapewnienie możliwości dojazdu, w tym określanie warunków dostępności za pomocą samochodu osobowego;
- utrzymanie i rekonstrukcja infrastruktury transportowej;

- kształtowanie zachowań komunikacyjnych mieszkańców, oddziaływanie na wybór środka lokomocji, w tym zmniejszenie udziału samochodu osobowego w podróżach, zwiększenie napełnienia samochodu, promowanie komunikacji zbiorowej oraz ruchu niezmotoryzowanego: pieszego i rowerowego;
- poprawa dostępności do transeuropejskiej sieci transportowej (TEN);
- zwiększenie efektywności zarządzania systemem transportowym z racjonalizacją kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych;
- łagodzenie nierównomierności obsługi transportowej poszczególnych obszarów miasta;
- zapewnienie dostępności do systemu transportowego osobom niepełnosprawnym;
- pobudzenie aktywności podmiotów gospodarczych działających w sferze transportu zbiorowego;
- zapewnienie dostępności celów podróży-umożliwienie partycypowania w różnych formach aktywności, wyrównanie szans w działaniu na rynku pracy i nauki.
- rozszerzenie zasięgu oddziaływania rynku miejskiego;
- usprawnienie pracy służb komunalnych;
- stymulowanie rozwoju gospodarczego i przestrzennego miasta;
- stymulowanie rozwoju turystyki;
- ochrona wartości naturalnych i kulturowych
- współtworzenie ładu przestrzennego, oszczędność terenów miejskich;
- redukcja oddziaływań hałasu, emisji spalin, niedogodności funkcjonalnych z tytułu zatłoczenia, efektu bariery i rozcięcia więzi społecznych;
- poprawa bezpieczeństwa ruchu w celu ochrony zdrowia i życia mieszkańców;
- stworzenie warunków dla partycypacji społecznej w kształtowaniu polityki komunikacyjnej i rozwiązań systemu transportowego;
- wzmacnianie znaczenia miasta w skali krajowej, regionalnej, a także międzynarodowej.

Wskazane w dokumencie cele główne i szczegółowe wpisują się w założenia działań rewitalizacyjnych zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla miasta Poznania.

3.8. ZRÓWNOWAŻONY PLAN ROZWOJU TRANSPORTU PUBLICZNEGO NA LATA 2007-2015 (POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY)

Dokument przyjęty został Uchwałą NR CVI/1266/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 24 października 2006 roku. Celem planu jest aktualizacja priorytetów realizacji założeń polityki transportowej miasta jako centrum regionu w skali odniesienia do całej aglomeracji poznańskiej i w powiązaniu z aktualnymi możliwościami zamknięcia planu finansowego.

Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego na lata 2007-2015 (Poznański Obszar Metropolitalny), oparty jest na działaniach określonych w „Polityce Transportowej m. Poznania”, przyjętej Uchwałą Nr XXIII/269/III/99 Rady Miasta Poznania z dnia 18 listopada 1999r., oraz uwzględnia uwarunkowania planistyczne określone w opracowanym w 2006 r. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania.

Cele zawarte w Zrównoważonym Planie Rozwoju Transportu Publicznego na lata 2007-2015 są spójne z zawartymi w Polityce Transportowej m. Poznania i wyraźnie określają działania zmierzające do urzeczywistnienia, jako fundamentu racjonalnego rozwoju transportu w Poznaniu, opcji zrównoważonej tj. polegającej na utrzymaniu w równowadze czynnika ekonomicznego, przestrzennego i ekologicznego z oczekiwaniami społecznymi, dotyczącymi dostępności komunikacyjnej i możliwości wyboru środka przewozowego oraz łagodzenia wewnętrznych konfliktów oraz ochrony interesów słabszego uczestnika ruchu.

Ponieważ dokument ten wynika bezpośrednio z Polityki Transportowej Miasta Poznania, jego założenia znajdują odzwierciedlenie w założeniach rewitalizacyjnych ujętych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla miasta Poznania.

3.9. PROGRAM ROWEROWY MIASTA POZNANIA NA LATA 2007-2015

Został przyjęty Uchwałą nr XXX/296/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 15 stycznia 2008 roku.

Stanowi on wypełnienie zobowiązań wynikających z Uchwały Nr XXIII/269/III/99 Rady Miasta Poznania z dnia 18 listopada 1999 r. w sprawie przyjęcia i wdrażania polityki transportowej Poznania.

Zasadniczym postulatem programu jest stworzenie warunków dla bezpiecznego ruchu rowerowego w mieście. Ze względu na ekologiczny charakter tej formy transportu, jej udział w podróżach nie pieszych powinien być w mieście szczególnie rozwijany ze względu na zalety dla środowiska i możliwość znacznej poprawy warunków mobilności mieszkańców.

Realizacja wskazanego wyżej postulatu przyczyni się do:

- Zapewnienia systemowi transportowemu zrównoważonego rozwoju.
- Oszczędności kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych.
- Oszczędności terenów miejskich.
- Redukcji zagrożeń motoryzacyjnych: w postaci hałasu i emisji spalin.
- Kształtowania proekologicznych zachowań komunikacyjnych mieszkańców.
- Umożliwienia rozwoju alternatywnych do samochodu form transportu.
- Poprawy mobilności mieszkańców
- Poprawy zdrowotności społeczeństwa.
- Poprawy wizerunku Miasta i zwiększenia liczby turystów.

Wszystkie wskazane w programie cele przyczynią się do realizacji działań zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla miasta Poznania.

3.10. POLITYKA PARKINGOWA MIASTA POZNANIA

Dokument został przyjęty Uchwałą nr XXXVIII/409/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 10 czerwca 2008 roku, wyznacza on cele w zakresie polityki parkingowej miasta. Należą do nich:

1. Propagowanie zachowań komunikacyjnych mieszkańców, zmierzających do przeciwdziałania zjawiskom i skutkom rosnącego zatłoczenia motoryzacyjnego w zakresie:
 - oddziaływania na wybór środka lokomocji, nakłanianie do rezygnacji z samochodu osobowego i do korzystania z komunikacji publicznej;
 - zwiększenia liczby osób podróżujących jednym samochodem osobowym,

- promowania komunikacji zbiorowej oraz ruchu niezmotoryzowanego: pieszego, rowerowego,
- dążenia do poprawy standardów podróży (obniżenie czasu i poprawa warunków podróży, w tym płynności przepływu ruchu),
- zapewnienia dostępności (również dla osób niepełnosprawnych) stacji i przystanków kolejowych, dworców autobusowych, ew. przystani wodnych oraz parkingów strategicznych, głównie przesiadkowych;

Miejski Program Rewitalizacji jako zespół kompleksowych działań dotyczących także sfery przestrzennej jest spójny z wieloma celami zawartymi w Polityce Parkingowej Miasta Poznania.

3.11. PROGRAM DROGOWY MIASTA POZNANIA NA LATA 2008-2015

Został przyjęty Uchwałą nr XLII/502/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 16 września 2008 roku. Głównym zadaniem Programu jest stworzenie scenariusza rozwoju sieci drogowo - ulicznej miasta Poznania.

Do głównych celów polityki transportowej miasta w odniesieniu do dróg należą:

- poprawa warunków życia mieszkańców i bezpieczeństwa publicznego;
- polepszenie funkcjonowania, unowocześnienie i rozwój organizmu miejskiego;
- kreowanie zrównoważonej i nowoczesnej gospodarki Miasta otwartego na inwestorów, partnerów gospodarczych i turystów;
- stymulowanie rozwoju Poznania jako ośrodka o znaczeniu międzynarodowym poprzez integrowanie potencjałów: naukowego, gospodarczego i kulturalnego;
- wzmocnienie pozycji Poznania jako usługowego centrum o randze ponadregionalnej.

Generalnym celem polityki transportowej Poznania jest równowaga w zakresie gospodarczym, przestrzennym, ekologicznym i społecznym.

Celem głównym jest stworzenie optymalnego systemu transportowego w skali całej **aglomeracji poznańskiej**.

W dokumencie wskazane zostały także szczegółowe cele związane z rozwojem infrastruktury drogowej. Są to m.in.:

- zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego, w szczególności transportu zbiorowego;
- przeciwdziałanie zjawiskom i skutkom rosnącego zatłoczenia motoryzacyjnego, dążenie do poprawy standardów podróży (obniżenie czasu i poprawa warunków podróży, łącznie z płynnością przepływu ruchu);
- uwolnienie obszarów zabudowy mieszkaniowej od ruchu tranzytowego, zwłaszcza ruchu ciężkiego oraz od przewozu ładunków niebezpiecznych;
- zapewnienie dostępności terenów rozwojowych oraz warunków dla obsługi komunikacją zbiorową;
- zapewnienie dostępności stacji i przystanków kolejowych, dworców autobusowych, terminali towarowych, ew. przystani wodnych oraz parkingów strategicznych, głównie przesiadkowych;
- poprawa bezpieczeństwa ruchu;
- stworzenie warunków dla uspokojenia ruchu w śródmieściu oraz w innych obszarach wzmożonego ruchu;

Miejski Program Rewitalizacji jest spójny z licznymi ustaleniami i kierunkami rozwoju sieci drogowej wyznaczonymi w Programie Drogowym Miasta Poznania.

3.12. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA POZNANIA NA LATA 2009-2012

Dokument został przyjęty 12 maja 2009 r. Uchwałą Rady Miasta Poznania Nr LIV/729/V/2009.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta Poznania znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w Programie Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania, w którym to wskazano na konieczność kreowania zrównoważonego rozwoju miasta poprzez wykorzystanie zasobów lokalnych, stymulowanie przedsiębiorczości oraz podnoszenie atrakcyjności miasta. Propozycje celów oraz priorytetów środowiskowych zawarte w Programie Ochrony Środowiska stanowią kontynuację i rozwinięcie dotychczasowych działań realizowanych w mieście, odnoszą się one do różnych dziedzin życia miasta i zakresem tematycznym wykraczają poza potocznie rozumianą „ochronę środowiska”. Cele i priorytety

działań przedstawione zostały w Programie Ochrony Środowiska w aspekcie systemowym.

Działania o charakterze systemowym:

- zmniejszenie negatywnego wpływu transportu na środowisko dzięki modernizacji i integracji systemu transportowego,
- optymalne wykorzystanie przestrzeni przyrodniczej jako miejsca rekreacji i wypoczynku w zakresie zgodnym z pojemnością środowiska,
- tworzenie zieleni urządzonej dla odciążenia naturalnie ukształtowanych obszarów zieleni i równoczesnego udostępnienia mieszkańcom przyjaznego otoczenia zielenią w mieście,
- zapewnienie wysokich standardów życia mieszkańców Poznania przy zachowaniu istniejących walorów przyrodniczych i kulturowych oraz ładu przestrzennego,
- minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko miasta Poznania,
- utrzymanie na obrzeżach miasta modelu rolnictwa przyjaznego środowisku oraz zachowanie mozaiki półnaturalnych i kulturowych krajobrazów rolniczych,
- wykształcenie u mieszkańców miasta poczucia odpowiedzialności za stan środowiska oraz nawyków kultury ekologicznej,
- poprawa stanu środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego,
- poprawa jakości wód powierzchniowych i zapewnienie odtwarzalności zasobów wód podziemnych,
- zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zgodzie z wymogami zagospodarowania przestrzennego i ochrony przyrody,
- osiągnięcie i utrzymanie najwyższej jakości powietrza (klasa A) oraz lokalne wyeliminowanie negatywnego oddziaływania na środowisko,
- kontynuacja działań mających na celu zmniejszenie uciążliwości akustycznych występujących na obszarze miasta do poziomu akceptowalnego pod względem prawnym i społecznym,
- skuteczna ochrona przed polami elektromagnetycznymi,
- zmniejszenie zagrożenia mieszkańców miasta wywołanego awariami przemysłowymi, transportem materiałów niebezpiecznych oraz emisją substancji niebezpiecznych,

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- pogodzenie rozwoju miasta z ochroną powierzchni biologicznie czynnych, zachowanie kopalin jako rezerwy strategicznej oraz wyeliminowanie problemu gruntów zdewastowanych,
- utrzymanie i wzbogacenie zasobów różnorodności biologicznej oraz optymalne funkcjonowanie systemu obszarów (obiektów) chronionych,

Program Ochrony Środowiska obejmuje swoim zakresem większość dziedzin życia miasta, zawarte w nim kierunki i priorytety działań znajdują swoje odzwierciedlenie w założeniach Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania.

3.13. STRATEGIA ROZWOJU RYNKU TURYSTYCZNEGO W POZNANIU

Dokument przyjęty Uchwałą NR XL/474/III/2000 Rady Miasta Poznania z dnia 11 lipca 2000 roku. Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu opracowana w 2000 r. przez zespół pod redakcją prof. Stefana Bosiackiego jest ważnym dokumentem, stanowiącym podstawę i bezpośrednio powiązany ze Strategią Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu” do 2013 r., jest: Opracowanie zawiera szczegółową diagnozę sytuacji Poznania na krajowym i międzynarodowym rynku turystycznym. Określonych zostało sześć rynkowych segmentów docelowych:

- segment turystyki biznesowej,
- segment turystyki kongresowo-konferencyjnej,
- segment turystyki tranzytowej,
- segment turystyki wypoczynkowej,
- segment turystyki kulturowej,
- segment turystyki aktywnej,

Najważniejszy z punktu widzenia Miejskiego Programu Rewitalizacji oraz wspomnianego wcześniej Programu „Trakt Królewsko - Cesarski w Poznaniu” jest segment turystyki kulturowej.

Miejski Program Rewitalizacji przewiduje działania służące rozwojowi segmentu turystyki kulturowej i tym samym realizuje cele Strategii Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu.

3.14. MIEJSKI PROGRAM ZAPOBIEGANIA PRZESTĘPCZOŚCI ORAZ OCHRONY BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI I PORZĄDKU PUBLICZNEGO

Został przyjęty Uchwała nr XXXVII/316/IV/2004 Rady Miasta Poznania z dnia 3 lutego 2004 r.

W programie wskazane zostały cele główne oraz działania przyczyniające się do ich realizacji. Należą do nich:

- ograniczenie stopnia przestępczości,
- zmniejszenie poczucia zagrożenia,
- poprawa ochrony bezpieczeństwa mieszkańców.

Realizacja celów ma miejsce poprzez podejmowanych następujących działań:

- rozpoznanie i stałe monitorowanie zagrożeń (na wszystkich poziomach struktury organizacyjnej),
- działania doraźne: zawodowe prowadzone przez wykwalifikowane i posiadające uprawnienia służby,
- działania doraźne obywatelskie: wskazywanie i informowanie o zagrożeniach przez zorganizowanych mieszkańców,
- działania długofalowe zawodowe: programowe przedsięwzięcia wymagające przygotowania zawodowego (służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo i porządek publiczny, specjaliści z różnych zakresów),
- działania długofalowe obywatelskie: programowe przedsięwzięcia nie wymagające przygotowania zawodowego (wspólnoty parafialne, spółdzielnie mieszkaniowe, przedstawiciele Rad Osiedli, grona pedagogicznego i Rad Rodziców),
- monitorowanie i aktualizacja programu,
- analiza stanu prawnego i sygnalizowanie koniecznych jego zmian, modyfikacji.

W ramach programu wyznaczonych zostało sześć działów tematycznych:

1. Dział represyjny:

Cele:

- skuteczne zwalczanie przestępczości zorganizowanej (w tym: kradzieże samochodów, handel narkotykami) – jej osłabianie i rozpraszanie,
- skuteczne ściganie sprawców ciężkich i brutalnych przestępstw (rozboje, pobicia, wymuszenia),
- zwalczanie przestępczości pospolitej, najbardziej dolegliwej dla mieszkańców (kradzieże: kieszonkowe, mienia, włamania, wandalizm),
- zwiększenie ujawnialności i wykrywalności w zakresie przestępczości nieletnich.

2. Dział prewencyjny

Cele:

- przeciwdziałanie przestępczości,
- likwidacja skutków zagrożeń.

3. Dział porządkowy

Cele:

- ochrona spokoju i porządku publicznego na terenie miasta.

4. Dział komunikacyjny

Cele:

- poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

5. Dział zagrożeń nadzwyczajnych

Cele:

- ochrona mieszkańców przed zagrożeniami nadzwyczajnymi.

6. Dział informacyjny

Cele:

- uzyskanie akceptacji, poparcia i zaangażowania mieszkańców dla działań objętych programem.

Realizacja celów Programu ściśle wiąże się z działaniami przewidzianymi w Miejskim Programie Rewitalizacji a stopień bezpieczeństwa stanowi jedno z pięciu podstawowych kryteriów kwalifikowania obszarów kryzysowych – wymagających rewitalizacji.

3.15. KARTA WSPÓŁPRACY MIASTA POZNANIA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.

Dokument przyjęto Uchwałą nr CIII/1201/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 26 września 2006 r.

Karta jest elementem długofalowej Strategii Rozwoju Miasta, realizującej lokalną politykę wspierania aktywności pożytku publicznego.

Celem głównym Karty jest budowanie partnerstwa pomiędzy samorządem Miasta Poznania i organizacjami pozarządowymi, służącego diagnozowaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców miasta Poznania, kreowaniu polityki społecznej oraz wzmacnianiu aktywności społeczności lokalnej.

Cele szczegółowe Karty to:

- 1) promowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez wspieranie aktywności społeczności lokalnych;
- 2) poprawa jakości usług publicznych;
- 3) objęcie szerszych grup potrzebujących usługami społecznymi, dzięki zaangażowaniu środków pozabudżetowych;
- 4) zmniejszenie kosztów ponoszonych przez budżet miasta na wykonywanie usług publicznych przy utrzymaniu standardów świadczonych usług;
- 5) wspieranie rozwoju inicjatyw obywatelskich i stymulowanie ich dzięki udziałowi środków budżetu miasta w rozwoju rynku usług społecznych, finansowanego przez organizacje społeczne, fundusze charytatywne i prywatne;
- 6) zapewnienie efektywnego wykonywania zadań publicznych Miasta, wynikających z przepisów prawa, przez włączenie do ich realizacji organizacji pozarządowych.

Przedmiotem współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi jest również wspólne określanie ważnych dla mieszkańców potrzeb społecznych oraz tworzenie systemowych rozwiązań ważnych problemów społecznych.

Przedmiotem współpracy Miasta jest ponadto konsultowanie z właściwymi organizacjami pozarządowymi projektów prawa lokalnego.

Wskazane powyżej cele Karty Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi są ściśle powiązane z założeniami Miejskiego Programu Rewitalizacji.

3.16. PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM MIASTA POZNANIA NA LATA 2009-2013.

Program został przyjęty Uchwałą nr L/670/V/2009 Rady Miasta Poznania z dnia 3 marca 2009 r.

Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Poznania na lata 2009 – 2013 określa warunki do zaspakajania potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych poprzez zapewnienie lokali socjalnych, lokali mieszkalnych oraz lokali zamiennych.

W dokumencie wskazane zostały ogólne cele programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Poznania na lata 2009-2013. Należą do nich:

- 1) zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych mieszkańców Miasta Poznania o niskich dochodach ,
- 2) poprawienie jakości życia mieszkańców zasobu komunalnego,
- 3) poprawa stanu technicznego lokali i budynków wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Poznania.

Realizacja wskazanych celów nastąpi poprzez:

- 1) renowację kamienic miejskich,
- 2) termomodernizację zasobu komunalnego,
- 3) budownictwo komunalne,
- 4) likwidację barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
- 5) likwidację zasobu substandardowego.

Działania wskazane w Programie odnoszą się bezpośrednio do celów zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji i realizują główne jego założenia.

3.17. STRATEGIA ROZWOJU PRODUKTU TURYSTYCZNEGO TRAKT KRÓLEWSKO-CESARSKI W POZNANIU.

Dokument został przyjęty Uchwałą nr LXXXVII/988/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 7 lutego 2006 roku.

W 2005 roku Miasto Poznań wraz z grupą Partnerów (instytucji kultury i nauki) przystąpiło do realizacji projektu pt. Opracowanie Strategii Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko–Cesarski w Poznaniu” wraz z katalogiem projektów operacyjnych do 2013r. Ww. projekt jest I etapem Programu „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu”, ujętego w „Planie Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005–2010”. W ten sposób Poznań jako drugie miasto w Polsce rozpoczął realizację założeń Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004–2013”.

Opracowanie Strategii nastąpiło na podstawie porozumienia Prezydenta Miasta Poznania, Ministra Kultury oraz Marszałka Województwa Wielkopolskiego, przy wspólnym wysiłku merytorycznym i finansowym Partnerów Projektu oraz Miasta Poznania.

Strategia zawiera ocenę stanu aktualnego potencjału Poznania w zakresie turystyki kulturowej oraz określa cele i kierunki rozwoju tej sfery życia gospodarczego miasta, konkretyzuje obszary produktowe i linie tematyczne oraz określa programy i przedsięwzięcia realizacyjne. Strategia wpływa na możliwości rozwoju Poznania i województwa wielkopolskiego w dziedzinie turystyki kulturowej, jest jedną z ważnych inicjatyw na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu i integracji działań instytucji kultury i nauki (Partnerów Programu) oraz jednostek samorządowych na tym obszarze.

Podjęcie działań w oparciu o Strategię wpłynie na umocnienie tożsamości narodowej i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, zwiększenie uczestnictwa mieszkańców i turystów w odbiorze kultury oraz zwiększenie atrakcyjności Poznania i Wielkopolski na krajowym i europejskim rynku turystyki kulturowej.

- Spośród celów programu najważniejszymi są:
 - umocnienie tożsamości narodowej i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń,

- zwiększenie atrakcyjności Poznania i Wielkopolski na krajowym i europejskim rynku turystyki kulturowej.

Zakres Programu obejmuje:

- wykreowanie i wdrożenie koncepcji Narodowego Produktu Turystycznego Poznania,
- rewitalizację zasobów i obiektów dziedzictwa kulturowego znajdujących się na obszarze "Traktu Królewsko - Cesarskiego",
- koordynację imprez kulturalnych i współdziałanie instytucji kultury i nauki,
- wprowadzenie systemu zintegrowanej promocji i sprzedaży Narodowego Produktu Turystycznego Poznania.

Miejski Program Rewitalizacji wiąże się integralnie z Programem „Trakt Królewsko – Cesarski” i ma istotne znaczenie dla możliwości realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w odniesieniu do obiektów dziedzictwa narodowego.

3.18. PLAN GOSPODARKI ODPADAMI DLA MIASTA POZNANIA

Dokument przyjęty Uchwałą Nr XIX/170/V/2007 Rady Miasta Poznania z dnia 17 lipca 2007 r.

Program wskazuje priorytetowe znaczenie ochrony środowiska przed odpadami, ponieważ odpady stanowią źródło zanieczyszczeń wszystkich elementów środowiska.

Plan wskazuje następujące cele ogólne w zakresie gospodarki odpadami:

- 1) Określenie roli miasta w gospodarce odpadami.
- 2) Stworzenie systemu gospodarki odpadami jako zintegrowanego podejścia do gospodarki odpadami.
- 3) Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.
- 4) Zmniejszanie ilości wytwarzanych odpadów.
- 5) Modyfikacja istniejącego prawa w celu stworzenia odpowiednich mechanizmów gospodarki odpadami.

Wskazane przez Plan cele, a w szczególności cele uznane za priorytetowe, stały się podstawą wyłonienia działań, które powinny być podejmowane w ramach

gospodarki odpadami. Niezwykle istotna z punktu widzenia planowanych działań rewitalizacyjnych jest realizacja następujących celów:

1. w sektorze komunalnym:

- podnoszenie świadomości mieszkańców, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów.
- redukcja w odpadach kierowanych na składowiska zawartości składników ulegających biodegradacji.
- podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

2. w sektorze gospodarowania osadami ściekowymi:

- odzysk i unieszkodliwianie osadów ściekowych w zależności od uwarunkowań lokalnych (termiczna przeróbka, kompostowanie, wykorzystanie w celach nawozowych i w rekultywacji, deponowanie osadów na składowiskach).

3. w gospodarce odpadami sektora gospodarczego:

- stymulowanie podmiotów gospodarczych wytwarzających odpady przemysłowe do zintensyfikowania działań zmierzających do maksymalizacji odzysku i recyklingu odpadów.
- powstawanie nowoczesnych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wskazane w Programie cele i kierunki działań wpisują się w założenia działań rewitalizacyjnych określonych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla miasta Poznania.

3.19. RAPORT O STANIE ZABYTEKÓW I ZAŁOŻEŃ PROGRAMU OCHRONY ZABYTEKÓW NA TERENIE MIASTA POZNANIA

Dokument został przyjęty Uchwałą Nr XV/119/V/2007 Rady Miasta Poznania z dnia 22 maja 2007 r. Raport został opracowany z uwagi na potrzebę zapewnienia przez Miasto Poznań właściwej i skutecznej ochrony konserwatorskiej zabytków, będących świadectwem historii miasta. Trwałym śladem historii, a zarazem świadectwem minionych epok, są przede wszystkim

zachowane obiekty zabytkowe, różnego typu, formy, przeznaczenia, stylu i chronologii.

W Raporcie dokonano oceny stanu zachowania zabytków oraz przedstawiono ważniejsze prace konserwatorskie zrealizowane w latach 2002-2006. Analiza dotyczyła:

1. Zabytków ruchomych, w tym: zespołów urbanistycznych, architektury sakralnej, architektury rezydencjonalnej, parków i ogrodów, architektury obronnej, architektury wojskowej, architektury przemysłowej, budynków użyteczności publicznej, zabudowy mieszkalnej, parków, cmentarzy
2. Zabytków nieruchomych.

Miejski Program Rewitalizacji w zasadniczy sposób odnosi się założeń programu ochrony zabytków na terenie miasta Poznania i wskazuje na potrzebę działań służących rozwojowi walorów historyczno – kulturowych na terenie miasta.

4. ZAŁOŻENIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA

4.1. WSTĘPNE ZASADY PROGRAMOWANIA I FINANSOWANIA

Biorąc pod uwagę konieczność traktowania rewitalizacji jako elementu polityki rozwoju miasta, oraz tworzenia programu rewitalizacji zgodnie z odpowiednimi dokumentami, przyjęto następujące zasady programowania i finansowania rewitalizacji na obszarze Poznania:

Miejski Program Rewitalizacji dla miasta Poznania jest programem wieloletnim, kroczącym, okresowo uzupełnianym i aktualizowanym w zakresie uwarunkowań i zadań przewidywanych na kolejne lata kalendarzowe.

Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest partnerstwo i współdziałanie samorządu terytorialnego, społeczności lokalnej oraz innych partnerów (m.in. organizacji społecznych, gospodarczych i pozarządowych) zaangażowanych w działania rewitalizacyjne na danym obszarze. Program rewitalizacji nie może powstać bez takiej współpracy.

W procesie realizacji zadań rewitalizacyjnych przewiduje się wykorzystanie trzech rodzajów środków finansowych:

- prywatnych – pozyskiwanych z kapitału prywatnego zarówno krajowego jak i zagranicznego, poprzez tworzenie odpowiedniego klimatu do inwestowania w sposób zgodny z założeniami projektu rewitalizacji.
- publicznych, zewnętrznych – pozyskiwanych z budżetu państwa i funduszy europejskich w formie dotacji;
- publicznych, własnych - pozyskiwanych przez projektodawców sfery publicznej, w tym m.in. władze miasta, np. z dochodów lub w formie pożyczek, kredytów, obligacji itp.;

Horyzont planowania *Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Obszarów Poprzemysłowych i Powojkowych Miasta Poznania* obejmuje lata 2007 – 2013. Zakłada się jednak, że z racji stojących przed programem zadań, horyzont

planowania będzie znacznie dłuższy. Doświadczenia europejskie wskazują na to, że programy rewitalizacji trwają od 15 do 20 lat.

4.2 KRYTERIA I ZASADY WYBORU OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA DO OBJĘCIA MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Wobec konieczności wyważenia złożonych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych, oraz potrzeby zintegrowania zadań rewitalizacji z zadaniami rozwojowymi miasta, w celu określenia obszarów objętych *Miejskim Programem Rewitalizacji dla Obszarów Poprzemysłowych i Powojkowych Miasta Poznania* wzięto pod uwagę następujące kryteria wyboru:

- wyniki konsultacji społecznych w postaci: wniosków złożonych przez osoby fizyczne i prawne, o objęcie terenów poprzemysłowych lub powojkowych Miejskim Programem Rewitalizacji oraz terenowych konsultacji społecznych poświęconych wyborowi obszarów do rewitalizacji (przeprowadzonych podczas sporządzania wcześniejszych edycji MPR);
- wyniki analizy stanów kryzysowych, deficytów występujących na obszarze miasta;
- priorytety wynikające ze strategii i planu rozwoju miasta;
- wyniki inwentaryzacji obszarów poprzemysłowych i powojkowych na terenach jednoczesnego występowania koncentracji stanów kryzysowych i priorytetów rozwojowych miasta Poznania.

4.2.1 Ogólna sytuacja miasta

Ogólna sytuacja miasta wskazuje na duży potencjał rozwojowy. Jego korzystne położenie w europejskim systemie połączeń transportowych, stanowi poważny atut, ale nie jest wystarczającym motorem dla jego rozwoju jako jednej z polskich metropolii o powiązaniach europejskich. Rozwój miasta, związany jest z realizacją wielu poważnych projektów rozwojowych, wymagających działań politycznych i administracyjnych oraz znacznych nakładów finansowych.

Jednym z istotniejszych warunków wspierania rozwoju metropolitalnego miasta jest rozwój lokalny Miasta Poznania, któremu służyć ma program rewitalizacji.

Podmioty gospodarki wpływające na dynamiczny rozwój metropolitalny związane m.in. z wprowadzaniem nowych technologii, wysokim szczeblem zarządzania i wymagającym konsumentem, skłonne są wybierać lokalizacje w odpowiednio wysokiej jakości przestrzeni. Większość miast realizuje szerokie programy rozwoju lokalnego i potencjałów endogenicznych, aby uzyskać szansę na pozyskanie nowych, egzogenicznych potencjałów rozwojowych. Perspektywie rozwojowej poszczególnych miast europejskich zawsze towarzyszy niepewność, pewne jest jednak, że działaniem bardzo szkodliwym byłoby zaniechanie przemysłanej i dobrze prowadzonej polityki rozwoju lokalnego.

W ten sposób Miejski Program Rewitalizacji wnosi istotny wkład również dla zapewnienia Miastu Poznaniowi szans na powstawanie i rozwój tych potencjałów endogenicznych, które w istotny sposób wspierać będą rozwój Poznania jako metropolii.

4.2.2 Ocena sytuacji społeczno – ekonomicznej

Ocena sytuacji społeczno – ekonomicznej miasta nie jest łatwa – jest, bowiem zależna od tego, czy miarą jej będą ambicje rozwojowe w kierunku budowania jego metropolitalnej przyszłości, czy też traktowania go wyłącznie, jako wyrazu dobrze się rozwijającej gospodarki lokalnej.

O warunkach dla rozwoju metropolitalnego miasta, wspomniano już wyżej. Realizacja tak ukierunkowanego rozwoju miasta jest w znacznym stopniu zależna od wielu czynników, na które obszar zarządzania lokalnego ma jedynie ograniczony wpływ. Nie mniej jednak – jak już powiedziano – pozytywny rozwój lokalnej gospodarki i życia społecznego ma niebagatelny wpływ na szanse, wpływające z pozyskiwania nowoczesnych potencjałów egzogenicznych.

Gospodarka Poznania, której sytuacja, włącznie z niską stopą bezrobocia oceniana jest w przeważającym stopniu pozytywnie, stanowi formę dobrze się rozwijającej gospodarki lokalnej. Jej podstawę stanowi produkcja przemysłowa typu fordystycznego oraz handel i usługi o znaczeniu lokalnym, częściowo regionalnym.

Rozwój produkcji przemysłowej po roku 1990 przypisać należy przede wszystkim dwom istotnym czynnikom – tradycji przemysłowej i tradycyjnym walorom społecznym, takim jak ambicje zachowania dobrego statusu społeczno – ekonomicznego i aktywność w zakresie kreowania małej i średniej przedsiębiorczości. Z tej też racji, ww. podmioty przeważają w Poznaniu. Istnieje tu stosunkowo dobra równowaga między dochodami a rynkiem lokalnym. Istniejący poziom życia zapewnia funkcjonowanie obszaru przeciętnej i średniej jakości konsumpcji i rozwój budownictwa. Obszar usług związanych z doradztwem dla firm, również skierowany jest na liczne małe i średnie podmioty. Nie małe znaczenie ma też zatrudnienie w instytucjach państwowych – administracji i uczelniach wyższych.

Jak długo istnieć będzie w gospodarce Poznania obecny stan względnej równowagi, tak długo będzie można liczyć się z stosunkowo niską stopą bezrobocia. Sytuacja ta jest jednak związana w istotny sposób z perspektywą demograficzną miasta. Miasto Poznań liczy niespełna 600.000 mieszkańców, czyli na poziomie granicznym miast, którym przypisuje się szanse rozwoju w kategoriach metropolii. W wyniku spadku liczby mieszkańców, spadać może siła nabywcza i zapotrzebowanie na handel i usługi. Proces ten może dotknąć również publiczny rynek pracy – administrację i szkolnictwo wyższe. Połączony ze spadkiem jakości zagospodarowania obszarów śródmieścia, wzmagać będzie negatywne procesy w zakresie struktury społecznej. Wiadomo, że wzrost demograficzny, a co najmniej stabilizacja liczby mieszkańców, nie może być dzisiaj osiągnięty przyrostem naturalnym, ale praktycznie wyłącznie imigracją. Dla jej zagwarantowania konieczne jest długofalowe zabezpieczenie walorów rynku pracy, jak i jakości życia w mieście – w tym pozytywnego rozwoju jakościowego centrów miasta. Innym istotnym postulatem jest szczególna uwaga, jaką poświęcić winien Miejski Program Rewitalizacji procesom koncentracji negatywnych problemów społeczno – ekonomicznych, szczególnie na obszarze śródmieścia.

Powyższe aspekty sytuacji społeczno – gospodarczej Poznania, winny skłaniać do koncentrowania wysiłków w ramach polityki rozwoju, na poprawę struktury i jakości miasta, w tym szczególnie jego obszarów śródmiejskich. W celu pozyskiwania nowoczesnych potencjałów gospodarczych, rozwój tych obszarów

winien **uwzględniać restrukturyzację licznych śródmiejskich obszarów przemysłowych, powojkowych i pokolejowych**. Stanowią one główne cele współczesnych projektów rozwojowych, dla realizacji, których konieczne jest pozyskiwanie inwestorów prywatnych. Dla tego celu konieczne jest zdynamizowanie polityki przestrzenno – rozwojowej miasta i jej ukierunkowanie na aktywne działania w zakresie zarządzania jego rozwojem.

4.2.3 Potencjały i zagrożenia rozwoju miasta

Wśród czynników określających potencjały i zagrożenia dla rozwoju miasta na czołowe miejsce wysuwa się jego struktura, stanowiąca wynik przemysłanego, chociaż zróżnicowanego chronologicznie planowania. Miasto Poznań, stanowiąc w swej podstawowej strukturze przykład prawidłowo się rozwijającego obszaru miejskiego, o wysokich wartościach historyczno – kulturowych, z wyraźnie wykształconym śródmieściem i zróżnicowanymi strefami zabudowy pośredniej i peryferyjnej, posiada jednocześnie planowo zorganizowany system ekologiczny w formie osi doliny Warty, „klinów zieleni” i szeregu dobrze wykształconych obszarów zielonych.

Zagrożeniem dla tej struktury jest proces intensywnej urbanizacji terenów peryferyjnych, jak i naruszanie przezeń równowagi struktury zabudowy i systemów ekologicznych. Proces ten wpływa równocześnie destrukcyjnie na obszary śródmiejskie, powodując zjawisko postępującej degradacji i dekapitalizacji przestrzeni oraz substancji budowlanej, jak i negatywny proces opuszczania tych terenów przez mieszkańców. Zjawiska te, koncentrując się właśnie na obszarze Śródmieścia, zagrażają rozwojowi tego kluczowego obszaru Miasta Poznania. Z procesem tym związane są negatywne zjawiska społeczno – ekonomiczne, jak i zagrożenie dla istniejących tam i dobrze rozwiniętych funkcji administracyjnych, mieszkaniowych, kulturalnych, naukowych i handlowo – usługowych. Istotny deficyt obszaru śródmiejskiego stanowi również jego sytuacja ekologiczna, w tym nadmierne obciążenie emisjami CO₂, wywołanymi natężeniem ruchu i starymi systemami ogrzewczymi oraz brak kanalizacji rozdzielczej.

W szczególny sposób negatywnie odbiły się na śródmieściu działania urbanistyczne lat 70-tych, doprowadzając do dezintegracji Centrum miasta oraz

pustoszenia obszarów Ostrowa Tumskiego, Śródk, Chwaliszewa i pasów nadbrzeżnych Starego Miasta, ciągnących się wzdłuż koryta Warty. Na przekształcenia i pełny powrót do struktury funkcjonalnej śródmieścia czekają takie obiekty poprzemysłowe i powojkowe jak: tzw. Stara Rzeźnia, część Starej Gazowni i elementy XIX-wiecznych fortyfikacji po pruskich. Są też takie, których przekształcenie zostało już dokonane lub rozpoczęte. Należą do nich: galeria Stary Browar, osiedla mieszkaniowe: Park City przy ul. Ułańskiej i osiedle przy ul. Szyperskiej. W trakcie przekształceń znajdują się: Miejska Komenda Policji przy ul. Szylinga oraz obiekt Wydziału Prawa UAM przy al. Niepodległości.

4.2.4 Konsultacje społeczne

Istotne znaczenie dla realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji mają konsultacje społeczne. Rozwój lokalny miasta, realizowany w oparciu o zintegrowane planowanie i realizację Miejskiego Programu Rewitalizacji, wymaga intensywnych procesów partycypacyjnych. Winny one obejmować zarówno działania i decyzje dotyczące problematyki planowania przestrzennego, jak i problemów społeczno – ekonomicznych.

W realizowanym, przez Miasto Poznań, procesie rewitalizacji zastosowano trzy etapy partycypacji społecznej:

- pierwszy - polegał na przeprowadzeniu terenowych konsultacji społecznych poświęconych wyborowi obszarów do rewitalizacji w skali całego miasta;
- w ramach drugiego - zinwentaryzowano problemy występujące na obszarach koncentracji stanów kryzysowych tj. na terenie śródmieścia;
- trzeci – realizowany jest w trybie ciągłym poprzez dyskusje i uzgodnienia z przedstawicielami lokalnych społeczności oraz poprzez zbieranie wniosków osób fizycznych i prawnych, o objęcie terenów Miejskim Programem Rewitalizacji.

W pierwszym etapie, w 2005 r. w siedmiu zróżnicowanych przestrzennie, społecznie i kulturowo punktach miasta przeprowadzono terenowe konsultacje społeczne. Ankieterzy, przeszkoleni do prowadzenia konsultacji przeprowadzili wśród mieszkańców Poznania ankietę w sprawie rewitalizacji miasta.

Wg ankietowanych: mieszkańcy wyznaczając obszary „zaniedbane” kierowali się przede wszystkim kryteriami najbardziej widocznymi, oczywistymi, zdroworozsądkowymi: względami estetycznymi (brud, bałagan, zniszczenia) i w większości nie dostrzegali bardziej „ukrytych” społeczno-kulturowych wymiarów zaniedbania. Jeżeli dostrzegali, to mieli na myśli większe – w ich mniemaniu - nasilenie patologii społecznych i przestępczości. Takie pojmowanie „zaniedbania” wpłynęło zarówno na wskazanie najbardziej zaniedbanych obszarów jak i na proponowane rozwiązania rewitalizacyjne. Za najbardziej zaniedbaną część Poznania uznano Wildę (łącznie 113 głosów) w tym rejonach takich ulic jak Fabryczna, Robocza, Przemysłowa, św. Czesława i Sikorskiego. O takim wyborze zdecydowało przekonanie o szczególnym niedoinwestowaniu ulic i budynków tej dzielnicy oraz o znacznym nasileniu patologii społecznych. W dalszej kolejności wymieniano inne dzielnice o starej, kamienicznej zabudowie: Główna (89), Chwaliszewo (73), Śródka (57), Łazarz (52), Jeżyce (36), oraz zabudowaną barakami ulicę Opolską i opuszczone **poprzemysłowe tereny Starej Rzeźni i Starej Gazowni**. Wg ankietowanych, większość pytanych dostrzegała problem rewitalizacji przede wszystkim w aspekcie zapotrzebowania na remont budynków i poprawę otoczenia, a ożywienie przestrzeni miejskiej rozumiała przede wszystkim w kryteriach „kulturalno – rozrywkowych”, natomiast metody zapewnienia bezpieczeństwa publicznego dostrzegano w działaniach represyjnych.

W drugim etapie konsultacji przeprowadzono spotkania z mieszkańcami na obszarze śródmieścia, który podzielono organizacyjnie na 5 rejonów: „Wyspy” – Śródka, Ostrów Tumski, Chwaliszewo, Grobla, Cytadela, tereny nadwarciańskie; Centrum; Jeżyce; Łazarz i Wilda. Spotkania cieszyły się dużym zainteresowaniem, prócz mieszkańców, uczestnikami byli przedstawiciele Rad Osiedli, lokalne media oraz zainteresowani tematyką rewitalizacji w Poznaniu. Drugi etap został zamknięty sporządzeniem zestawień problemów występujących na poszczególnych dzielnicach miasta w obrębie śródmieścia.

W ramach trzeciego etapu konsultacji, w okresie od lutego 2005 r. do końca 2009 r. zebrano 203 wnioski o umieszczenie projektów w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania. Wnioski dotyczyły zarówno obszarów, jak i pojedynczych obiektów, a złożone zostały przez osoby fizyczne i prawne:

właścicieli prywatnych, zarządców nieruchomości i spółdzielnie mieszkaniowe, firmy deweloperskie, instytucje publiczne, w tym kościelne, rady osiedlowe, wspólnoty mieszkaniowe, uczelnie i stowarzyszenia pozarządowe. Znaczna ilość wniosków i ich rozkład na obszarze miasta wykazały skupienie na obszarze śródmieścia. Dotyczy to także znacznej części wniosków o objęcie obszarów poprzemysłowych i powojkowych Miejskim Programem Rewitalizacji.

Ostatecznie zebrano 12 wniosków dotyczących obszarów poprzemysłowych i powojkowych. Wśród nich znajdują się zgłoszone w okresie:

- od początku 2005 r. tj. od chwili rozpoczęcia prac nad Miejskim Programem Rewitalizacji dla miasta Poznania⁵, do 30 września 2009 r., kiedy został ogłoszony konkurs w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 - 2013⁶;
- od 30 września 2009 r. do 27 listopada 2009 r. tj. w terminie naboru wniosków o umieszczenie projektów dotyczących obszarów poprzemysłowych i powojkowych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania – ogłoszonego przez Urząd Miasta Poznania.

4.2.5 Stany kryzysowe

Dla określenia obszarów, na których występują stany kryzysowe, a które mogą być objęte Miejskim Programem Rewitalizacji zastosowano kilka wskaźników wg określonych kryteriów społecznych, ekonomicznych i przestrzennych⁷.

W zakresie czynników społecznych, ekonomicznych i przestrzennych, za stan kryzysowy uznano występowanie wartości poszczególnych wskaźników mniej

⁵ Wnioski były zgłaszane jeszcze przed formalnym przystąpieniem do sporządzenia programu (Uchwała Nr LXIX/722/IV/2005 Rady miasta Poznania z dnia 10 maja 2005 roku w sprawie: przystąpienia do opracowania Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania).

⁶ Konkurs na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, dla działania 4.2 „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów poprzemysłowych i powojkowych” w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013, ogłoszony przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego (konkurs nr 01/IV/2009).

⁷ Zastosowano kryteria wyznaczania obszarów kryzysowych w ramach ZPORR 2004-2006 zgodnie z Wytycznymi w zakresie opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 WRPO na lata 2007-2013.

korzystnych niż średnie dla całego miasta na poszczególnych jego obszarach. Analizy stanów kryzysowych pokazano na mapach o następującym zakresie problematyki:

- a) poziom bezrobocia – liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP na 1000 mieszkańców w 2008 r. - załącznik nr 2.1;
- b) poziom ubóstwa – liczba osób korzystających z pomocy MOPR z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców w 2008 r. - załącznik nr 2.2;
- c) poziom przestępczości – liczba stwierdzonych przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców w 2008 r. - załącznik nr 2.3;
- d) poziom przedsiębiorczości mieszkańców – liczba podatników prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w 2008 r. - załącznik nr 2.4;
- e) aktywność inwestycyjna liczba wydanych decyzji pozwoleń na budowę i rozbiórkę budynków ogółem na 1 ha w 2008 r. - załącznik nr 2.5;
- f) dynamika zmian ludności w % w latach 2000–2005, 2006, 2007, 2008 - załącznik nr 2.6;

Jednocześnie, zgodnie z wytycznymi⁸ dotyczącymi przedsięwzięć z zakresu mieszkalnictwa, za stan kryzysowy uznano występowanie wartości niżej zamieszczonych wskaźników mniej korzystnych niż wartości referencyjne dla województwa:

- g) poziom ubóstwa – liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w 2008 r. - załącznik nr 3.1;
- h) poziom przestępczości – liczba stwierdzonych przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców w 2008 r. - załącznik nr 3.2;
- i) poziom przedsiębiorczości – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób w 2008 r. - załącznik nr 3.3;

⁸ Wytyczne w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013.

Wyniki badań w zakresie problematyki społeczno – ekonomicznej miasta przyniosły w ramach dotychczasowych prac nad MPR interesujące wyniki. Dokonano na tej podstawie ujęcia syntetycznego powyższych problemów – załącznik nr 2.7, 3.4. Wyniki syntetyczne w zakresie czynników społeczno - ekonomicznych otrzymano poprzez nałożenie 4 wskaźników stanów kryzysowych (a – d) i 3 wskaźników dotyczących przedsięwzięć mieszkaniowych (g – i) oraz zwaloryzowanie częstości ich występowania na obszarze miasta. Ze sporządzonego na tej podstawie rozkładu przestrzennego zjawisk wynika, że szczególna koncentracja problemów społeczno – ekonomicznych ludności występuje na obszarze śródmiejskim. Teren ten jest miejscem występowania szeregu powiązanych ze sobą zjawisk. Jest tu stosunkowo wysoki wskaźnik bezrobocia, duża liczba mieszkańców korzystających z pomocy z tytułu ubóstwa, mała liczba prowadzących działalność gospodarczą i jednocześnie wysoki wskaźnik wydanych pozwoleń na budowę budynków mieszkalnych i usługowych. Z jednej strony jest to teren koncentracji zabytków kultury materialnej i usług centro-twórczych, z drugiej obszar, na którym występuje niski wskaźnik przedsiębiorczości wśród mieszkańców, duża liczba indywidualnych palenisk i kanalizacja ogólnospławna. Również istotnym, stał się problem demograficzny, zarówno w zakresie zmian liczby ludności jak i w zakresie starzenia się społeczeństwa. Powyższe dane czynią z obszaru śródmiejskiego ośrodek kryzysowy. Jest to bariera wobec strategicznych planów Miasta Poznania, rozwoju w kierunku działań innowacyjnych i przekształceń społeczno – gospodarczych oraz czynnik blokujący właściwą aktywność inwestycyjną.

4.2.6 Sytuacja demograficzna

Sytuacja demograficzna na terenie Śródmieścia jest najpoważniejszym wyzwaniem pod adresem polityki rozwojowej miasta i wymaga jak działań zaradczych. Zjawisko to wyróżnia negatywnie Śródmieście od wszystkich innych dzielnic miasta, jako, że zmniejszenie się na tym obszarze liczby ludności w przeciągu ośmiu zaledwie lat, osiąga już prawie 28 tys. osób (zob. tabela). Przyczyną tego procesu jest wysoka podaż nowych miejsc zamieszkania na peryferyjnych obszarach miasta i gwałtowne pogorszenie się warunków mieszkaniowych i walorów lokalizacyjnych Centrum i historycznych przedmieść

Miasta Poznania. Na obszarach tych rośnie jednocześnie liczba osób w starszym wieku.

Tabela. Bilans ludności na wybranych obszarach śródmieścia

Osiedle pomocnicze	Stan na dzień 25.07.2000	Stan na dzień 18.04.2008	Saldo
28 Czerwca 1956	5 002	4 725	277
Jeżyce	32 827	25 456	7 371
Ostrów Tumski – Śródka – Zawady	2 668	2 435	233
Rybaki - Piaski	8 839	7 907	932
St. Przybyszewskiego	3 242	1 824	1 418
Starówka	12 456	9 454	3 002
Śródmieście	7 791	6 807	984
Św. Marcin	8 403	6 555	1 848
Św. Łazarza	36 420	30 192	6 228
Targowe	9 310	7 464	1 846
Wilda	28 416	25 109	3 307
Razem	155 374	127 928	27 446

Źródło: Wydział Wspierania Jednostek Pomocniczych Miasta

4.2.7 Sytuacja społeczno – gospodarcza

Sytuacja społeczno – gospodarcza na terenie miasta jest zróżnicowana. Określa ją z jednej strony znaczna koncentracja funkcji administracyjnych, kulturalnych, handlowych i usługowych, które stworzyły z tego obszaru nowy, szeroki rynek pracy, z drugiej zniknęły z niego liczne miejsca pracy w zakresie przemysłu.

Negatywna sytuacja demograficzna śródmieścia i proces degradacji jego wartości lokalizacyjnych – w szczególnym stopniu mieszkalnictwa – wywołuje od dłuższego czasu proces negatywnej selekcji mieszkańców pod względem pozycji społecznej, co powoduje na tym obszarze wzrost liczby osób bezrobotnych i ubogich.

Proces ten prowadzi do tworzenia się na terenie śródmieścia skomplikowanej sytuacji społeczno – ekonomicznej. Lokalny rynek charakteryzuje się dużą aktywnością podmiotów gospodarczych w zakresie handlu i usług oraz wysoką liczbą miejsc pracy w dziedzinie kultury, administracji i nauki, ale w coraz mniejszym stopniu uczestniczą w nim mieszkańcy śródmieścia, co prowadzi do zjawiska marginalizacji i ich separacji od „lokalnego świata gospodarki”.

Ponadto istniejące obszary aktywności społeczno – ekonomicznej zagrożone są regresem, wynikającym z pogarszających się permanentnie wartości

lokalizacyjnych, spowodowanych degradacją przestrzeni, substancji budynków i jakością struktury społecznej.

Na podstawie przeprowadzonych badań zauważono, że zarówno poziom bezrobocia jak i ubóstwa mieszkańców śródmieścia przekracza znacznie podobne wskaźniki dla innych terenów miasta. Znacznie większy niż na peryferyjnych obszarach miasta, jest również poziom przestępczości. Badania wykazały jego szczególną koncentrację na obszarze Starego i tzw. Nowego Miasta (w granicach Ringu Stübkena), oraz na obszarze historycznych przedmieść. Jednocześnie na terenie Śródmieścia notuje się relatywnie niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców oraz wyższą niż na innych obszarach aktywność inwestycyjną. Z oceny analiz wynika, że istniejące liczne zjawiska kryzysowe dotyczące obszaru śródmieścia, stanowią bariery i zagrożenia dla jego pożądanego rozwoju.

4.2.8 Czynniki funkcjonalno – przestrzenne

W zakresie czynników funkcjonalno – przestrzennych, stwierdzono wysoki poziom degradacji technicznej infrastruktury i zanieczyszczenia środowiska naturalnego głównie na terenie Śródmieścia oraz potencjały i zagrożenia stanu struktury funkcjonalno – przestrzennej w oparciu o materiały wykonane w ramach prac nad Studium Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego miasta Poznania w Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, o problematyce: ochrona konserwatorska; wartość estetyczna struktur przestrzennych; elementy struktury funkcjonalnej wpływające na rozwój miasta.

4.3. CELE I ZADANIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

W oparciu o analizy sytuacji przestrzennej i społeczno – ekonomicznej miasta, za cel Miejskiego Programu Rewitalizacji należy uznać przede wszystkim rewitalizację obszaru śródmiejskiego, skierowaną na:

- rozwój jego walorów przestrzennych, historyczno–kulturowych i symboliczno–identyfikacyjnych;
- likwidację zjawisk degradacji i dekapitalizacji przestrzeni i substancji budowlanej;

- istotną poprawę sytuacji życia, pracy i zamieszkania społeczności lokalnej;
- zapobieganie procesom wykluczenia, marginalizacji i segregacji społecznej;
- tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju funkcji handlu i usług oraz mieszkalnictwa, sprzyjających rozwojowi miejsc pracy;
- poprawę systemu transportu publicznego;
- poprawę warunków ekologicznych.

Działania te powinny sprzyjać rozwojowi Miasta Poznania:

- jako metropolii o znaczeniu ponadregionalnym o powiązaniach europejskich;
- jako najważniejszego centrum regionalnego;
- jako ośrodka nauki i kultury o znaczeniu ponadregionalnym i europejskim;
- jako symbolu początków chrześcijaństwa i cywilizacji Państwa Polskiego;
- jako miejsca lokalizacji nowoczesnego przemysłu i technologii oraz central zarządzania gospodarką i handlem;
- jako celu turystyki krajowej i zagranicznej;
- jako obszarowi o zrównoważonej strukturze społecznej;

Dla osiągnięcia tych celów Miejski Program Rewitalizacji obejmować powinien następujące zadania:

W zakresie przestrzennym:

- pokonanie dezintegracji przestrzennej Śródmieścia spowodowanej działaniami urbanistycznymi lat 70-tych (Trasa Solna, Ostrów Tumski, Śróдка, tereny koryta Warty, północne obszary Starego Miasta, braki w zabudowie na głównych ulicach miasta np. na ul. Św. Marcin, 27 Grudnia i Piekary) oraz skutkami dezindustrializacji oraz degradacji terenów kolei, dawnej infrastruktury miejskiej i wojska, na obszarach po przemysłowych, po wojskowych, po portowych i po kolejowych);

- przywrócenie znaczenia i walorów przestrzennych oraz nośności symbolicznej obszaru Ostrowa Tumskiego;
- odnowę zasobów budowlanych Starego Miasta, Śródki, Ostrowa Tumskiego, Nowego Miasta (w zakresie Ringu Stubben) oraz historycznej zabudowy Jeżyc, Łazarza i Wildy;
- odnowę i zwiększenie potencjału istniejących obszarów zieleni w Śródmieściu;
- modernizację starego systemu kanalizacji ogólnospławnej i likwidację indywidualnych palenisk;

W zakresie funkcjonalnym:

- zintegrowanie działań związanych z rozwojem turystyki (Trakt Królewsko – Cesarski) z działaniami rewitalizacyjnymi na terenie Śródmieścia;
- kompleksową realizację systemu transportu i parkowania, oparta o zasady uspokojenia ruchu i priorytet komunikacji publicznej;
- rozwój funkcji nowych technologii i wysokiej jakości powierzchni biurowych oraz funkcji kongresowych oraz integracji tych działań z projektami restrukturyzacji i odnowy Śródmieścia;
- wzmocnienie atrakcyjności i zakresu funkcji handlowych drogą realizacji nowych centrów wielofunkcyjnych na obszarze Centrum i opracowanie koncepcji zrównoważonego rozwoju handlu i usług dla Śródmieścia;
- doprowadzenie do uzyskania zrównoważonej struktury mieszkalnictwa na obszarze Śródmieścia;
- wzmacnianie funkcji kulturalnych w oparciu o rozwój istniejących instytucji kultury i sztuki oraz aktywizację inicjatyw kulturalnych i integrację tych działań z projektami restrukturyzacji i odnowy Śródmieścia;
- wzmacnianie funkcji naukowych drogą koncentracji i rozwoju lokalizacji wyższych uczelni i zapobieganie peryferyzacji tych funkcji oraz integracji z projektami restrukturyzacji i odnowy Śródmieścia;

- rozwój infrastruktury turystycznej w zakresie informacji i szeroko dostępnych funkcji hotelowych oraz integracja tych działań z projektami restrukturyzacji i odnowy Śródmieścia;

W zakresie społeczno – ekonomicznym:

- rozwój partycypacji społecznej w ramach przygotowywania i wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji, w celu zwiększenia aktywności i identyfikacji społecznej oraz zwiększenia wpływu obywateli na decyzje administracyjno – polityczne w ramach przygotowywania i wdrażania programu;
- skierowane na kształcenie i podnoszenie kwalifikacji grup społecznych wykluczonych z rynku pracy i zagrożonych bezrobociem na obszarach objętych Miejskim Programem Rewitalizacji w celu ich ponownej integracji z rynkiem pracy;
- skierowane na stabilizację mieszkańców na terenie Śródmieścia i rozwijanie w jego zasobach szeroko dostępnych i zróżnicowanych powierzchni mieszkalnych, zapobieganie „ucieczce” mieszkańców z obszaru Śródmieścia;
- Organizację centrów managementu projektów i doradztwa w dzielnicach objętych Miejskim Programem Rewitalizacji.

5. OBSZARY POPRZEMYSŁOWE I POWOJSKOWE OBJĘTE MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI

W świetle uzyskanych wyników badań i analiz, trzeba uznać za istotne dla powodzenia procesu odnowy miasta tj. dla poprawy jakości życia mieszkańców, jakości zagospodarowania i zabudowy oraz złagodzenia problemów społecznych – wszelkie działania rewitalizacyjne na obszarach poprzemysłowych i powojсковych, a szczególnie te związane z obszarem śródmiejskim Poznania. Obszary te pozostawione bez interwencji rewitalizacyjnej często są przyczyną oszpecania krajobrazu, dysfunkcji organizmu miejskiego oraz sprzyjają wzrostowi patologii społecznych.

Z ww. względów, Miejskim Programem Rewitalizacji dla miasta Poznania objęto następujące obszary poprzemysłowe i powojсковowe:

- a) wnioskowane przez osoby fizyczne i prawne do objęcia MPR, w okresie jego programowania i realizacji - ich zestawienie opisowe przedstawia załącznik 1.1.⁹;
- b) dla których działania rewitalizacyjne zostaną dopiero zainicjowane w przyszłości, na terenie śródmieścia Poznania - zestawienie opisowe obszarów poprzemysłowych i powojсковych potencjalnych działań rewitalizacyjnych, ważnych dla rozwoju śródmieścia Poznania, przedstawia załącznik 1.2.;

W składzie ww. obszarów nie zostały ujęte elementy XIX wiecznego systemu fortyfikacji popruskich, który wymaga kompleksowego opracowania programu strategicznego. Takie opracowanie jest wykonywane aktualnie przez Urząd Miasta Poznania.

Rozmieszczenie obszarów wymienionych w p. a) i b) na mapie, prezentuje załącznik 1.3.

Ww. obszary posiadają wyjątkowe **walory i potencjał rozwojowy**. Położone są w dzielnicach miasta o wielkim znaczeniu historycznym, kulturowym,

⁹ Część zgłoszonych wniosków wspomnianych w p. 2.2 została wycofana przez potencjalnych beneficjentów;

rekreacyjnym i usługowym. W większości są to tereny objęte ochroną konserwatorską lub archeologiczną, są miejscami bogatymi w zabytki architektury i sztuki o wysokim znaczeniu w skali narodowej. Posiadają wyjątkowo duży potencjał dla turystyki i rekreacji oraz usług centro-twórczych i wysokiej jakości mieszkalnictwa. Są to obszary wyjątkowo istotne dla rozwoju, atrakcyjności i konkurencyjności miasta.

Deficyty i zagrożenia rozwojowe tych terenów związane są z ich degradacją funkcjonalną i przestrzenną. Najczęściej szpecą najbardziej cenne miejsca historyczne Poznania. Ich zabudowa wymaga odnowy i uzupełnienia.

Degradacja tych obszarów i jego dezintegracja przestrzenna uniemożliwia realizowanie korzystnych dla nich i dla miasta, pożądaných funkcji w nawiązaniu do wysokich wartości historyczno – kulturowych i potencjału turystycznego. Funkcje usługowe, turystyczne i kulturowe są zredukowane do wymiaru grożącego izolacją tych obszarów od ważnych obszarów miejskich. Istniejąca sytuacja, wyłącza te tereny z przestrzenno - funkcjonalnego systemu miasta i grozi również jego dalszą degradacją oraz stanowi barierę dla skutecznej realizacji Misji Miasta Poznania w tym rejonie. Stanowi przez to istotną przeszkodę w realizowaniu głównych celów rozwojowych miasta.

Spodziewane efekty rewitalizacji obszarów poprzemysłowych i powojсковych:

- uzyskania przez miasto nowych funkcji usługowych i mieszkaniowych, przyczyniających się do rozwoju miasta jako metropolii, przywrócenia obszarowi jego znaczenia jako ważnego miejsca historyczno-kulturowego związanego z początkiem polskiej państwowości oraz celu turystycznego, w powiązaniu z Traktem Królewsko-Cesarskim;
- przywrócenia integracji przestrzenno-funkcjonalnej z resztą miasta;
- odzyskania możliwości rozwoju walorów przestrzenno – funkcjonalnych i wartości historyczno – kulturowych oraz ekologiczno – krajobrazowych;
- powstania obszarów o wysokich walorach krajobrazu kulturowego i naturalnego, funkcji rekreacyjnych i turystycznych;
- powstania nowych miejsc pracy na obszarze kultury, usług turystyki i rekreacji.

6. ORGANIZACJA I PRZEWIDYWANE SKUTKI WDROŻENIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH MIASTA POZNANIA

Celem opracowania niniejszego dokumentu jest uzupełnienie *Miejskiego Programu Rewitalizacji druga edycja*¹⁰ o obszary przemysłowe i powojaskowe (działania 4.2 WRPO) w związku z ogłoszonym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego konkursem na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego¹¹. Oba dokumenty będą obowiązywały równocześnie do czasu aktualizacji MPR w zakresie obszarów miejskich (działania 4.1 WRPO).

Opracowanie edycji Miejskiego Programu Rewitalizacji dla obszarów przemysłowych i powojaskowych miasta Poznania poprzedziły następujące działania przygotowawcze i formalne:

- powołanie w dniu 9 marca 2005r. Zarządzeniem Nr 11/2005/K Prezydenta Miasta Poznania Pełnomocnika Prezydenta Miasta Poznania ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko-Cesarskiego oraz zespołu zadaniowego ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko-Cesarskiego;
- podjęcie w dniu 10 maja 2005r. przez Radę Miasta Poznania uchwały Nr LXIX/722/IV/2005 w sprawie przystąpienia do opracowania Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania oraz powołania Komisji Rady Miasta Poznania ds. rewitalizacji;
- opracowanie przez pełnomocnika Założeń Miejskiego Programu Rewitalizacji;

¹⁰ Uchwała Nr CVI/1256/IV/2006 RADY MIASTA POZNANIA z dnia 24 października 2006 r. ws. przyjęcia "Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - druga edycja".

¹¹ Konkurs na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, dla działania 4.2 „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów przemysłowych i powojaskowych” w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013, ogłoszony przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego (konkurs nr 01/IV/2009).

- podjęcie w dniu 20 września 2005r. przez Komisję Rady Miasta Poznania ds. Rewitalizacji stanowiska ws. Akceptacji Założeń Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania;
- podjęcie w dniu 7 marca 2006r. Uchwały Nr LXXXIX/1006/iv/2006 w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Rewitalizacji – etap pilotażowy Śródką;
- przyjęcie w dniu 12 września 2006r. przez Komisję Rady Miasta Poznania ds. Rewitalizacji stanowiska ws. akceptacji wybranych obszarów do drugiej edycji Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania;
- podjęcie w dniu 24 października 2006 r. Uchwały Nr CVI/1256/IV/2006 Rady Miasta Poznania ws. przyjęcia "Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - druga edycja"

6.1. UCZESTNICZY PROCESU REWITALIZACJI

W celu wykonania zadań rewitalizacyjnych powołano w 2005 r. kolejno: Oddział Rewitalizacji w Urzędzie Miasta Poznania, Pełnomocnika Prezydenta Miasta Poznania i międzywydziałowy zespół zadaniowy ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko-Cesarskiego oraz Doraźną Komisję Rady Miasta. Powierzono im jednocześnie zadanie sporządzenia i wdrożenia Miejskiego Programu Rewitalizacji Miasta Poznania oraz Strategii Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko – Cesarski” w Poznaniu. W celu wdrożenia Strategii Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko – Cesarski” w Poznaniu - w 2007 r. powstało osobne Biuro Traktu Królewsko-Cesarskiego, które w 2009 r. zostało wyodrębnione ze struktur Urzędu Miasta Poznania jako osobna jednostka kultury – Centrum Turystyki Kulturowej „TRAKT”.

- **Doraźna Komisja ds. Rewitalizacji Rady Miasta Poznania** w swoich zadaniach miała opiniowanie w ramach opracowania i realizacji programu: kryteriów i wyników badań, zasięgu granic obszaru rewitalizacji, projektów rewitalizacji; oraz przedstawianie Radzie Miasta rekomendacji dotyczącej przyjęcia Miejskiego Programu Rewitalizacji. W grudniu 2006 r. powołana została nowa Komisja Ochrony Środowiska i Rewitalizacji.

- **Pełnomocnik Prezydenta Miasta Poznania ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko-Cesarskiego**, w okresie funkcjonowania ZPORR, był odpowiedzialny za sporządzenie i wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Poznania oraz Strategii Narodowego Produktu Turystycznego "Trakt Królewsko - Cesarski" w Poznaniu. Kierował pracą Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko-Cesarskiego. Obecnie, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny nie wymaga funkcjonowania Pełnomocnika.
- **Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko - Cesarskiego** zobowiązany był do współpracy z pełnomocnikiem i odpowiadał, w okresie funkcjonowania ZPORR, za dostarczanie informacji, prowadzenie badań i studiów oraz wypracowywanie rozwiązań w zakresie poszczególnych specjalności. W skład zespołu zadaniowego ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko – Cesarskiego weszli przedstawiciele: Biura Kształtowania Relacji Społecznych, Miejski Konserwator Zabytków, Wydziału Budżetu i Analiz, Wydziału Działalności Gospodarczej, Wydziału Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Wydziału Kultury i Sztuki, Wydziału Ochrony Środowiska, Wydziału Oświaty, Wydziału Rozwoju Miasta, Wydziału Urbanistyki i Architektury, Wydziału Wspierania Jednostek Pomocniczych Miasta, Wydziału Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa, Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych, Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, Zarządu Geodezji i Katastru Miejskiego GEOPOZ oraz Zarządu Dróg Miejskich.
- **Społeczność Poznania.** Rewitalizacja jako proces złożony, obejmujący działania przestrzenne, społeczne i gospodarcze może spotkać się z niechęcią i oporem wśród mieszkańców rewitalizowanych obszarów. W związku z tym bardzo ważne jest prowadzenie „akcji” informacyjnej o samym procesie rewitalizacji, programie, jego skutkach dla rozwoju miasta, perspektywach dla mieszkańców, źródłach finansowania itp. W szczególności potrzebne jest prowadzenie konsultacji społecznych dotyczących rozwiązań przyjętych w Miejskim Programie Rewitalizacji. Podczas tworzenia programu informacja nt. Miejskiego Programu Rewitalizacji przekazywana była różnymi drogami komunikacji poprzez:
 - Radio, TV, prasę;

- Miejską stronę internetową nt. rewitalizacji oraz inne portale miejskie;
- Spotkania z mieszkańcami.

6.2. ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Dokument identyfikuje obszary objęte programem w dwóch grupach:

- zgłoszonych inicjatyw (pomysłów) rewitalizacyjnych;
- oraz potencjalnych działań rewitalizacyjnych, ważnych dla rozwoju śródmieścia Poznania.

oraz określa rodzaj tych obszarów (poprzemysłowe, powojсковe, pokolejowe). Dodatkowo, w pierwszej grupie, ustala typy działań rewitalizacyjnych i wnioskodawców.

Niniejszy program będzie podstawą do sporządzenia projektów rewitalizacyjnych, których treść udzieli odpowiedzi na następujące kwestie:

- przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska,
- powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska;
- rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, w szczególności:
 - o prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań,
 - o prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych,
 - o prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska;

Niektóre obszary objęte MPR mają duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, lecz ich wrażliwość na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu, będą możliwe do określenia na podstawie sporządzonego projektu rewitalizacyjnego.

Wszystkie obszary objęte niniejszym dokumentem nie są objęte formami ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody i nie są obszarami podlegającymi ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

6.3. FINANSOWANIE

Potrzeby finansowe Miejskiego Programu Rewitalizacji w zakresie obszarów poprzemysłowych i powojaskowych będą uzależnione od konkretnych projektów składających się na ten program.

Trzeba założyć, że dopiero projekty dotyczące obszarów wskazanych w programie będą stanowiły podstawę do konstruowania montażu finansowego i przygotowania aplikacji o dofinansowanie wskazanych projektów ze środków unijnych. W chwili obecnej (styczeń 2010) przewidywaną sumaryczną kwotę przewidzianą na działania 4.2 WRPO na lata 2007-2013 można szacować (wg zgłoszonych wniosków o objęcie MPR) na

6.4. MONITORING WDRAŻANIA

Monitoring wdrażania będzie podstawą systematycznej, okresowej oceny Miejskiego Programu Rewitalizacji, zarówno w zakresie uzyskiwanych rezultatów jak aktualności przyjętych założeń programu oraz formułowania propozycji zmian celów i zadań w kolejnych aktualizacjach programu.

Monitorowanie ma na celu zapewnienie zgodności realizacji projektów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami oraz wspomaganie procesu decyzyjnego

Do monitorowania, oceny realizacji programu i jego aktualizacji służyć będzie system współpracy pomiędzy Miastem a podmiotami programu (realizatorami poszczególnych projektów). Sposób monitorowania programu rewitalizacji, w tym uzyskanie oczekiwanych wskaźników osiągnięć (efektów) programu związane będzie z oceną stopnia realizacji poszczególnych projektów realizowanych na obszarach poprzemysłowych i powojaskowych. Wybrane przez podmioty realizujące projekty wskaźniki produktów, rezultatów i oddziaływania będą przedstawiane w mierzalnej formie.

Proces komunikacji społecznej, czyli aktywne współdziałanie w zakresie realizacji programu i kreowania polityki rozwoju obszarów dziś uznawanych za kryzysowe,

stanowi jeden z ważniejszych czynników mających wpływ na osiągnięcie zamierzonych efektów

Istotnym elementem w trakcie wdrażania założeń LPR, jest komunikacja społeczna, pozwalająca na uzyskanie zaangażowania społeczności lokalnej w proces rewitalizacji, jej aktywny udział w programowaniu i podejmowanie decyzji. Podstawowym zadaniem komunikacji społecznej jest:

- zapewnienie dostępu do informacji na temat celów i problemów rewitalizacji,
- pobudzić ich do wyrażania własnych opinii,
- nawiązać porozumienie pomiędzy partnerami procesu,
- opierać się na ciągłej wymianie informacji między podmiotami, która powinna przyczynić się do zniwelowania potencjalnych konfliktów między partnerami,
- przyczyniać się do budowy wzajemnego zaufania i sieci współpracy wśród partnerów, nakierowanej na dążenie do osiągnięcia wspólnych celów.

Proces komunikacji społecznej został zainicjowany wraz z rozpoczęciem procesu rewitalizacji w mieście i polegał na przeprowadzeniu konsultacji społecznych poświęconych wyborowi obszarów do rewitalizacji (por. p. 2.2)

Promocja Miejskiego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie poprzez następujące działania:

- umieszczenie MPR na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miasta oraz w Biuletynie Informacji Publicznej,
- dalsze prowadzenie podstrony internetowej dotyczącej realizowanego w mieście procesu rewitalizacji, na której przedstawiane będą informacje o bieżącym stanie wdrażania i finansowania programu oraz działania podejmowane w ramach MPR.

7. BIBLIOGRAFIA

1. Carl A. Heller, *Rewitalizacja obszarów miejskich. Praktyczny przewodnik: Jak opracować lokalny plan rozwoju?*, publikacja w ramach Niemiecko-Francuskiego Projektu Bliźniaczego: Przygotowanie do wdrażania ERDF w Polsce, Ministerstwo Gospodarki i Pracy
2. *Plan Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010. Studia nad kierunkami rozwoju miasta*, Urząd Miasta Poznania, Wydział Rozwoju Miasta, Poznań maj 2005
3. *Podręcznik rewitalizacji. Zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji*; Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miasta, Warszawa 2003
4. *Rewitalizacja, Rehabilitacja, Restrukturyzacja-Odnowa Miast*, pod. red. Z. Ziobrowskiego, D. Taszyckiej-Jackowskiej, A. Rębowskiej, A. Geisslera, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej oddz. w Krakowie, Kraków 2000
5. *Ruch turystyczny przyjazdowy krajowy i zagraniczny oraz wykorzystanie bazy konferencyjnej Poznania i aglomeracji*, Q-Market Research, Poznań listopad 2004
6. *Wykluczenie, Rewitalizacja, Spójność społeczna*, praca zbiorowa pod red. Nauk. Lucyny Frąckiewicz, Śląsk Wydawnictwo Naukowe, Katowice-Warszawa 2004
7. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Poznania*. Miejska Pracownia Urbanistyczna, Poznań 2008
8. *Wskaźniki Jakości Życia Mieszkańców Poznania 2008. Raport z badań*, Centrum Badania Jakości Życia, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2008
9. *Sytuacja społeczno-gospodarcza miasta Poznania w 2008 roku*, Urząd Miasta Poznania, Wydział Rozwoju Miasta, Poznań 2009
10. *Poznań 2008. Raport o stanie miasta*. Urząd Miasta Poznania, Wydział Rozwoju Miasta, Poznań 2009
11. *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013*, wersja 8.0., Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2008 r.
12. *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013. Szczegółowy opis priorytetów programu operacyjnego*, wersja 4.0., Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań, styczeń 2010 r.
13. *Wytyczne w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013*, Poznań, wrzesień 2009 r.

8. ZAŁĄCZNIKI

- 1.1. Obszary poprzemysłowe i powojkowe zgłoszone do objęcia Miejskim Programem Rewitalizacji – zestawienie opisowe.
- 1.2. Obszary poprzemysłowe i powojkowe, potencjalnych działań rewitalizacyjnych – zestawienie opisowe.
- 1.3. Obszary poprzemysłowe i powojkowe zgłoszone do objęcia Miejskim Programem Rewitalizacji oraz obszary poprzemysłowe i powojkowe, potencjalnych działań rewitalizacyjnych – rozmieszczenie, mapa
- 2.1. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia rewitalizacji: poziom bezrobocia – liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP na 1000 mieszkańców w 2008 r. – mapa;
- 2.2. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia rewitalizacji: poziom ubóstwa – liczba osób korzystających z pomocy MOPR z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców w 2008 r. – mapa;
- 2.3. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia rewitalizacji: poziom przestępczości – liczba stwierdzonych przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców w 2008 r. – mapa;
- 2.4. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia rewitalizacji: poziom przedsiębiorczości – liczba podatników prowadzących działalność gospodarczą na 1000 osób w 2008 r. – mapa;
- 2.5. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia rewitalizacji: aktywność inwestycyjna - liczba wydanych decyzji pozwoleń na budowę i rozbiórkę budynków ogółem na 1 ha w 2008 r. – mapa;
- 2.6. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia rewitalizacji: dynamika zmian ludności w % w latach 2000–2005, 2006, 2007, 2008 – mapa;
- 2.7. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia rewitalizacji: synteza wyników 2008 r. – mapa;
- 3.1. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia przedsięwzięć mieszkaniowych w ramach WRPO 2007-2013: poziom ubóstwa – liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w 2008 r. – mapa;
- 3.2. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia przedsięwzięć mieszkaniowych w ramach WRPO 2007-2013: poziom przestępczości – liczba stwierdzonych przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców w 2008 r. – mapa.
- 3.3. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia przedsięwzięć mieszkaniowych w ramach WRPO 2007-2013: poziom przedsiębiorczości – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób w 2008 r. – mapa.
- 3.4. Badania stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia przedsięwzięć mieszkaniowych w ramach WRPO 2007-2013: synteza wyników 2008 r. – mapa.